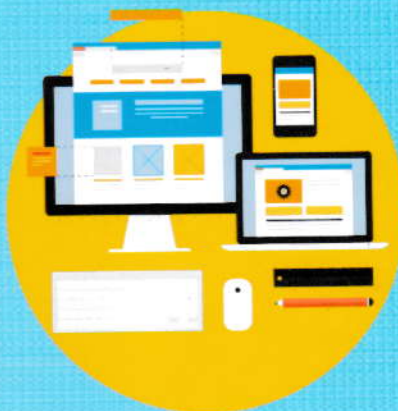

Boymurodov A.X.

PEDAGOGIK WEB DIZAYN

**Toshkent
2024**

004.
B-80.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

Boymurodov A.X.

PEDAGOGIK WEB DIZAYN

70110602 – Ta'limda axborot texnologiyalari Magistratura
mutaxassisligi uchun
O'QUV QO'LLANMA

Toshkent
«Ilm nurli kitob»

2024 O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI
AXBOROT RESURS MARKAZI

UO'K 004.424
KBK 32.973.202
B-80

Boymurodov A.X. Pedagogik web dizayn. O'quv qo'llanma. –
T.: "Ilm nurli kitob", 2024. 164 b.

Taqrizchilar:

Xurramov A.J. - *p.f.f.d. (PhD).*

Panjiyev S.A. - *p.f.f.d. (PhD).*

Ushbu o'quv qo'llanma 70110602 – Ta'limda axborot texnologiyalari magistratura mutaxassisligi talabalari uchun pedagogic web dizayn zaruriy bilimlari majmuasi (tushunchalar, web dastriy vositalari vositalari, web sayt va ilovalarini yaratish usullari va boshqalar) bilan tanishtirish borishni ta'minlash. Internet tarmog'i xizmatlari, web – texnologiyalar, ta'limiy Internet resurslari, ta'limiy Internet resurslar yaratish texnologiyasi, ta'limiy Internet resurslarining asosiy tushunchalarini o'zlashtirish borishini ta'minlashdir. Shunindek magistrarga ta'limiy web sayt va ilovalarini dizaynni ishlab chiqish bilan tanishtirish, kasbiy faoliyatga oid muammolar yechimini topishda web texnologiyalari va vositalarini tushuntirish va o'quv jarayonlariga qo'llanishlarini qo'llanishlarini asoslab berish.

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalari vazirligining 2024-yil 25 iyundagi 218-sonli buyrug'iga asosan o'quv qo'llanma sifatida nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9910-9397-3-0

Mundarija

So'z boshi.....	4
1-Mavzu. Pedagogik web dizayn fani maqsadi va vazifalari	5
2-Mavzu. Web-texnologiyalar va ularning tasnifi	17
3-Mavzu. Web-dizaynning dasturiy va uskunaviy vositalari	26
4-Mavzu. Ta'limiy Internet resurslar: sayt va portal tuzilmasi va asosiy xizmatlari	41
5-Mavzu. Onlayn ta'lim resurslarini pedagogik loyihalash	54
6-Mavzu. Ta'limiy Internet resursning o'quv maqsadlari va mazmunini	60
7-Mavzu. Axborotni tasvirlash shaklini tanlash, foydalanuvchi interfeysini loyihalash	68
8-Mavzu. Bilimlarni nazorat qilish onlayn resurlari	73
9-Mavzu. Web-fayllar	83
10-Mavzu. HTML va unda ishlash asoslari	87
11-Mavzu. Matnli axborotni formatlash va Web-sahifaga joylashtirish	96
12-Mavzu. Flash –texnologiyasi asoslari	103
13-Mavzu. Macromedia Dreamweaver MX Web-muhariri.....	115
14-Mavzu. CMS texnologiyalar yordamida ta'limga oid web sahifa tayyorlash	121
15-Mavzu. Web serverlar uskunaviy ta'minoti	135
GLOSSARIY	149

So'z boshi

Yurtimizda davlatimiz rahbari boshchiligida ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, ayniqsa, yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasini oshirish borasida keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Oliy ta'limni sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish maqsadida O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi va boshqa bir qator me'yoriy hujjatlar qabul qilindi, muhim chora-tadbirlar tizimli ravishda amalga oshirib borilmoqda.

Ta'lim-tarbiya va o'quv jarayonida axborot ta'lim texnologiyalaridan keng foydalanish talabalarga soha obyekti va predmeti haqida ma'lumot berish samaradorlini oshirish bilan bir qatorda ularning ongida jarayonlar yuzasidan dastlabki tushunchalarning shakllaniga ham yordam beradi.

Hozirgi kundagi eng oliy talab pedagogik ta'lim samaradorligini oshirish, bevosita aloqador bo'lgan bir qator hozirgacha yechimini topmagan muammolar mavjudligini inobatga olib, ta'lim sohasidagi muammolarni o'rganib chiqish zarur. Ta'lim sohasini rivojlantirish hamda har bir sohalarini axborotlashtirish, zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash, sohasida oid pedagog kadrlar tayyorlash, pedagoglarning zamonaviy axborot-kommunikasiya texnologiyalardan foydalanish malakasini oshirish zarur.

Saytning eng birinchi bosqichi – bu asosiy sahifaning dizaynidir. Ushbu qo'llanmada Web-saytlarni yaratishda qo'llaniladigan Macromedia Dreamweaver, Macromedia Flash, va HTML - gipermatnlarni belgilash tilidan CMS texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari haqida ma'lumot berilgan. Professional dasturlar qatoriga kiruvchi Dreamweaver dasturi o'zining barcha imkoniyatlari bilan har qanday murakkablik va masshtabdagi Web sahifalarni yaratish va o'zgartirishga mumkin.

1-Mavzu. Pedagogik web dizayin fani maqsadi va vazifalari.

Reja:

1. Pedagogik web dizayin fani maqsadi va vazifalari
2. Web dizayin tarixi
3. Pedagogik web dizayin tushunchasi

Internet XX asrda insoniyat hayotiga tez kirib keldi. Mamlakatimizda jumladan, rivojlanayotgan mamlakatlarda tarqalishi o'n yildan kamroq vaqt kerak bo'ldi. U nafaqat dunyodagi eng yirik axborot resursiga, balki eng muhim, eng tezkor aloqa vositasiga aylandi. Turli mamlakatlardan kelgan odamlar qisqa vaqt ichida bir-birlari bilan muloqot qilish imkoniga ega bo'ldilar.

Pedagogika (yun. paidagogike) — tarbiya, ta'lim hamda ma'lumot berishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganuvchi fanlar majmuasi. Pedagogika oliy ta'lim muassasalri va ayrim boshqa o'quv yurtlarida mutaxassislik dasturi asosida o'rganiladigan o'quv predmeti ham pedagog deb yuritiladi. Pedagogika fan sifatida bola tarbiyasining nazariy asoslari bilan shug'ullangan. Zamonaviy pedagog bolalar bilan birgalikda kattalarning ham o'quv-tarbiyaviy, madaniy hamda ma'naviy-ma'rifiy tarbiyasi bilan shugullanishni ko'zda tutadi. O'zbekiston Respublikasida Pedagoglarga barkamol shaxs ma'naviyatini shakllantirishning asosiy vositasi sifatida yondashiladi.

Pedagog tarbiya jarayonining qonuniyatlari, tarkibi va uni tashkil etish mexanizmlarini tadqiq etadi, tarbiyaviy va o'quv ishlarining mazmuni, tamoyillari, ularni tashkil etish shakl, usul hamda yo'sinlarini belgilab beradi.

Shaxsni tarbiyalash, o'qitish va shakllantirish Pedagogning asosiy funksiyasi hisoblanadi. Shaxsni tarbiyalash Pedagogikanidagi asosiy tushuncha sanalib, oila va jamiyatning barkamol shaxsni shakllantirishga yo'naltirilgan

birgalikdagi faoliyatini anglatadi. Tarbiya yordamida inson shaxsining ma'naviy jihatlarini qaror toptirish ko'zda tutiladi. Dunyoqarash, e'tiqod, ezigulik, go'zallik, yaxshilik, adolatga doyr qarash va ko'nikmalarning shaxs sifa-tiga aylantirilishi tarbiya yordamidagina amalga oshiriladi. Insonlar ora-sida yashash, hayotda turmush kechirish va faoliyat ko'rsatish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar yig'indi-sini o'zlashtirishga qaratilgan faoliyat o'qitish tushunchasini ifoda etadi. O'qitish natijasida shaxs zaruriy bilimlar bilan ta'minlanib, kelgusida turli darajadagi maxsus ma'lumotni olish imkoniga ega bo'ladi. Tarbiyalash va o'qitish natijasida odamda muayyan shaxs sifatlari shakllantiriladi. Shaxe tarbiyalash va o'qitish orqali o'zida oldin bo'lmagan ma'naviy-intellektual sifatlarga ega bo'ladi. Bu hol shaxsning umri mobaynida uzluksiz davom etadi va uning rivojlanishiga omil bo'ladi.

Inson va uni shakllantirishga doir fan sifatida Pedagogika falsafa, etika, estetika, madaniyatshunoslik, psixologiya, iqtisodiyot, siyosatshunoslik, demografiya, tarix, adabiyot, tibbiyot, mat. va boshqa fanlar bilan uzviy bog'liq. Pedagogika fani va amaliyoti taraqqiyotida bu fanlarning nazariy asoslari, tadqiqot metodlari, ilmiy xulosalarni aniqlash, taxlil qilish hamda umumlashtirish usullaridan foydalanadi.

Pedagogikada ta'lim va tarbiya jarayonlarining qaysi jihatlarini o'rganishdan kelib chiqadigan bir qancha soha va bo'limlar mavjud. O'qitishning maqsadi, vazifalari, tamoyillari, usullari bilan shug'ullanadigan sohasi didaktikadir. Shaxsning axloqiy sifatlarini tarkib toptirish, unda e'tiqod, dunyoqarash, axloq singari ma'naviy jihatlarini shakllantirish masalalarini pedagogikaning tarbiya nazariyasi va amaliyoti tarmog'i o'z ichiga oladi. Ta'lim-tarbiyani tashkil etish, uyushtirish va uni boshqarish singari tashkiliy-pe-dagogik ishlar qonuniyati pedagogikaning mak-tabshunoslik sohasi tomonidan ishlab chiqiladi. pedagogika hamisha muayyan yoshdagi, ma'lum hayotiy va akliy tajribaga ega bo'lgan kishilar bilan ish ko'radi.

Shuning uchun ham pedagogikaning qonuniyatlarini belgilashda ta'limtarbiya oluvchining yosh xususiyatlarini hisobga olish hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

Pedagogik dizayn - pedagogikadagi kasbiy faoliyatning eng yuqori darajasi bo'lib, o'qituvchi (o'qituvchi) ijodida namoyon bo'ladi.

1. Pedagogik web dizayn fani maqsadi va vazifalari

Veb-dizayn - bu veb-saytlar va sahifalarni yaratish va ularga xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan barcha faoliyatlarni amaliy o'zaro ta'sirning bir qismi va ma'lum estetik fazilatlariga ega mahsulot sifatida o'z ichiga olgan dizayn sohasini belgilaydigan atama. Veb-dizayn jarayoni qalam bilan chizilgan dastlabki g'oyadan tortib, vizual ishlash, axborot arxitekturasi va veb-saytdan haqiqiy foydalanish jarayonida dizaynni yangilashgacha bo'lgan ishlab chiqarish yo'lining to'liq tsiklini o'z ichiga oladi.

Veb-dizayn atama sifatida yuqorida ko'rsatilgan faoliyat yo'nalishi natijasini ham nomlashi mumkin, ya'ni bu so'z veb-sayt yoki veb-sahifa interfeysining tuzilishi, funktsionalligi, uslubi va tashqi ko'rinishini tavsiflash uchun ishlatiladi. Bundan tashqari, veb-dizayn kontent yaratish va boshqarishni ham o'z ichiga olishi mumkin.

Demak, bu atamaning o'zi juda keng va qamrovli ekanligini ko'rish oson. Shu sababli, veb-dizayn inson faoliyati sohasi sifatida ko'plab fanlar va amaliyotlar chorrahasida joylashgan. Ular orasida biz quyidagilarni ta'kidlashimiz kerak:

- chizish va kompozitsiya
- rasm va rang nazariyasi
- mantiq va sxematiklik
- tahlil va statistika
- tasviriy san'at
- dasturlash
- foydalanuvchi tadqiqoti

- psixologiya
- kopirayterlik
- brending va marketing va boshqalar.

Veb-saytning funksionalligi va ko'rinishining turli jihatlarini qamrab olgan holda, ba'zi dizaynerlar har bir a'zosi ma'lum bir sohada ixtisoslashgan jamoalarda ishlaydi, boshqalari esa alohida ko'rsatilgan jihatlarini ishlab chiqishi mumkin. Qanday bo'lmasin, aksariyat hollarda veb-dizayn funksional va foydalanuvchiga yo'naltirilgan bo'lishi kerak bo'lgan raqamli mahsulotlar sohasidir. Mashhur amerikalik dizayner Charlz Eames aytganidek, "Dizayn - bu muayyan maqsadga erishish uchun elementlarni eng yaxshi tarzda joylashtirish rejasi" va uning so'zlari zamonaviy veb-dizayn g'oyasini to'liq aks ettiradi.

Pedagogik web dizayn ta'lim tizimi uch xizmat qilavchi veb saytlar shaklini yaratishga xizmat qiladi. Ta'lim veb-sayti dizayni uchun bo'lishi kerak bo'lgan xususiyatlar to'xtalsak yaxshi tasvir - bu ishning yarmi. Ta'lim veb-sayti dizayni nafaqat ko'rinishga, balki his qilish va foydalanuvchi tajribasiga ham tegishli. Biz sizga ta'lim veb-saytlarining umumiy tendentsiyalarini tushunishga yordam beradigan ba'zi asosiy xususiyatlarni taqdim qilmoqchimiz. Shunday qilib, nimaga e'tibor berish kerakligini bilib olasiz.

Tashqi ko'rinish.

Bunga ta'lim veb-saytlarini yaratishda foydalaniladigan tartib, ranglar, tasvirlar va shriftlar kiradi. Ushbu omillarning barchasi veb-saytni yaratishda e'tiborga olinishi kerak, chunki ular foydalanuvchilarning umumiy taassurotini yaratishga yordam beradi.

Vizual jihatdan jozibali platformalar har doim boshqalarga qaraganda ancha mashhur. Bu telemeditsina ilovasi bo'ladimi yoki avtomobil savdosi veb-sayti bo'ladimi, foydalanuvchining ko'zini yoqimli narsalar jalb qilishi kerak. Xuddi shu narsa ta'lim platformalariga ham tegishli.

Autentifikatsiya sahifasi va profil

Foydalanuvchilarga autentifikatsiya jarayonini taqdim etish muhim (elektron pochta/telefon raqami + parol kombinatsiyasi). Talabalar va o'qituvchilarning profillari turlicha bo'lishi va turli xususiyatlarni o'z ichiga olishi kerak. Talabalar faol/tugallangan kurslar ro'yxati, sertifikatlar/ballar/kreditlar haqida to'liq ma'lumotga ega bo'lishlari kerak bo'lsa, o'qituvchilar daraja va qo'shilgan kurslar ro'yxati haqida ma'lumot sahifasiga muhtoj.

Ushbu komponentlarning barchasi har qanday yangi maktab veb-sayti uchun juda muhim, chunki bu nafaqat imkoniyatlarga boy interfeys, balki foydalanuvchilarga moslashtirilgan yondashuv haqida ham. Bunga yorqin misol - onlayn elektron ta'lim platformalarida to'lov shlyuzlari. Til, haydash va boshqa maktablar foydalanuvchilarga kerakli kurs yoki materiallar uchun vaqtni behuda sarf qilmasdan onlayn tarzda to'lash imkonini beradi. Bu qulaylik va g'amxo'rlik haqida.

Boshqaruv paneli

Boshqaruv paneli talabalar va o'qituvchilar uchun ish joyi bo'lib, ular kursning borishini kuzatib boradi va fikr-mulohaza oladi. Talabalar asboblardan panelidan foydalanib, ro'yxatdan o'tgan kurslar sonini, mavjud soatlar sonini va hokazolarni tekshiradi. O'qituvchilar qo'shilgan kurslarni tekshirishlari, reytinglar, trafik va ularning daromadlarini kuzatishlari mumkin.

Kontentni boshqarish tizimi

Kontentni boshqarish tizimi o'quv platformalarining yanabir muhim tarkibiy qismi bo'lib, qidiruv tizimini optimallashtirish, unumdorligi va veb-sayt mashhurligiga bevosita ta'sir qiladi. Yangilash uchun yangi materiallar tez va muvaffaqiyatli bo'lishi uchun ma'murlar va foydalanuvchilar uchun qulay bo'lishi kerak. Bu platformani samarali boshqarishning yagona yo'li, ayniqsa minglab foydalanuvchilarga ega yirik ta'lim muassasalari haqida gap ketganda.

Navigatsiya

Saytingizdagi navigatsiyaning eng muhim va asosiy shakli bu sarlavhada joylashgan asosiy menyudir. Bu cheklangan miqdordagi variantlar bilan oddiy bo'lishi kerak. Bundan tashqari, veb-sayt navigatsiyasiga, xususan, Qo'llash va ko'rish dasturlari/kurslari kabi sahifalarga aniq harakatga chaqiriqlarni qo'shing.

Yaxshi veb-sayt navigatsiyasi ko'rsatmalarga o'xshaydi. Foydalanuvchilar har doim ham keyin nima qilishni xohlashlarini bilishmaydi, shuning uchun ularga borish uchun ba'zi variantlarni berish muhimdir. Agar ular veb-saytda harakat qilish qiyin bo'lsa, ular uni tark etishlari va ularga izlayotgan narsalarni beradigan boshqasini qidirishlari mumkin.

To'g'ri xabar

Har bir ta'lim veb-sayti tashrif buyuruvchilarga to'g'ri xabarni etkazish uchun yaratilgan. Odamlar ta'lim veb-sayti ishonchli ekanligiga va ularning umidlariga to'liq javob berishiga ishonch hosil qilishni xohlashadi. Eng yaxshi rasm va brendni yaratishda veb-sayt juda muhimdir.

Har qanday professional dizayner maktab veb-saytini loyihalash tashkilotingiz targ'ib qilayotgan xabar asosida tuzilishi kerakligini aytadi. Bu ranglar palitrasini tanlashdan boshlab, veb-saytning funksionalligi va turiga qadar hamma narsada o'zini namoyon qiladi. Bu nafaqat brending nuqtai nazaridan, balki shaxsiylashtirish va qulaylik nuqtai nazaridan ham juda muhim moment, chunki xabarga rioya qilish eng maqbul xususiyatlarni tanlashga va aniq foydalanuvchilarning aniq ehtiyojlariga javob beradigan intuitiv interfeys dizaynini yaratishga yordam beradi.

Mobil versiya

Bu e'tibordan chetda qolmasligi kerak bo'lgan yana bir muhim xususiyatdir. Veb-sayt sezgir dizaynga ega bo'lishi kerak, shuning uchun o'qituvchilar, ota-onalar va talabalar istalgan vaqtda o'z gadjetlarida tashrif buyurishlari mumkin.

Agar ta'lim sizning mutaxassisligingiz bo'lsa, ro'yxatdagi xususiyatlar veb-saytni loyihalashda majburiydir. Umuman olganda, ular taqdim etilayotgan bilim turidan yoki siz erishmoqchi bo'lgan auditoriyadan qat'i nazar, har qanday veb-saytning muhim qismini tashkil qiladi.

Eng yaxshi universitet veb-sayti dizayni veb-sayt ma'lumotlarining ierarxiyasini hisobga oladigan dizayndir. Agar ta'lim muassasasi o'z veb-sayti va filtrlash tizimi uchun tuzilgan ma'lumotlarga ega bo'lsa, u holda ta'lim jarayoni bir xil bo'lishi mumkin: tuzilgan va yaxshi rejalashtirilgan. Ta'lim veb-saytini yaratishda barcha muhim bo'limlarga bosh sahifadan kirish mumkinligiga ishonch hosil qiling.

2. Pedagogik web dizayin tushunchasi

Ta'limda qo'llaniladigan eng qiziqarli kommunikatsiya texnologiyalari orasida kompyuter taqdimoti tobora mustahkam o'rin egallaydi: u statik vizual materialdan ko'ra ko'proq mobil, zamonaviy hisoblanadi. Axborotning bunday vizual taqdimotining foydaliligini isbotlashning hojati yo'q, uni amalga oshirishning o'qituvchi va talaba uchun mavjudligi va nisbatan qulayligi hamma uchun ayon. Muayyan o'quv mavzulari bo'yicha taqdimotlar misollarining "banki" asta-sekin to'planib bormoqda. ta'lim muassasalari yoki pedagogik tajribani umumlashtirish.

Web dizayn sayt uchun huddi poligrafiya dizayni va qog'ozli nashrlar dastgohlari singari muhim rol o'ynaydi. Web-dizayn deganda nafaqat web sayt uchun grafikli elementlarni yaratish, qilishdan iboratdir.

Web dizayn (inglizchadan web design) — veb-saytlar, veb-lovalar uchun veb-foydalanuvchi interfeyslari loyihalanadigan dizayn turi. U nisbatan yosh kasb bo'lib, O'zbekistonda hali keng tarqalmagan. Internetda katta miqdordagi foydalanuvchi oqimiga erishish uchun bo'lgan raqobat veb-dizaynerlarga bo'lgan talabning ortishiga sabab bo'lmoqda.

Veb-dizayn veb-saytlarni ishlab chiqarish va ularga xizmat ko'rsatishda ko'plab turli ko'nikmalar va fanlarni o'z ichiga oladi. Veb-dizayn turli sohalarni o'z ichiga oladi: foydalanuvchi interfeysi dizayni (UI dizayni); standartlashtirilgan kod va xususiy dasturiy ta'minotni o'z ichiga olgan mualliflik; foydalanuvchi tajribasi dizayni (UX dizayni); va qidiruv tizimini optimallashtirish.

Asosan, dizaynerlar veb-dizaynning ko'plab sohaslarini birliktirgan jamoalarda ishlashadi. Ya'ni jamoada har bir soha odami ishlaydi, fikr almashadi.

Insonlar uchun qulay va foydali veb-sayt dizaynini yaratish uchun malakali veb-dizayner eng so'ngi texnologik (grafika yo'nalishi yoki dasturlash bo'yicha) yangiliklardan boxabar bo'lishi darkor. Aksariyat hollarda malakali dizaynerlar dizayn studiyalarida faoliyat olib borishadi.

Ta'lim muassasalari uchun veb-saytlarning ahamiyati doimiy ravishda ortib bormoqda, chunki ular bo'lajak talabalar uchun o'qish joyini tanlashda yordam beradi. Bunday veb-saytlar ko'p qirrali va xavfsiz bo'lishi kerak. Veb-sayt muassasaning professional qiyofasining aksi bo'lganligi sababli, uning toza dizayni tashrif buyuruvchini atrofida qolishga va ko'proq kashf qilishga undashi kerak.

Onlayn kurs bozorlarining veb-saytlari talabalar va o'qituvchilarning shaxsiy hisoblari bo'lgan ish joylariga o'xshash bo'lib, ular o'z kurslari, darslari va kontentni yetkazib berish haqida amaliy ma'lumotlarni olishadi. Ushbu turning o'ziga xos xususiyati shundaki, e'tibor profilga va kursni ko'rib chiqish sahifalariga qaratilishi kerak. Talabalar kurs materiallariga e'tibor berishadi, ular mazmunini tushunishni xohlashadi va ularning davomiyligini ko'rishlari mumkin.

Ta'lim veb-saytini tanlash jarayoni foydalanuvchilar uchun qiziqarli, ammo ko'p vaqt talab qiladigan vazifadir. Demak, bizning dizayner sifatidagi vazifamiz ta'lim veb-saytiga ba'zi o'ziga xos dizayn xususiyatlarini kiritish orqali

foydalanuvchilarga qidiruvda yordam berishdir.

3. Web dizayin tarixi

Web dizayn tarixiga to'xtaladigan o'tsak.

1988-2001 yillar.

Bizga unchalik tanish bo'lmagan veb-dizayn juda yaqin tarixga ega. U grafik dizayn, foydalanuvchi tajribasi va multimedia san'ati kabi boshqa sohaslar bilan bog'lanishi mumkin, ammo texnologik nuqtai nazardan ko'proq mos keladi. Bu odamlarning kundalik hayotining katta qismiga aylandi. Internetni animatsion grafikalar, turli tipografiya uslublari, fon, video va musiqasiz tasavvur qilish qiyin.

Veb va veb-dizaynning boshlanishi

1989-yilda Tim Berners-Li CERNda ishlagan vaqtida global gipermatn loyihasini yaratishni taklif qildi, keyinchalik u World Wide Web nomini oldi. 1991-yildan 1993-yilgacha "World Wide Web" yaratildi. Matnli sahifalar faqat oddiy chiziqli brauzerlarda ko'rinardi.

1993-yilda Mark Andreessen va Erik Bina Mosaic brauzerini yaratdilar. O'sha paytda bir nechta brauzerlar mavjud edi, ammo ularning aksariyati Unix-ga asoslangan va matnli sahifalarni foydalanuvchiga yetkazib berishi qiyin edi. Bu paytgacha tasvirlar yoki tovushlar kabi grafik dizayn elementlariga integratsiyalashgan yondashuv mavjud emas edi. Mosaic brauzeri bu qolipni buzdi. Endi gipermatn shunchaki hujjat emas, balki grafik dizaynga ega jurnalga o'xshardi.

1994-yilda Andreessen Mosaic Communications Corporation tuzildi, keyinchalik u Netscape Communications, Netscape 0.9 brauzeri sifatida tanildi. Netscape an'anaviy standartlash jarayonini hisobga olmagan holda o'zining HTML teglarini yaratdi. Masalan, Netscape 1.1 fonranglarini o'zgartirish va veb-sahifalardagi jadvallar bilan matnni formatlash uchun teglarni o'z ichiga olgan. 1996-1999-yillar davomida brauzerlar urushi boshlandi, chunki Microsoft va Netscape brauzerlar

ustunlik uchun kurashdilar. Bu vaqt ichida sohada ko'plab yangi texnologiyalar, xususan, kaskadli uslublar jadvallari(CSS), JavaScript va Dynamic HTML(DHTML) mavjud edi. Umuman olganda, brauzer raqobati ko'plab ijobiy oqibatlariga olib keldi va veb-dizaynning tez sur'atlarda rivojlanishiga yordam berdi.

Veb-dizayn rivojlanishi

1996-yilda Microsoft o'zining birinchi raqobatbardosh brauzerini chiqardi, u o'zining xususiyatlari va HTML teglari bilan to'la edi. U, shuningdek, uslublar jadvallarini qo'llab-quvvatlovchi birinchi brauzer bo'lib, u o'sha paytda noaniq mualliflik texnikasi sifatida qaralgan va bugungi kunda veb-dizaynning muhim jihati hisoblanadi. Jadvallar uchun HTML belgilash dastlab jadval ma'lumotlarini ko'rsatish uchun mo'ljallangan. Dizaynerlar HTML jadvallarini murakkab, ko'p ustunli ko'rinishlarini yaratish haqida o'ylab ko'rishdi. HTML saytlari o'zlarining dizayn imkoniyatlari bilan cheklangan edi, hatto HTMLning oldingi versiyalarida ham. Murakkab dizaynlarni yaratish uchun ko'plab veb-dizaynerlar murakkab jadval tuzilmalaridan foydalanishlari kerak edi. CSS 1996-yil dekabr oyida W3C tomonidan taqdim etilib, tartibni qo'llab-quvvatlash(ya'ni bir ketma-ketlik, jadval ko'rinishi asosida saytlarga elementlar qo'shish) uchun kiritilgan. Bu HTML kodining ko'rinishini ancha yaxshi tomonga o'zgartirdi, veb-saytlarga kirish imkoniyati yaxshilandi.

Birinchi brauzerlar urushining tugashi

1998-yilda Netscape korporatsiyasi Netscape Communicator brauzer kodini ochiq kodli litsenziya ostida chiqardi, bu esa minglab ishlab chiquvchilarga dasturiy ta'minotni takomillashtirishda ishtirok etish imkonini berdi. Biroq, ishlab chiquvchilar Internet uchun standartlashni noldan boshlashga qaror qilishdi hamda ochiq kodli brauzerni ishlab chiqishdi. Tez orada bu yagona platforma darajasigacha kengaytirildi.

Veb-standartlar loyihasi yaratildi va brauzerning HTML va

CSS standartlariga muvofiqligini targ'ib qildi. Brauzerlarni veb-standartlarga muvofiqligini tekshirish uchun Acid1, Acid2 va Acid3 kabi dasturlar yaratilgan. 2000-yilda Internet Explorer Mac kompyuterlari uchun chiqarildi, u HTML 4.01 va CSS 1-ni va PNG tasvirlarni to'liq qo'llab-quvvatlovchi birinchi brauzer edi.[7]

2001-yilga kelib, Microsoft tomonidan Internet Explorer-ni ommalashtirish kompaniyasidan so'ng, Internet Explorer veb-brauzerdan foydalanish ulushi 96%ga yetdi, bu esa birinchi brauzerlar urushining tugashini anglatadi, chunki Internet Explorer-da haqiqiy raqobat yo'q edi.

2001–2012 yillar.

21-asrning boshidan beri Internet odamlar hayotiga tobora ko'proq kirib borgan. Keyinchalik, veb-texnologiyalar ham o'zgardi. Odamlarning internetdan foydalanish va kirish usullarida ham sezilarli o'zgarishlar ro'y berdi va bu saytlar dizaynini o'zgartirdi.

Brauzerlar urushi tugaganidan beri yangi brauzerlar chiqarildi. Ularning aksariyati ochiq manba bo'lib, ular tezroq rivojlanishga moyil va yangi standartlarni ko'proq qo'llab-quvvatlaydi. Ko'pchilik yangi variantlarni Microsoft Internet Explorer-dan yaxshiroq deb hisoblaydi.

W3C HTML (HTML5) va CSS (CSS3), shuningdek, har biri yangi, lekin individual standart sifatida yangi JavaScript API-lari uchun yangi standartlarni chiqardi. HTML5 atamasi faqat yangi versiyaga ishora qilish uchun ishlatiladi. HTML va JavaScriptning ba'zi API-larida undan yangi standartlar to'plamiga (HTML5, CSS3 va JavaScript) murojaat qilish uchun foydalanish odatiy holga aylangan.

2012-yil va keyin

3G va LTE internet qamrovining yaxshilanishi bilan veb-saytlar trafigining katta qismi mobil qurilmalarga to'g'ri keldi. Bu veb-dizayn sanoatiga ta'sir qildi va uni minimalistik, yengillashtirilgan va soddalashtirilgan uslublar yaratishga

undadi. Xususan, "Avval mobil" yondashuvi paydo bo'ldi, bu avvalo mobilga yo'naltirilgan maket bilan veb-sayt dizaynini yaratishni, keyin esa uni yuqoriroq ekran o'lchamlariga moslashtirishni nazarda tutadi. Barcha turdagi qurilmalarga moslashuvchan saytlar davri boshlandi.

Asboblari va texnologiyalar.

Veb-dizaynerlar ishlab chiqarish jarayonining qaysi qismida ishtirok etishiga qarab turli xil vositalardan foydalanadilar. Bu vositalar vaqt o'tishi bilan yangi standartlar va dasturiy ta'minot bilan yangilanadi, ammo ularning ortidagi tamoyillar bir xil bo'lib qolaveradi. Veb-dizaynerlar veb-formatlangan tasvirlar yoki dizayn prototiplarini yaratish uchun vektor va rastri grafik muharrirlaridan foydalanadilar. Masalan: Figma, Adobe Illustrator, Inkscape va boshqalar. Veb-saytlarni yaratish uchun ishlatiladigan texnologiyalar HTML va CSS kabi W3C standartlarini o'z ichiga oladi, ularni qo'lda kodlash yoki WYSIWYG tahrirlash dasturi tomonidan yaratish mumkin. Veb-dizaynerlar foydalanishi mumkin bo'lgan boshqa vositalar qatoriga markirovka tekshiruvchilari va veb-saytlarni veb-sahifalarga kirish ko'rsatmalariga mos kelishi imkoniyatlarini tekshirish vositalari kiradi.

Nazorat uchun savollar.

1. Pedagogika so'zi ma'nosi
2. Web nima
3. Web dizayn vazifasi
4. CSS ning vazifasi
5. Navigatsiya nima

2-Mavzu. Web-texnologiyalar va ularning tasnifi.

Reja:

1. Web-texnologiy haqida tushuncha
2. Internetda ishlashni ta'minlovchi dasturlar. Brauzer dasturlari
3. Web sayt va Web server
4. WWW ning ishlashi

1. Web-texnologiy haqida tushuncha

Internet resurslarini, jumladan, Web sahifalar yoki web sayt yaratish, shuningdek, web-hujjatlarni yaratish va ularni Internetda chop etish texnologiyalari web-texnologiyalar asosini tashkil qiladi. Web-texnologiyalarning asosiy tushunchalari - bu web sahifa va web saytdir.

Web-texnologiyalar inson hayotining ta'lim, kommersiya, siyosat, ko'ngil ochar va boshqa bir necha sohalariga kirib bormoqda.

Web-texnologiya - bu ikkilik kodlar va yo'nalishlardan foydalanish orqali kompyuterlarga xos bo'lgan aloqa usuli.

World Wide Web - Internetga ulangan turli xil kompyuterlarda joylashgan o'zaro bog'langan hujjatlarga kirishni ta'minlaydigan taqsimlangan tizim. Veb so'zi va WWW qisqartmasi ham World Wide Webga murojaat qilish uchun ishlatiladi.

World Wide Web yuz millionlab veb-serverlardan tashkil topgan. World Wide Web resurslarining ko'pchiligi gipermatn texnologiyasiga asoslangan. World Wide Web tarmog'ida joylashtirilgan gipermatnli hujjatlar veb-sahifalar deb ataladi. Umumiy mavzu yoki dizaynga ega, shuningdek, bir-biriga havolalar mavjud bo'lgan va odatda bitta veb-serverda joylashgan bir nechta veb-sahifalar veb-sayt deb ataladi. Veb-sahifalarni yuklab olish va ko'rish uchun maxsus dasturlardan foydalaniladi. Bu - brauzerlardir.

World Wide Web axborot texnologiyalarida haqiqiy inqilobni keltirib chiqardi va Internetning rivojlanishiga kuchli turtki berdi. Kundalik nutqda, Internet haqida gapirganda, ular ko'pincha World Wide Web degan ma'noni anglatadi. Biroq, bu bir xil narsa emasligini tushunish muhimdir.

HTML formatida tayyorlangan elektron hujjat HTML hujjat web hujjat yoki web sahifa deb ataladi. Agar elektron hujjatni tayyorlash haqida gap borsa, u holda hujjat HTML hujjat deb ataladi, ushbu elektron hujjatni internetda e'lon qilish yoki tarqatish haqida gap borsa, u holda bunday elektron hujjat web sahifa deyiladi.

Dastlabki web-sahifalar juda sodda tuzilishga ega bo'lib, ular matnni formatlash va giperko'rsatkichlardan tarkib topgan edi. Web texnologiyalar rivojlanishi natijasida Web sahifalar tarkibida Plug-in dasturlar joylashtirila boshlandi, natijada Web sahifalarga interaktiv xususiyati berildi.

Hozir World Wide Web rivojlanishida ikkita yo'nalish paydo bo'ldi:

- semantik tarmoq
- ijtimoiy tarmoq

Semantik Internet yangi metama'lumotlar formatlarini joriy etish orqali World Wide Webdagi ma'lumotlarning uyg'unligi va dolzarbligini yaxshilashni o'z ichiga oladi.

Ijtimoiy tarmoq tarmoqdagi mavjud ma'lumotlarni tartibga solish uchun foydalanuvchilarga tayanadi.

Ikkinchi yo'nalish doirasida semantik tarmoqning bir qismi bo'lgan ishlanmalar vositalar sifatida faol foydalaniladi (RSS va boshqa formatlar, veb-kanallar, OPML, XHTML mikroformatlari). Vikipediya toifalari daraxtining qisman semantikashtirilgan bo'limlari foydalanuvchilarga ongli ravishda axborot makonida harakat qilishda yordam beradi, ammo pastki kategoriyalar uchun juda yumshoq talablar bunday bo'limlarning kengayishiga umid qilish uchun asos bermaydi. Shu munosabat bilan bilim atlaslarini tuzishga urinishlar qiziq bo'lishi mumkin.

Shuningdek, mashhur Web 2.0 kontseptsiyasi mavjud bo'lib u World Wide Web rivojlanishining bir necha yo'nalishlarini jamlaydi.

Markazsizlashtirish va tokenga asoslangan iqtisodiyot kabi tushunchalarni o'z ichiga olgan Web3 blokcheyniga asoslangan World Wide Webni integratsiyalash loyihasi mavjud. Ba'zi ekspertlar va jurnalistlar uni Web 2.0 ga qarama-qarshi qo'yishadi, bu erda ularning fikricha, ma'lumotlar va tarkib kompaniyalarning kichik guruhida markazlashtirilgan, ba'zan GAFAM (Google, Amazon, Facebook, Apple, Microsoft). Bu atama 2014-yilda Ethereum asoschisi Gavin Vud tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, 2021-yilda kriptovalyuta ishqibozlari, yirik texnologiya kompaniyalari va venchur kapital firmalari bu g'oyaga qiziqish bildirishdi.

Texnologiya (yun. techne — san'at, mohirlik, uquv va... logiya) — sanoat, qurilish, transport, qishloq xo'jaligi. va b. sohalarda mahsulotlar olish, ularga ishlov berish va ularni qayta ishlash usullari tartibga solingan tizim; shu usullarni ishlab chiqish, joriy qilish va takomillashtirish bilan shug'ullanadigan fan. Har bir sohaning o'ziga xos Texnologiyasi bo'ladi: kon ishlari Texnologiyasi, mashinasozlik Texnologiyasi, qurilish T. si, qishloq xo'jaligi. Texnologiyasi va b.

Masalan qurilish ishlari Texnologiyasi bir qancha operatsiyalar yig'indisidan tashkil topgan: yer ishlari (yerni tekislash, kotlovan va transheyalar kazish);

• poydevor yotqizish; devor tiklash (g'isht terish, panel o'rnatish);

• antiseysmik belbog'lar va temirbeton ustunlar ishlash; qavatlararo va tom yopmalarini montaj qilish, tom yopish;

• elektr, gaz va suv tarmoqlarini o'tkazish; pardoz ishlari va h. k. Har qaysi operatsiyani o'ziga xos bajarish usullari bor. Mas., pardozlashda avval devor tekislanadi (mayaklar o'rnatiladi), qora suvoq, keyin toza suvoq qilinadi, so'ngra oqlanadi (bo'yoq beriladi) yoki gulgog'oz (oboy) yopishtiriladi.

Amalda texnologik jarayonlar qanchalik puxta ishlangan, tavsiya etilayotgan usullar chuqur tajriba va ilmiy yondashuvga asoslangan bo'lsa, tayyorlanadigan mahsulot (avtomobil, bino yoki inshoot va 6.) shunchalik sifatli bo'ladi. Texnologiyaning fan sifatidagi roli va vazifasi mahsulot tayyorlashning eng zamonaviy va samarali usullarini yaratishdan iborat. Fan va texnika rivojlanib borgan sari T. ham yangilanib va o'zgartirib turiladi. Har qaysi sohada Texnologiyani ishlab chiqish uchun texnologik hujjatlarni ishlab chiqish, tipaviy texnologik jarayonlar, standartlashtirilgan jihozlar va uskunalardan foydalanishning yagona tartibi bo'lishi lozim.

Bugungi kunda Interneting ommaviyligi haqida gapirish o'rinsiz. Internet hayotimizning bir bo'lagiga aylandi, biz uning xizmatlaridan har kuni foydalanishga odatlandik. Hozirda ixtiyoriy inson web-texnologiyalarning inson hayotining ta'lim, kommersiya, siyosat, ko'ngil ochar, ... bo'laklariga kirib borganligini tasavvur eta oladi va uning guvohi va foydalanuvchisiga aylanmoqda.

Internet turli xil insonlarni yagona maqsad bilan birlashishiga sabab bo'lmoqda. Hamma Internet tarmag'idan biror turdagi informatsiya olishga harakat qiladi. Shunday vaqtlar keladiki, hujjatni Internetda chop etish malakasi yozuv mashinkasidan foydalanish kabi har bir hatto o'rta ma'lumotga ega bo'lgan insonning qo'lidan keladi.

Mazkur qo'llanma web-hujjatlarni yaratish, ularni Internetda chop etish, web-hujjatni ko'rkamlashtirish, qiziqarli va o'ziga tortuvchi qilib yaratish, vaqti kelsa ma'lumotlarni yangilash kabi vazifalarni o'rgatishga mo'ljallangan.

Dastlabki web-sahifalar juda sodda tuzilishga ega bo'lib, ular matnni formatlash va giperko'rsatkichlardan tarkib topgan edi.. Web texnologiyalar rivojlanishi natijasida Web sahifalar tarkibida Plug-in dasturlar joylashtirila boshlandi, natijada Web sahifalarga interaktiv xususiyati berildi. Web texnologiyalarning rivojlanishining oxirgi natijalaridan biri bu

skript tillaridir (Script Languages). Ularni ishlatishdan maqsad Web serverining ishini engillashtirish, xar-xil mayda ishlar uchun Web serverini bezovta qilmasdan, bunday masalalarni foydalanuvchi kompyuterining o'zida yaratishdir. Web texnologiyasining oxirgi erishgan yutuqlaridan biri dinamik Web sahifalardir. Dinamik Web sahifalar CGI dasturlar bilan bevosita bog'liq bo'lib, CGI dasturlar serverda joylashgan va server imkoniyatlarini ishlatuvchi dasturlardir. Ular serverga kelgan so'rovlarni qayta ishlaydi va qayta ishlash natijasida yangi Web sahifa hosil bo'ladi.

Web sahifa Internet tarmoqlarida joylashgan fayllar to'plami bo'lib, ularni soni soat sayin ko'payib bormoqda. Bu fayllarda ma'lumotlarni turli xillarini: matn, grafik, tasvir, video, audio ma'lumotlarni uchratish mumkin. Bugungi kunda Web Internet resurslari ichida eng ommaviysi hisoblanadi. Chunki, avvaldan tayyorlangan Web sahifa orqali tegishli ma'lumotlarni to'ldirish foydalanuvchining qanchadan-qancha vaqtini tejash imkonini beradi. Shu bois matematika va informatika yo'nalishida tahsil oluvchi talabalarga Web texnologiyalarni alohida kurs sifatida o'qitila boshlandi.

2. Internetda ishlashni ta'minlovchi dasturlar. Brauzer dasturlari.

WWW sistemasi bilan ishlashda ma'lumotlarni qulay ko'rinishda tasvirlash uchun kompyuterga maxsus browser (yo'llovchi) dasturini o'rnatish kerak. WWW browsers bu WWW sistemasi bilan o'zaro hamkorlikda ishlovchi amaliy dasturlardir. WWW hujjatlari gipermatn hisoblanadi. Kompyuter imkoniyatlaridan kelib chiqib, gipermatnlar oddiy matnlardan hujjat tuzilishining berilishiga qarab farq qiladi. Ko'pgina brauzerlarda Internetning boshqa servislariga ham kirish imkoni bor. Masalan, bunga FTP, Gopher va WAIS serverlari, telekonferensiya serveri UseNet hamda Telnet serverlari kiradi.

HTML va boshqa dastur vositalari yordamida tayyorlangan Web sahifalarni foydalanuvchiga tushunarli ko'rinishda tasvirlash uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilgan bo'lib, bunday dasturlar brauzer dasturlar yoki Web brauzerlar deb ataladi. Hozirda bir necha shunday dasturlar ishlab chiqilgan bo'lib, ular tabiiy ravishda hujjatlarni ko'rishni turlicha tahrir qiladilar.

Web brauzerlar – bu Internet resurslari va ma'lumotlaridan foydalanishni ta'minlovchi dasturlar bo'lib, ularning quyidagi turlari mavjud: Bular:

Internet Explorer, Firefox Mozilla, Netscape Navigator, Opera, Google Chrome.

Web browser inglizcha so'z bo'lib, "web ni ko'zdan kechiruvchi", web ni ko'rib chiquvchi" ma'nolarini anglatadi. Bizga bu so'z rus tilidan kirib kelganligi, rus tilida esa "brauzer" kabi aytilishini hisobga olib biz ham brauzer so'zini ishlatamiz.

Web browser butun jahon to'rida joylashgan sahifani yuklash, tahlil qilish va uni ko'rsatish, sahifalararo o'tishlarni amalga oshirish uchun xizmat qiladi. Web browser biror sahifani yuklash va sahifaga ma'lumotlar yuborish uchun HTTP protokolidan foydalanadi. Ko'pchilik brauzerlar FTP protokoli bo'yicha ham ishlaydi va fayllar ro'yhatini sahifa ko'rinishida chop etadi.

Web browser Web sahifani siz uchun qulay ko'rinishda chop etadi. Ma'lum qoidalar asosida rasmlarni, matnlarni, ovoz yoki video ma'lumotlarni, turli animatsiyalarni mos ravishda joylashtirib chiqadi. Bundan tashqari, sahifadagi siz kiritgan ma'lumotlarni kerak joyga jo'natish, boshqa sahifaga o'tish, JavaScript kodlarini ishlatish kabi vazifalarni ham bajaradi.

Kompyuterni Internet tarmog'iga ulaganimizdan keyin albatta Internetda biz biror bir axborotni ko'rishga intilamiz. Internet tarmog'ida ma'lumot asosan Web-sahifa (sayt) shaklida tasvirlanadi. Bunday Web-sahifalarni ko'rish uchun maxsus «brauzer» dasturlari ishlab chiqilgan. Ular yordamida

Web-sahifani ko'rish, saqlash, chop etish va boshqa bir qator imkoniyatlarga ega bo'lish mumkin.

Hozirgi kunda bunday dastur turlari juda ko'p. Bular orasida keng tarqalgani Microsoft Internet Explorer va Netscape Navigator dasturlaridir. Birinchi dastur tekinga berilsa, ikkinchisi tijorat shaklida (pulli) tarqatiladigan dasturdir.

Ular asosan bitta yoki bir nechta Web-sahifani ochish, undagi ma'lumotni tasvirlash kabi amallarni bajaradi. Web-sahifani ochish uchun uning URL-adresini kiritish kerak bo'ladi. URL-adres odatda quyidagi shaklga ega bo'ladi:

- * www.gov.uz
- * www.uzedu.uz
- * www.edu.uz
- * www.ziynet.uz

Brauzer dasturlarining qisqacha tarixi, imkoniyatlari va kamchiliklari

Eng keng tarqalgan birinchi brauzer Mosaic bo'lgan. Eng birinchi brauzer CERN (Evropa Fizika Tadqiqotlari Markazi) xodimi Tim Berner tomonidan kashf qilingan. AQSHning NSCA (Milliy Super Xisoblash Markazi) xodimi Mark Anderson va bir nechta talabalar tomonidan ishlab chiqilgan Mosaic brauzeri esa grafik ma'lumotlarni ekranda aks ettira oluvchi birinchi brauzer bo'lgan.

Undan so'ng Netscape Navigator brauzeri etakchilik qildi. 1993 yil Mark Anderson rahbarligida birinchi gipermatnli Mosaic grafik brauzeri ishlab chiqildi va u Netscape korporatsiyasiga o'tib Netscape brauzerini ishlab chiqdi.

1995-yili Microsoft kompaniyasi Windows 95 tarkibida Internet Explorer brauzerini chiqarish orqali Netscape Navigatorning etakchiligiga katta xavf sola boshladi va bir necha yillardan so'ng Netscape Navigator brauzeri deyarli foydalanishdan chiqib ketdi.

3. Web sayt va Web server

World Wide Web butun dunyo bo'ylab joylashgan millionlab Internet veb-serverlaridan iborat. Veb-server - bu tarmoqqa ulangan kompyuterda ishlaydigan va ma'lumotlarni uzatish uchun HTTP protokolidan foydalanadigan kompyuter dasturi. Eng oddiy shaklda bunday dastur tarmoq orqali ma'lum bir resurs uchun HTTP so'rovini oladi, mahalliy qattiq diskda mos keladigan faylni topadi va tarmoq orqali so'rovchi kompyuterga yuboradi. Keyinchalik murakkab veb-serverlar shablon va skriptlardan foydalangan holda HTTP so'roviga javoban hujjatlarni dinamik ravishda yaratishga qodir.

Veb-serverdan olingan ma'lumotlarni ko'rish uchun mijoz kompyuterida maxsus dastur qo'llaniladi - veb-brauzer. Veb-brauzerning asosiy vazifasi gipermatnni ko'rsatishdir. World Wide Web gipermatn va giperhavola tushunchalari bilan uzviy bog'liqdir. Internetdagi ma'lumotlarning aksariyati gipermatndir.

HTML (HiperText Markup Language) an'anaviy tarzda World Wide Webda gipermatn yaratish, saqlash va ko'rsatish uchun ishlatiladi. Gipermatnli hujjatlarni yaratish (belgilash) ishi deyiladi layout, u veb-master yoki alohida belgilash bo'yicha mutaxassis - maket dizayneri tomonidan amalga oshiriladi. HTML belgilashdan so'ng, natijada olingan hujjat faylga saqlanadi va bunday HTML fayllari World Wide Web resurslarining asosiy turi hisoblanadi. HTML fayl veb-serverga taqdim etilgandan so'ng, u "veb-sahifa" deb ataladi. Veb-sahifalar to'plami veb -saytni tashkil qiladi.

World Wide Web sahifalarining gipermatnlarida giperhavolalar mavjud. Giperhavolalar World Wide Web foydalanuvchilariga resurslar mahalliy kompyuterda yoki masofaviy serverda joylashganligidan qat'i nazar, resurslar (fayllar) o'rtasida osongina harakatlanishga yordam beradi. Butunjahon Internet tarmog'ida resurslarning joylashishini aniqlash uchun Yagona Resurs Locators (URL) ishlatiladi.

Masalan, Vikipediyaning ruscha bo'limining asosiy sahifasining to'liq URL manzili quyidagicha ko'rinadi:. Bunday URL lokatorlari URI identifikatsiya texnologiyasini (Yagona Resurs identifikatori) va DNS domen nomi tizimini (Domen nomi tizimi) birlashtiradi. Domen nomi (bu holda) URL-ning bir qismi sifatida kerakli veb-server kodini bajaradigan kompyuterni (aniqrog'i, uning tarmoq interfeyslaridan biri) belgilaydi. Joriy sahifaning URL manzilini odatda brauzerning manzil satrida ko'rish mumkin, garchi ko'plab zamonaviy brauzerlar sukut bo'yicha faqat joriy saytning domen nomini ko'rsatishni afzal ko'radi.

4. WWW ning ishlashi

WWW (World Wibe Web) – bu qanaqadir Internetdan ajratilgan ma'lum bir joy emas, kompyuter aloqa o'rnatadigan biror nima ham emas. Butunjahon o'rgimchak to'rini Internet doirasidagixizmatdeyish to'g'riroq. Web-serverlar deb ataluvchi ma'lum protokollardan, kompyuterlardan foydalanish orqali (chunki ular tarmoqqa ulangan va server dasturiy ta'minotiga ega) Internet xizmati yo'lga qo'yiladi. Kompyuter web-server bo'lishi uchun Internetga ulangan va server dasturiy ta'minoti (DT) ga ega bo'lishi yetarli. Bu DT bilan Windows, Mac OS, Unix kabi operatsion tizimlar ta'minlay oladi. Web-server har doim Internetda "o'tiradi" va talab qilingan tomonga kerakli axborotni jo'natadi.

Nazorat uchun savollar.

1. Web-texnologiy haqida tushuncha
2. Internetda ishlashni ta'minlovchi dasturlar.
3. Brauzer dasturlari haqida ma'lumot
4. Web sayt ta'rifi
5. Web server nima
6. WWW ning ishlashi

3-Mavzu Web-dizaynning dasturiy va uskunaviy vositalari.

Reja:

1. Web-dizayn haqida tushuncha
2. Web-ishlab chiqish vositalari.
3. Web-dizaynning dasturiy vositalari.

Dizayn (ingliz tilidan design – injener-konstruktor, lotinchadan designare – o'lchab ko'rmoq, oichab bermok) – bu ijodiy faoliyat bo'lib, uning asosiy maqsadi sanoat buyumlarining formal sifatini belgilaydi. Bu sifat, shuningdek buyumning tashqi qirralarini o'z ichiga olish bilan birga, asosan, shu tuzilmaviy va funksional aloqadorlikni xaridor hamda ishlab chiqamvchi ko'zi bilan qaraganda uni yagona holatga keltiradi. Dizayn sanoat ishlab chiqarishi bilan bog'langan, insonni o'rab turgan atrof-muhitning barcha jabhalarini qurshab oladi.

Dizaynning turlari dizaynerlik faoliyati loyihalash predmetining farqlanishi, loyiha ishining maqsadlari va usullari hamda uning yakuniy natijasi bilan farqlanadi. Dizaynning quyidagi turlari mavjud:

- grafik dizayn;
- sanoat dizayn;
- web-dizayn.

Grafik dizaynda – informatsion grafika, reklama va boshqalar bilan ishlanadi. Web-dizayn va grafik dizayn nomining o'xshashligiga qaramasdan, dizaynning turli yo'nalishlari bo'lib hisoblanadi. Web-dizayn ma'lumotni saytda tasvirlash uchun ishlatiladi. Ammo grafik dizayn bilan web-dizayn o'zaro bog'langan. Grafik dizaynda tayyorlangan illustratsiyalar saytlarni bezashda keng ishlatiladi. Grafik dizayn aslida foydalanuvchiga uzatiladigan ma'lumotning qabul qilinishini loyihalashi kerak.

Grafik dizaynning yo'nalishlari:

- Firma stili.
- Grafik reklama.
- Kitobiy grafika.
- Gazeta grafikasi.
- Jurnal grafikasi.

Sanoat dizayni – maishiy buyumlar va asbob-uskunalarini ishlab chiqishda, mashinasozlik obyektlarida, transport vositalarida va boshqalarda ishlatiladi.

Bulardan tashqari dizaynning bir qancha ko'rinishlari mavjud. Bular: arxitektura dizayni, kiyim va aksessuarlar dizayni, art-dizayn, reklama dizayni.

Web-dizayn (ingliz tilidan olingan bo'lib, web-design – web-sahifani loyihalash ma'nosini bildiradi) – bu web-sahifaning jihozlanishidir. Web-dizayn sayt uchun xuddi poligrafiya dizayni va qog'ozli nashrlar dastgohlari singari muhim rol o'ynaydi. Web-dizayn deganda nafaqat web-sayt uchun grafikli elementlarni yaratish, balki uning strukturasini loyihalash, unda harakatlanish vositalari, ya'ni butun savini yaratish tushuniladi. Shu sababli ham biz ushbu darslikda nafaqat web-muharirlarni, balki grafik muharrirlar, animator dasturlami ham gapirib o'tishni ma'qul ko'rdik.

Agar sayt juda ajoyib bezatilgan bo'lib, ammo unda qulay va tushunarli harakatlanish chizmasi hammabop kerakli matnlar bo'lmasa, sayt yaxshi dasturchilar tomonidan tayyorlangan samarali dasturiy vositalarga ega bo'lmasa – bunday sayt tezda o'z foydalanuvchilarini yo'qotadi va undagi noqulaylik (hattoki u professional va munosib stilda tayyorlangan bo'lsa ham) muvaffaqiyatsizlikka mahkum bo'ladi. Yaxshi web-dizayn saytning sahifalarini hamohanglik bilan birlashtiradi. Boshqacha aytganda, web-dizayn saytning joylashish o'rnini belgilaydi.

Internet resursning o'quv maqsadlarini, mazmunini va tuzilmasini pedagogik loyihalash; axborotni tasvirlash shaklini tanlash va foydalanuvchi interfeysini loyihalash.

Free Website Maker yordamida chiroyli, sezgir veb-saytlarni osongina yarating. Ushbu ajoyib vosita hech qanday kodlash bilimisiz professional veb-sahifalarni loyihalash imkonini beradi. U oflayn rejimda ishlaydi, bu sizga loyihalaringizda istalgan vaqtda va istalgan joyda ishlash uchun moslashuvchanlikni beradi. Siz veb-dizaynni boshlovchi yoki tajribali dasturchi bo'lsangiz ham, bu dastur ajoyib veb-saytlarni yaratish uchun ideal echimdir.

2. Web-ishlab chiqish vositalari.

Web-saytlarni ishlab chiqish veb-sayt yaratishning barcha jihatlaridir. U ikkita toifaga bo'linadi:

- Front-end (old tomon)
- Back-end (orqa tomon)

Front-end resursning tashqi tomoni bilan bog'langan. Bu foydalanuvchilar ekranda ko'rgan narsasi va foydalanuvchilar saytga tashrif buyurganlarida nima bilan o'zaro munosabatda bo'lishadi. Front-end ishlab chiqaruvchisi tartib, interfeys va shablon tartibini yaratadi. U veb-ishlab chiqish, dizayn va veb-sayt tartibini tushunishi kerak.

Back-end dasturiy ta'minot va apparat tomoni bilan bog'liq bo'lib, u foydalanuvchilarga ko'rinmaydi. Bu orqa va veb-saytning ishlashi uchun javobgardir. Back-end dasturchi tizimning ichki mazmuni, uning mantig'i, arxitekturasini va ma'lumotlar bazasi bilan shug'ullanadi.

Veb-ishlab chiqish vositalari nima?

Veb-ishlab chiqish vositalari veb-saytlarni yaratishni sezilarli darajada soddalashtiradi va ularning funktsionalligini kengaytiradi. Ular bir necha toifalarga bo'lingan:

- kompyuter va OS - aniq, ammo zarur vositalar;
- matnni tashkil qilish vositalari - dastur kodi yoziladigan matn muharrirlari;
- web-brauzerlar - brauzerlar foydalanuvchilarga kodni o'qiydi va ko'rsatadi. Agar dasturchi veb-sayt hamma uchun

ochiq bo'lishini xohlasa, uni barcha turdagi brauzerlarda sinab ko'rishi kerak;

- grafik muharrirlar - shablonlarni, tartibni va grafik tarkibni loyihalash uchun ishlatiladi;

- versiyani boshqarish tizimi turli xil loyiha holatlarini saqlash va hamkorlik qilish uchun vositadir. Boshqaruv tizimi loyihaga kiritilgan o'zgarishlarni kuzatib boradi. Dastur kodni almashish, uni saqlash, tartib bilan ziddiyatlarni kamaytirishga yordam beradi;

- ftp mijosi - fayllarni uzatish (masalan, veb-serverga), ularni yuklash, tahrirlash uchun mijoz;

- namunalar turli vazifalar uchun tayyor echimlarni taklif qiladigan vositalardir.

Web sayt yaratuvchi hozirgi kunda sayt yaratish uchun boshidan oxirigacha kod yozishingiz shart emas. Ishlab chiquvchilar muntazam jarayonlarni avtomatlashtiradigan, kod almashish, birgalikda sinov va tahrirlash imkoniyatlarini taqdim etadigan ko'plab vositalarni yaratdilar. Veb-vositalar umumiy vazifalar uchun standart echimlardan foydalanishga imkon beradi - bu jarayonni sezilarli darajada tezlashtiradi. Yaxshi ishlab chiquvchi asosiy veb vositalarini, ularning imkoniyatlari va cheklovlarini bilishi kerak.

Veb-sayt yaratishning asosiy texnologiyalari. Veb-sayt yaratishning 3 usuli

Veb-sayt yaratish texnologiyalari doimiy ravishda takomillashtirilmoqda va veb-saytlarni ishlab chiqishning yangi usullari paydo bo'lmoqda. Veb-sayt yaratishning uchta asosiy usuli mavjud:

1. mashhur veb-vositalari yordamida istalgan dasturlash tilida noldan mustaqil veb-sayt yaratish;
2. ramkalardan foydalanish;
3. CMS-da veb-ishlab chiqish.

Veb-saytni qaysi vositada tayyorlash kerakligi haqida aniq javob yo'q. Veb-sayt yaratishning barcha usullari

foydalanishning o'ziga xos xususiyatlariga ega.

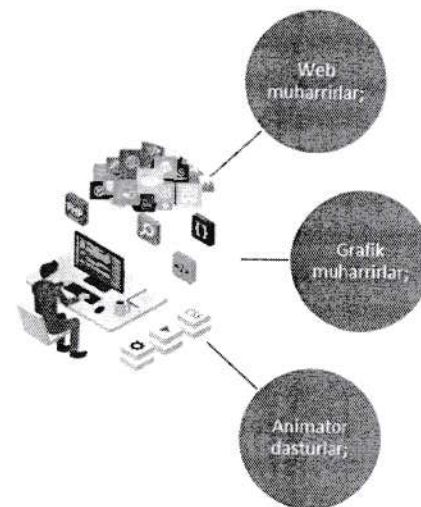
Dasturlash tili algoritmlarni yozish uchun rasmiy tildir. U ishlab chiquvchining fikrlarini kompyuter tushunadigan shaklga aylantiradi. Bu rivojlanishning asosiy darajasi bo'lib, noldan veb-saytni o'zingiz yozish. Bepul veb-saytlarni ishlab chiqishda hech qanday cheklovlar yo'q, dasturchi saytga kerakli funksiyalarni yaratishi mumkin.

Agar namunalar va CMS cheklovlari ma'lum bir mahsulot uchun juda muhim bo'lsa, veb-saytni o'zingiz yozishingiz mumkin. Bu foydalanuvchilarning ehtiyojlariga moslashtirilgan, barcha kerakli funktsionallik va individual dizaynga ega noyob mahsulotni yaratish imkonini beradi. Agar kod yaxshi yozilgan bo'lsa, uni saqlash va dasturchining o'zgaruvchan vazifalariga moslashtirish oson bo'ladi. Ammo noldan veb-sayt yaratish uzoq va ko'p yillar talab qiladigan ishdur.

3.Web-dizaynning dasturiy vositalari

Bugungi kunning talablaridan kelib chiqib to'laqonli web-saytlar yaratishda bir qancha turdagi dasturiy vositalardan foydalaniladi. Chunki to'laqonli web-saytni shakllantirish uchun uning turli formatdagi informatsion obyektlariga turli muharrirlar yordamida ishlov beriladi. Masalan, saytga tegishli turli formatdagi tasvirlar (rasmlar) grafik muharrirlar yordamida yaratiladi va ularga ishlov beriladi.

Shu kabi to'laqonli web-saytlar yaratishga xizmat qiluvchi dasturiy vositalarni to'rtta katta guruhga ajratish mumkin (1-rasm).

1-rasm. Web-saytlar yaratishda qo'llaniladigan dasturiy vositalar guruhlari.

Unga ko'ra: Grafik muharrirlar;

1. Web muharrirlar;
2. Animator dasturlar;
3. Audio-video muharrirlar.

Grafik muharrirlar: Adobe Photoshop, Corel Draw, Adobe Illustrator, AutoCad, Ulead Photoimpact.

Web muharrirlar: FrontPage, Macromedia Dreamweaver, HomeSite, WebStudio, Web Page Maker.

Animator dasturlar: Adobe Flash, 3DS Max, GIF Animator, XARA 3D, Alias MAYA.

Audio-video muharrirlar: Ulead VideoStudio, Pinnacle Studio, Video EditMagic, Sound Forge, Adobe Premiere Pro. Bundan tashqari web-muharrirlarning ham turlari juda ko'p. Ular o'zining imkoniyati, tezkorligi, interfeysi va boshqa xususiyatlari bilan farqlanadi. Bular: Блокнот (NotePad), AkelPad, Sothing DHTML Menu, PHP Designer, HTML Reader, HomeSite, Dreamweaver CS4.

Web-dizaynda qo'llaniladigan bir qancha dasturiy vositalar mavjud. Bir qancha uskunaviy dasturlar, turli dasturlash tillari va boshqalar. Eng ko'p qo'llaniladigan tillarga misol qilib, HTML – gipermatnlarni belgilash tili, PHP, ASP, Java, JavaScript, DHTML va boshqa tillarni aytish mumkin.

Xozirgi kunda web saytlar dizaynnini yaratuvchi dasturlar ham ommalashmoqda. Figma — interfeys dizaynida ishlovchi veb-ilova bo'lib, macOS va Windows uchun ish stoli ilovalari tomonidan qo'shimcha oflayn funksiyalar orqali ishga tushiriladi. Figma xususiyatlar to'plami turli vektor grafik muharrirlari va prototiplash vositalaridan foydalangan holda ishlaydi. Android va iOS uchun Figma mobil ilovasi real vaqt rejimida mobil va planshet qurilmalarida Figma prototiplarini ko'rish va ular bilan ishlash imkonini ham beradi. Bugungi kunda ushbu ta'minot web dizayn sohasi yanada qiziqarli bo'lib bormoqda, chunki Figma deb nomlangan interfeysni loyihalash vositasi soha markaziga sezilarli qadam tashlaydi. Brauzerga asoslangan vosita dizaynerlarga raqamli mahsulotlarni guruh sifatida yaratishda yordam beradi, bu esa bir nechta odamlarga ekranda elementlarni chizish, tortish va tahrirlashda real vaqtda hamkorlik qilish imkonini beradi.

Birinchi takomillashtirilgan "kod rejimi" ishlab chiquvchilarga loyihaaning ko'rinishi va hissiyotiga asoslangan kodga kirish imkonini beradi. Ikkinchisi, "prototip rejimi" dizaynerlarga raqamli mahsulotlarning ishchi prototiplarini yaratish, taqdim etish va o'zgartirish imkonini beradi. Ikkala rejim ham to'g'ridan-to'g'ri Figma ichidan ishlaydi, bu tanlov dizaynerlar va ular hamkorlik qiladigan kodga ega bo'lmagan dizaynerlar o'rtasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan keskinlikni yumshatish uchun mo'ljallangan.

Figma xususiyatlari:

- Haqiqiy vaqtda hamkorlik: Figmaning real vaqtda hamkorlik qilish xususiyati uning eng kuchli tomonlaridan biri bo'lib, bir vaqtning o'zida bir nechta dizaynerlarga bir xil

loyihada ishlash imkonini beradi. Bu xususiyat jamoalarga dizaynlar ustida hamkorlik qilish, fikr almashish va tez takrorlashni osonlashtiradi.

- Vektor tarmoqlari: Figmaning vektor tarmog'i xususiyati murakkab shakllar va dizaynlarni yaratish uchun kuchli vositadir. Uning intuitiv interfeysi vektorgrafikalarini yaratish va tahrirlash jarayonini soddalashtiradi, bu esa piktogrammalar, logotiplar va boshqa vektorga asoslangan dizaynlarni yaratish uchun ideal qiladi.

- Prototiplash: Figma prototiplash xususiyati dizaynerlarga foydalanuvchining dizayn bilan o'zaro ta'sirini taqlid qiluvchi interaktiv prototiplarni yaratishga imkon beradi. Bu xususiyat, ayniqsa, dizaynlarni sinab ko'rish va ishlab chiqish boshlanishidan oldin foydalanuvchi oqimlarini tekshirish uchun foydalidir.

- Versiya tarixi: Figma versiya tarixi xususiyati dizaynerlarga vaqt o'tishi bilan dizaynga kiritilgan o'zgarishlarni kuzatish imkonini beradi. Bu xususiyat dizaynning oldingi versiyalariga qaytishni, turli dizayn takrorlashlari bilan tajriba qilishni va samarali hamkorlik qilishni osonlashtiradi.

- Dizayn tizimini boshqarish: Figmaning dizayn tizimini boshqarish xususiyati dizaynerlarga barcha dizayn loyihalarida izchillikni ta'minlaydigan dizayn tizimlarini yaratish va saqlash imkonini beradi. Dizayn tizimlari jamoalarga dizayn jarayonini soddalashtirishga, hamkorlikni yaxshilashga va doimiy brend identifikatorini saqlashga yordam beradi.

Figmaning afzalliklari:

- Platformalararo muvofiqlik: Figma bulutga asoslangan vosita bo'lib, unga istalgan veb-brauzerdan kirish mumkin. U Mac va kompyuterda ishlaydi, shuningdek, iOS va Android uchun mobil ilovalar ham mavjud. Ushbu platformalararo muvofiqlik jamoalarga, ularning qurilmasi yoki operatsion tizimidan qat'i nazar, dizaynlar ustida hamkorlik qilishni osonlashtiradi.

- Masshtablilik: Figmaning bulutga asoslangan

infratuzilmasi uni kerak bo'lganda kattalashtirish yoki kamaytirishni osonlashtiradi. U yirik dizayn loyihalarini osonlik bilan hal qila oladi va uning hamkorlik xususiyatlari jamoalarga murakkab loyihalarda birgalikda ishlashni osonlashtiradi.

- **Tejamkorlik:** Figma - bu dizayn guruhlar uchun tejamkor variant bo'lib, turli ehtiyojlarga mos keladigan narx rejalari qatoriga ega. Bu qimmatbaho dizayn dasturiy ta'minoti litsenziyalari va apparat ta'minotini yangilash zaruratini yo'q qiladi, chunki hamma narsa bulutda joylashgan.

- **Hamjamiyatni qo'llab-quvvatlash:** Figma resurslari, shablonlari va o'quv qo'llanmalarini baham ko'radigan rivojlanayotgan dizaynerlar hamjamiyatiga ega.

Ushbu hamjamiyat yordami asbobga yangi bo'lgan yoki muayyan dizayn muammosi bilan yordamga muhtoj bo'lgan dizaynerlar uchun juda foydali bo'lishi mumkin.

Figma hamkorlikda, bulutga asoslangan dizayn dasturini qidirayotgan dizaynerlarva dizayn guruhlar uchun ajoyib vositadir. Uning noyob funktsiyalar to'plami, jumladan, real vaqtda hamkorlik, vektor tarmoqlari, prototiplash, versiyalar tarixi va dizayn tizimini boshqarish, uni dizaynerlar uchun kuchli vositaga aylantiradi. O'zining platformalararo muvofiqligi, kengaytirilishi, tejamkorligi va jamiyat tomonidan qo'llabquvvatlanishi bilan Figma barcha o'lchamdagi va tajriba darajasidagi dizayn guruhlar uchun ideal variantdir. Figmadan foydalanib, dizaynerlar o'zlarining ish jarayonlarini soddalashtirishlari, yuqori sifatli dizaynlarni yaratishlari va jamoa a'zolari bilan samarali hamkorlik qilishlari mumkin.

Web-dasturlash tillari ikki guruhga bo'linadi: mijoz va server tillari. Biz yuqorida web-serverga ta'rif berdik. Unga ko'ra server sizning saytingiz saqlanadigan, brauzerning so'rovlari qayta ishlanadigan, qaysidir sahifadagi dasturlar saqlanadi. Undan tashqari serverga quyidagicha ta'rif berish mumkin:

Server – tarmoq ishini ta'minlovchi maxsus kompyuter.

Server disklarida kompyuterlarni birgalikda ishlash

imkonini beruvchi dasturlar.

Mijoz va Server tomonidagi ssenariylar

JavaScript nima?

Mijoz tillaridan eng ko'p tarqalgani JavaScript tili bo'lib, Netscape (Netscape Navigator, www.netscape.com) SunMicrosystems (www.sun.com) kompaniyalari hamkorligida ishlab chiqilgan. JavaScript faol HTML-sahifalar uchun ssenariylar yozishga mo'ljallangan. JavaScript avtonom ravishda ishlaydigan ilovalarni yaratishga mo'ljallanmagan. JavaScriptdagi dasturlar bevosita, HTML-hujjat kodi ichiga quriladi va brauzerda sahifaning yuklanishi vaqtida faollashadi. Sodda qilib aytganda, JavaScript HTMLning cheklangan, sodda imkoniyatlarini kengaytirish va to'laqonli sahifalar yaratishga mo'ljallangan. JavaScript yordamida, odatda, ma'lumotli va muloqot oynalarini chiqarish, animatsiyalarni ko'rsatish kabi vazifalarni bajarish mumkin. Bundan tashqari, JavaScript-ssenariy yordamida ba'zan o'zi ishlab turgan brauzer va platforma tipini aniqlash mumkin. JavaScript-ssenariylar foydalanuvchi tomonidan kiritilayotgan ma'lumotlarning to'g'riligini tekshirishda ham qulay hisoblanadi.

ActionScript nima?

ActionScript – obyektga yo'naltirilgan dasturlash tili bo'lib, Flash-ilovalar tarkibida interfaollik, ma'lumotlarni qayta ishlash va boshqa ko'plab imkoniyatlarni beradigan ECMAScript dialektlaridan biri hisoblanadi.

Silverlight nima?

Microsoft Silverlight – bu dasturiy platforma bo'lib, RIA (Rich Internet Application)ga xos bo'lgan animatsiyalar, vektorli grafika va audio-video roliklardan tarkib topgan ilovalarni yuklash imkonini beradigan brauzer uchun pluginlarni o'z ichiga oladi. Bu esa Silverlight barcha brauzerlarda WMV, WMA va MP3 kabi formatlarni Windows Media Player singari qo'shimcha komponentlarsiz ijro qilish imkoniyatini beradi. Dasturning 2.0 versiyasi 2008-yil oktabrda ishlab chiqilgan

bo'lib, unga.NET tillari bilan ishlash imkoniyati qo'shilgan. Bundan tashqari, Microsoft kompaniyasi 2009-yil iyulda IDE bilan integratsiyalashgan Silverlight 3 va Microsoft Expression Studio 3 dasturlarini ishlab chiqdi.

Silverlight platformasi Windows 2000, Windows XP, Windows Server 2003, Windows Vista, Windows 7, Mac OS X 10.4, Mac OS X 10.5, Mac OS X 10.6 operatsion tizimlariga va Internet Explorer 6.0/7.0/8.0, Mozilla Firefox 1.5/2.0/3, Safari 3.1, Google Chrome 3.0, Opera 9.50 brauzerlariga mo'ljallangan.

VBScript nima?

VBScript tili Microsoft korporatsiyasi tomonidan yaratilgan bo'lib, Visual Basic tilining bir qismi hisoblanadi. VBScript tili Internet Explorer va Microsoft Internet Information Server (IIS)lar bilan ishlashga mo'ljallangan tildir. VBScript tilining JavaScript tili bilan umumiy qismlari bir nechta. Jumladan, u aynan Microsoft Internet Explorer bilan ishlash va uning qo'llanish sohasini cheklay olish imkoniyatiga ega. VBScript interpretatorli (sharhlovchi, izohlovchi, tushuntirib beruvchi) til hisoblanib, Microsoftning Web-texnologiyalari (masalan ASP (Active Server Page)) bilan hamkorlikda ishlay oladi. Shunga qaramay VBScript mijoz tomonida ishlovchi ssenariy hisoblanadi, ASP esa server tomonida ishlaydi.

Server tomonidagi ssenariylar

Dasturning ishlashi to'liq sayt joylashtirilgan serverga bog'liq. Server tillarining ishlashining muhim jihatlaridan biri bu serverda tartiblangan holda saqlanuvchi va xohlagan paytda chaqirilishi mumkin bo'lgan ma'lumotlarni bevosita ma'lumotlar bazalarini boshqarish tizimlari bilan o'zaro bog'langan holda faoliyat yuritadi. Eng ko'p ishlatiladigan ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari quyidagilar: Firebird, IBM DB2 Express-C, Microsoft SQL Server, Microsoft SQL Server Express, mSQL, MySQL, Oracle, PostgreSQL, SQLite, Sybase Adaptive Server Enterprise.

Server tomonida bajarilishi kerak bo'lgan ssenariylar,

odatda, sayt papkasining ichidagi maxsus papkaga joylashtiriladi. Foydalanuvchi so'roviga asosan server bu ssenariyni bajaradi. Bajarilgan ssenariy natijasi web-serverga uzatiladi va undan so'ng mijozga uzatiladi. Server tomonidagi ssenariylarni tashkil etishi uchun, odatda, Perl, ASP, PHP, JSP, SSI kabi tillar va texnologiyalardan foydalaniladi.

Perl nima?

Perl – bu protsedurali dasturlash tili bo'lib, juda keng qamrovli topshiriqlarni yechish uchun mo'ljallangan universal uskunadir. Perl boshqa to'laqonli tillar singari platformalarga, operatsion tizim va boshqa vositalarga bog'liq bo'lmagan funksiyalar va qoidalar to'plamiga ega asosdan tashkil topgan. Perl tili Web-ilovalar yaratishda eng ommabop tillardan biri hisoblanadi. Matnlarni qidirish va tahrirlash, fayllar bilan qulay ishlay olish qoidalari uchun Perl tili Internetning asosiy tillaridan biri bo'lib qoldi. Perl – interpretatorli til hisoblanadi, shu bois unda yaratilgan ssenariylar ishlashi uchun server kompyuterda Perl-interpretator o'rnatilgan bo'lishi kerak. Bevosita Perl-kodning interpretatsiya qilinish jarayoni uning samaradorligini pasaytiradi. Bugungi kunda Perlning asosiy yutuqlaridan, uning barcha platformalar uchun ishlay olishi va uning barcha resurslari bepul tarqatilayotganligidir. Ko'pgina web-serverlar UNIXda ishlaydi, Perl-interpretator esa bu operatsion tizimning bir qismi hisoblanadi.

ASP nima?

ASP (Active Server Pages) – ma'lumotlar bazalari tashkil etish va ular bilan ishlash vazifalarini bajarishda juda moslashuvchan, qulay vositadir. ASP vositalari server tomonida ishlaydi va HTML-kod va ssenariylar kabi fayllarni qayta ishlaydi. ASP texnologiyasi VBScript, Java va JavaScript tillarini qo'llab-quvvatlaydi. ASP-kod joylashtirilgan Web-sahifalar fayllari kengaytmasi.ASP bo'ladi. ASP texnologiya Windows NT va Microsoft IIS web-serveriga mo'ljallangan bo'lib, imkoniyatlari va samaradorligi yuqori bo'lganligi bois ko'pgina kompaniyalar

o'z vositalariga ASPni qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini kiritmoqdalar. Ko'pgina HTML muharrirlar, masalan, Adobe GoLive ham ASPni qo'llab, quvvatlaydi. ASP texnologiyasi bir nechta qulayliklarni o'zida jamlagan: HTML hujjatni dinamik generatsiyalaydi, formalarni qo'llab-quvvatlaydi, ma'lumotlar bazasiga ruxsatni tashkil etadi va u bilan ishlay oladi. ASP – dasturlash tili ham, ilova ham emas, u interfaol web-sahifa hosil qilish texnologiyasidir.

JSP nima?

JSP (Java Server Page) texnologiyasi o'zining funksional imkoniyatlariga ko'ra ASPga o'xshashdir. Asosiy farqi shundaki, bunda VBScript va JavaScript bilan birga Java tili ham qo'llanila oladi. Shunga qaramay JSP Javadan oldinroq qo'llanilgan va ushbu texnologiya mukammal Web-ilovalar yaratish uchun yetarli imkoniyatga ega.

SSI nima?

SSI (Server Side Include) HTM faylni dastlab serverda qayta ishlaydi va undan so'ng uni mijozga uzatadi. Dastlabki qayta ishlash vaqtida hujjatga dinamik generatsiya qilingan ma'lumotlar qo'shiladi. Masalan, joriy vaqt haqidagi ma'lumot. Umuman olganda SSI texnologiyasi HTML-faylning tarkibiga qo'shimchalar qo'shishga mo'ljallangan HTMLning qismi hisoblanadi.

DHTML nima?

DHTML (dinamik HTML) – bu serverga ortiqcha bog'lanishlarsiz interfaol Web-sahifalar yaratish imkonini beradigan vositalar to'plamidir.

DHTML tili HTML va JavaScriptlardan farqli ravishda bir qancha qo'shimcha internet texnologiyalariga ega. Dinamik HTML – Netscape va Microsoft tomonidan o'ylab topilgan tijorat termini bo'lib, unda Web-brauzerlarning dinamik imkoniyatini kengaytirish maqsadida kiritilgan. Bu texnologiyalar HTML yordamida Web-sahifa yaratishdagi mavjud imkoniyatning cheklanganligi va ana shu cheklovdan o'tib ketish uchun

yaratilgan yoki qo'shilgan hisoblanadi. Chunki bizga ma'iumki HTMLning faqatgina o'zidan foydalanib, bugungi kunda mukammal Web-sahifalar yaratib bo'lmaydi. Boshqacha aytganda, mavjud Internetda matnli ma'lumotlar va grafik ma'lumotlarga mo'ljallangan juda yaxshi texnologiyalar mavjud edi. Ammo multimedia imkoniyatlariga ko'nikib qolgan odamlar esa bunga ko'nika olmadi. Shu sababli Internet imkoniyatlarini kengaytirish kerak edi.

DHTML asosida yaratilgan sahifa serverdagi qo'shimcha ma'lumotlarga murojaat qilmasdan turib ham o'zgarish imkoniyatiga ega. DHTML o'zida turli xildagi standartlarga (CSS, DOM, JavaScript va gipermatnlarni belgilash tillariga) asoslangan kombinatsiyalarni namoyon qiladi. Bu standartlarning kombinatsiyasi sizning web-sahifangizning interfaoligini oshirish imkonini beradi. Boshqacha aytganda, sahifaga tashrif buyurgan foydalanuvchi uning tashqi ko'rinishi va mazmunini serverga murojaatlarsiz o'zgartira olish imkoniyatidir.

IntelliJ IDEA

IntelliJ IDEA - bu dasturlash uchun matn muharriri. Ushbu ishlab chiqish muhiti dastlab Java uchun yaratilgan, ammo pluginlar ko'pchilik tillarda dasturlash imkoniyatini beradi. U versiyalarni boshqarish tizimlari bilan integratsiyalasha oladi, ilovalarni yaratish va o'rnatish va foydalanuvchi interfeyslarini ishlab chiqish uchun vositalar qo'shildi. Qulay tuzatuvchi o'z qiymatlarini to'g'ridan-to'g'ri kodda ko'rsatadi. Dastur faqat kerakli paketlarni import qiladi, qolganlarini olib tashlaydi. IntelliJ IDEA eng aqlli IDElardan biri hisoblanadi.

PyCharm

PyCharm - bu Python uchun integratsiyalashgan ishlab chiqish muhiti, jumladan, ramkalar bilan ko'p tilli veb-ilovalar. Django, Flask, Google App Engine, Pyramid, web2py, shuningdek JavaScript, CoffeeScript, TypeScript, CSS, Cython va boshqalarni qo'llab-quvvatlaydi. Loyihada tezkor global o'zgarishlarni amalga oshirish uchun keng imkoniyatlarga ega kuchli kod

refaktorini amalga oshirish imkonini beradi.

NetBeans

NetBeans NetBeans platformasiga asoslangan bepul ishlab chiqish muhitidir. Java ilovalarini yaratish uchun qulay IDE. Mavjud ilovalar bilan ishlash va yangilarini ishlab chiqish uchun javob beradi. Unda dinamik va statik kutubxonalar, Qt-ni qo'llab-quvvatlash, turli kompilyatorlar, jumladan CLang/LLVM, Cygwin, GNU, MinGW va Oracle Solaris Studio mavjud.

Avtomatlashtirish yordamida muammolarni hal qilish uchun Blumentals o'zining Easy Button & Menu Maker mahsulotini o'n yildan ortiq vaqt davomida ishlab chiqmoqda.

250 dan ortiq turli uslublarni o'z ichiga olgan shablonlar kutubxonasi mavjudligi tufayli veb-dizaynerga tugmalar va menyular to'plamini yaratish uchun tom ma'noda bir necha daqiqa vaqt ketadi. O'rnatilgan WYSIWYG muharriri, agar kuchli grafik muharrirlardan foydalanish tajribangiz bo'lmasa, Easy Button & Menu Maker bilan to'liq ishlash imkonini beradi.

Aslida, siz bir necha daqiqada veb-sayt interfeysi prototipini tezda chizishingiz mumkin. Bundan tashqari, dastur tomonidan yaratilgan HTML5 kodi har qanday Internet-brauzerda, shu jumladan eski versiyalarda bir xil darajada to'g'ri ko'rsatiladi. Bundan tashqari, Easy Button & Menu Maker yordamida yaratilgan menyular JavaScript o'chirilganida to'liq ishlaydi, chunki ular butunlay CSS-ga asoslangan. Shuni ta'kidlash kerakki, dastur yordamida yaratilgan menyular qidiruv tizimlariga aniq ko'rinadi va muammosiz indekslanadi.

Ilova Windows muhitida ishlash uchun mo'ljallangan.

4-Mavzu. Ta'limiy Internet resurslar: sayt va portal tuzilmasi va asosiy xizmatlari

Reja:

1. Ta'limiy Internet resurslari
2. Sayt va portal haqida
3. Sayt va portal tuzilmasi va asosiy xizmatlari

1. Ta'limiy Internet resurslari

Internet resurslari – bu web-saytlar, lahzali xabar almashish ilovalari, fayllarni uzatish, fayllarni almashish va standart yoki xususiy tarmoq protokollaridan foydalangan holda har qanday Internet ilovalari faoliyatidir.

Ta'lim resursi deganda quyidagilardan tushuniladi:

Kitoblar, davriy nashrlar yoki boshqa har qanday bosma ommaviy axborot vositalari; audiovizual materiallar va elektron axborot resurslari.

Axborot asri insoniyat ilgari ko'rmagan ma'lumotlarga misli ko'rilmagan foydalanish, muloqot qilish qulayligi va o'zaro bog'liqlikni keltirib chiqardi. So'nggi yigirma yil ichida texnologiya shu qadar jadal sur'atlar bilan rivojlandiki, ta'lim o'zining deyarli cheksiz imkoniyatlaridan endigina foydalana boshladi. Ta'limiy internet-resurslar talabalar uchun juda ko'p muammolarni hal qiladigan va o'qitish va o'rganishni osonlashtiradigan zarur manbadir.

Ta'limda Internetdan foydalanish samaradorligiga ta'sir qiluvchi navbatdagi omil shundaki, o'qituvchilar ko'p hollarda masofaviy ta'lim u yoqda tursin, Internet axborot resurslarini, uning imkoniyatlarini o'qitish va o'qitish jarayoniga integratsiya qilish amaliyotiga tayyor emaslar. Ko'pgina va ko'plab mamlakatlarda ta'lim institutlari bo'lajak o'qituvchilarni Internet resurslaridan foydalanish bo'yicha aniq faoliyatga tayyorlamaydi. Ayrim mamlakatlarda o'qituvchilar malakasini oshirish bo'yicha maxsus uyushmalar tashkil etilishi tufayli

vaziyat o'zgarib bormoqda. Ammo ko'pgina o'qituvchilar va o'qituvchilar buni Internet texnologiyalaridan foydalanish, loyihalar uchun ba'zi materiallar, hisobotlar, insholar topish, kerak bo'lsa elektron pochtdan foydalanish va hokazolar nuqtai nazaridan mustaqil faoliyat deb hisoblaydilar. Lekin, aslida, ta'lim haqida gapiradigan bo'lsak, biz Shuni yodda tutish kerakki, bu o'zaro, interaktiv faoliyat, uni nazorat qilish va yo'naltirish kerak. Talabalar Internetda joylashgan biron bir kurs yoki materialni mustaqil o'rganishlari kerak bo'lsa ham, ularga buni qanday qilish kerakligi, Internetda yoki boshqa manbalarda qanday qo'shimcha ma'lumotlardan foydalanish kerakligi haqida kerakli ko'rsatmalar berilishi kerak. Demak, bu muammo o'qituvchilarni oliy o'quv yurtlarida yoki malaka oshirish kurslarida tayyorlash bilan bog'liq.

Ta'lim sohasida, bugungi kunda ta'lim oluvchiga o'z faoliyatida izlanish, yangi bilimlardan xabardorlik va o'zlashtirishi uchun alohida e'tibor qaratilmoqda. O'qituvchi o'quv jarayonining tashkilotchisi sifatida talabalarning qiziqishi va ularga zarur yordam ko'rsatish va qo'llab-quvvatlash harakat qiladi.

Internet-resurslar o'qituvchilar muhim ta'lim natijalarini sinfga etkazishda yordam berish uchun foydalanishlari mumkin bo'lgan o'quv resurslarining ajoyib manbai bo'lishi mumkin. Internet o'qituvchilar uchun ilhom manbai bo'lishi mumkin, chunki ular o'z darslarini barcha talabalarni yaxshiroq o'rganishga qaratilgan. Internet, shuningdek, talabalarga o'qituvchilari, sinf ishlari va sinfdoshlari bilan aloqada bo'lishga yordam beradi va darsdan tashqari vaqtni yaxshiroq o'rganishga imkon beradi. Shuningdek, Internet o'qituvchilar talabalarni imtihon va baholashga tayyorlashda yordam beradigan ko'rib chiqish va o'rganish uchun ajoyib manbalarni taqdim etishi mumkin. Internet o'qituvchilar uchun o'quvchilarni uzoq joylarga videolar, interaktiv sinf faoliyati va masofaviy sinfga kirishga yordam berish uchun

resurslarni taklif qilishi mumkin. O'qituvchilar, shuningdek, jismoniy etkazib beruvchilar o'z inventarlarida bo'lmasligi mumkin bo'lgan maxsus materiallarga buyurtma berish uchun internetdan foydalanishlari mumkin, bu esa o'z sinflarida ma'lum talabalarning o'rganishini to'ldirishga yordam beradi. Internet talabalarga filmlarni tahrirlash, taqdimotlar yaratish va muammolarni hal qilish va ish yaratishning ijodiy jihatlariga yordam beradigan boshqa dasturiy ta'minot dasturlarini taqdim etishi mumkin. Internet, shubhasiz, tadqiqotni oson va qulay qilish orqali taxminiy talabalarga ular bilmagan yangi qiziqishlarini rivojlantirishga yordam berishi mumkin.

Internetdan matnlar, san'at, fan va hatto jismoniy tarbiya komponentlariga kirish uchun foydalanish mumkin, bularning barchasidan o'qituvchilar sinfda o'z qobiliyatlarini kengaytirish va o'qitish usullarini o'zgartirish uchun foydalanishlari mumkin. O'qituvchilar, shuningdek, zo'ravonlik, beparvolik, zo'ravonlik, travma, psixologik muammolar yoki shaxsiy muammolardan aziyat chekayotgan talabalarga yordam berish yo'llarini tadqiq qilishlari mumkin. Ushbu manbalardan ehtiyotkorlik bilan foydalanish kerak, chunki o'qituvchilar psixolog emas, lekin tegishli manbalar bilan bir qatorda, o'qituvchilar Internet yordamida tegishli yordamni osonroq izlashlari mumkin. O'qituvchilar irqiy tengsizlik, madaniy bosim yoki tarixiy adolatsizliklar bilan bog'liq qiyin yoki nozik mavzuga murojaat qilganda, madaniy jihatdan sezgirroq bo'lish yo'llarini tadqiq qilishlari mumkin. O'qituvchilar, shuningdek, gender identifikatori, gender ifodasi va boshqa har qanday bog'liq va komorbid oqibatlar haqida o'zlarini xabardor qilish uchun internetdan foydalanishlari mumkin.

Axborot asri insoniyat ilgari ko'rmagan ma'lumotlarga misli ko'rilmagan foydalanish, muloqot qilish qulayligi va o'zaro bog'liqlikni keltirib chiqardi. So'nggi yigirma yil ichida texnologiya shu qadar jadal sur'atlar bilan rivojlandiki, ta'lim o'zining deyarli cheksiz imkoniyatlaridan endigina

foydalanana boshladi. Internet-resurslar o'qituvchilar uchun juda ko'p muammolarni hal qiladigan va o'qitish va o'rganishni osonlashtiradigan ajoyib manbadir.

Veb saytlarning toifalari va vazifalari. Veb saytlarning asosiy vazifasi shundan iboratki, ular biror faoliyat, voqea va xodisa yoki biror shaxsning Internetdagi imidjini yaratadi. Internet tarmog'ida mavjud bo'lgan saytlarni bir necha xil toifalarga ajratish mumkin:

- Ta'lim saytlari. Bu turdagi saytlarga ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot muassasalari va masofaviy ta'lim saytlari kiradi, masalan: edu.uz, eduportal.uz

- Reklama saytlari. Bu turdagi saytlarga asosan reklama agentliklari va reklamalarni joriy qilish saytlari kiradi.

- Tijorat saytlari. Bu turdagi saytlarga internet do'konlar, internet to'lov tizimlari va internet konvertatsiya tizimlari saytlari kiradi, masalan: websum.uz, webmoney.ru, egold.com

- Ko'ngilochar saytlar. Bu turdagi saytlarga kompyuter o'yinlariga, fotogalereyalarga, sayohat va turizmga, audio va kinonamoyishlarga bag'ishlangan saytlarni kiritish mumkin, masalan: mp3.uz, melody.uz, cinema.uz

- Ijtimoiy tarmoqlar saytlari. Bu turdagi saytlarga tanishish, do'stlarni qidirish, anketalarni joylashtirish va o'zaro muloqot o'rnatishga bag'ishlangan saytlarni kiritish mumkin, masalan: sinfdosh.uz, id.uz, muloqot.uz

- Korxona va tashkilotlar saytlari. Bu turdagi saytlarga davlat korxonalari, xo'jalik va boshqaruv organlari saytlari kiritiladi.

Internetga resurslarni joylashtirish va ko'chirib olish. Axborotni serverga joylashtirish bir necha usullarda amalga oshiriladi. Masalan Plesk tizimi, FTP klient dasturlari yoki veb interfeys orqali resurslarni internetga joylashtirish mumkin. Bunda barcha yuklanayotgan ma'lumotlar server kompyuter xotirasidagi ajratilgan joyga joylashtiriladi. Biror ma'lumotni internetdagi biror kompyuterga joylashtirish uchun

foydalanuvchi albatta shu tizimda qayd qilingan bo'lishi shart, aks holda yuklashga ruxsat berilmaydi.

Ma'lumotlarni yuklab olish veb interfeys orqali yoki maxsus dasturlar orqali amalga oshiriladi. Bunda ko'rilgan veb saytdagi ma'lumotlarni Internet brouzerning saqlash amali yordamida yuklab olish mumkin. Agar fayl ko'rinishidagi ma'lumotlarni yuklab olish kerak bo'lsa, u holda fayllarni yuklab olishga mo'ljallangan maxsus dasturlardan foydalaniladi.

Internetda manzil tushunchasi va Internet resurslari manzili. Sahifa, fayl yoki boshqa resursning Internetda joylashishini aniqlovchi noyob manzil – URL deb ataladi. Internetdagi manzil odatda quyidagi elementlardan tarkib topadi: resursdan foydalanish protokoli (masalan, <http://>, <ftp://>) va domen nomi (masalan, domain.uz). Internetdagi manzil, shuningdek, URL-manzil deb ham ataladi.

Kompyuter domen manzilining namunaviy ko'rinishi quyidagicha: <http://www.tuit.uz>, <http://www.aci.uz>. Odatda, hujjatlarda manzilni anglatuvchi ma'lumotlarning tagiga chiziladi.

Namunadan ko'rinib turibdiki, kompyuter manzili bir necha qismlardan iborat. O'ng tomondan manzilning birinchi qismi (namunada uz) domenning birinchi sathi deb qabul qilinadi, keyingisi (namunada tuit) – domenning ikkinchi sathi va hokazo. Internetda manzillar ko'p qavatli domen tizimida qurilgan. Birinchi sath domenlar umumjahon mavzular yoki geografik joylar bo'yicha nomlanadi.

Saytlar nomlari quyidagicha umumiy ko'rinishda ifodalanadi:

<http://www>. sayt nomi. sayt soxasi. davlat kodi.

O'zbekiston Respublikasi hukumat portalini. O'zR Vazirlar Mahkamasining "Internet tarmog'ida O'zbekiston Respublikasining Hukumat portalini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2007 yil 17 dekabrda 259-son qaroriga asosan Hukumat portalini Internet tarmog'ida

O'zbekiston Respublikasi Hukumatining fotoiy davlat axborot resursi hisoblanadi. Bu bilan Hukumat portalida chop etilgan axborot, ommaviy axborot vositalarida chop etilgan axborot iblan teng kuchga ega ekanligi belgilab berilgan.

Asosiy maqsadlari:

- respublika aholisi hamda xalqaro jamoatchilikning O'zbekiston Respublikasi Hukumati faoliyati to'g'risida, respublikaning ijtimoiy-siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy hayotida amalga oshirilayotgan islohotlardan xabardorligini ta'minlash;
- tashkilotlarning yuridik va jismoniy shaxslar bilan o'zaro hamkorligi samaradorligini oshirishga ko'maklashish;
- axborotlarni ayirboshlash va tarqatish tezligi darajasi, tashkilotlarning xabardorligi darajasi o'sishi hisobiga tashkilotlar faoliyatining sifati va samaradorligini oshirishga ko'maklashish;
- axborotlarni idoralararo elektron ayirboshlashni birxillashtirish.

O'tgan vaqt mobaynida Portal yangi ma'lumotlar bilan to'ldirilib kengaytirib borildi. Portalning funksional imkoniyatlarni mukammallashtirish, foydalanuvchilar qulayligi uchun do'stona interfeys yaratish hamda davlat hokimiyati va boshqaruv organlari faoliyati to'g'risida dolzarb va tezkor ma'lumotlarni joylashtirish bo'yicha ishlar olib borildi.

2. Sayt va portal

Sayt - inglizcha "site" (tarjimasi joy, joylashish) so'zining o'zbekcha talaffuzidir. Umumjaxon o'rgimchak to'ri ma'lum axborotni topish mumkin bo'lgan va noyob URL manzillar bilan belgilangan virtual joy. Mazkur manzil veb-saytning bosh sahifasi manzilini ko'rsatadi. O'z navbatida, bosh sahifada veb-saytning boshqa sahifalari yoki boshqa saytlarga murojaatlari mavjud bo'ladi. Veb-sayt sahifalari HTML, ASP, PHP, JSP, texnologiyalari yordamida yaratilib, matn, grafik, dastur kodi va boshqa ma'lumotlardan tashkil topgan bo'lishi mumkin.

Veb-saytni ochish uchun brouzer dasturidan foydalanib uning manzil maydoniga kerakli veb saytning manzili kiritiladi. Veb-sayt shaxsiy, tijorat, axborot va boshqa ko'rinishlarda bo'lishi mumkin.

Hozirgi kunda web saytlarnint qo'yidagi turlari mavjud;

• Elektron tijorat veb-sayti	• Rezervasyon veb-sayti
• Biznes veb-sayti	• Murojaat sayti
• Blog veb-sayti	• Maktab veb-sayti
• Portfolio veb-sayti	• Xobbi veb-sayti
• Tadbir veb-sayti	• Interaktiv veb-sayt
• Shaxsiy veb-sayt	• Ko'ngilochar veb-sayt
• A'zolik veb-sayti	• Sayohat sayti
• Notijorat veb-sayt	• Katalog veb-sayti
• Axborot sayti	• Ochilish sahifasi veb-sayti
• Onlayn forum	• Yangiliklar va jurnallar sayti
• Hamjamiyat veb-sayti	• Memorial veb-sayti
• Boshlang'ich veb-sayt	• Obuna veb-sayti
• Konsalting veb-sayti	• Bolalar uchun qulay veb-sayt

Ta'lim jarayoniga bog'lib web sayt turlari haqida to'xtalsak.

Axborot veb-saytlari ma'lum bir mavzu, xizmat yoki mahsulot haqida ko'proq ma'lumot olishni istagan odamlar uchun qimmatli manbadir. Chuqur ma'lumotni etkazib berishga e'tibor qaratgan holda, ushbu veb-saytlar o'quvchilarning eng dolzarb savollariga javob beradigan uzoq shakldagi tarkibni taklif qiladi. Axborot veb-sayti, shuningdek, ommaviy aloqa va bilim almashish orqali sizni yoki tashkilotingizni qiziqish sohangiz bo'yicha mutaxassis sifatida ko'rsatishi mumkin.

Mavjud axborot veb-saytiga misol:

Wix entsiklopediyasi veb -katalogga o'xshaydi va u foydalanuvchilarga biznes, marketing va veb-dizaynda qo'llaniladigan atamalarining to'liq lug'atini taqdim etadi.

Onlayn forumlar odamlarni texnologiya yoki fitnes kabi umumiy mavzular atrofida ma'lumot almashish uchun birlashtiradi. Forumlar odatda mavzular bo'yicha tashkil etilgan bir nechta muhokama mavzularini o'z ichiga oladi, bu esa

foydalanuvchilarga o'zlari ko'rib chiqmoqchi bo'lgan mavzuni topishni osonlashtiradi.

Haqiqiy biznes onlayn forumiga misol:

BE RADICAL o'z a'zolariga o'zlarining eng yaxshi versiyasi bo'lish imkoniyatini berishga intiladi. Uning veb-saytida "radikal qo'llab-quvvatlash", a'zolar o'z donoliklarini baham ko'rishlari mumkin bo'lgan bir qator onlayn guruhlar, chatlar va muammolar mavjud.

Mamlakatimizda esa uforum.uz sayti faoliyat yuritmoqda.

Internet portali - boshqa saytlar va resurslarni World Wide Web uchun ulanish, bir qator mezbonlik veb-sayt. Bu qiziqish va to'g'ri joyga bog'langan oson ma'lumotlarni topish mumkin.

Internet portali - Internetdagi bir kompas sifatida xizmat qiladi qulay resurs hisoblanadi. Bu nafaqat saytda harakatlanish iborat. Bu, shuningdek, (dunyoda, birja kotirovkalari, turli sharhlar bo'ylab yangiliklar) noyob mazmunini olib qo'ydi va uni xizmatlari (e-mail, ob-havo, e'lonlar, o'yinlar, forumlar) bilan ishlaydi.

TURLARI

Portal taklif Xizmatlar egalari, ularning manfaatlari va imkoniyatlarini faoliyati bog'liq. Xizmatga maqsadi foydalanuvchilarning ehtiyojlarini qondirish va yangilarini jalb etish hisoblanadi. Shu munosabat bilan, ular nizo bor.

GORIZONTAL

Universal portallar. Bu keng auditoriya uchun mo'ljallangan manba, bu turi hisoblanadi. Bu yerda, bu eng so'nggi va turli mazmunini chiqib qo'ydi. xizmat, shuningdek, iste'molchilar, bir katta tanlash bilan olinadi. Bunday portallar, qo'ng'iroq motorlar uchun solinadi.

VERTIKAL

Tokcha portallar. Bu tokcha tematik o'zaro yoki ma'lum bir vazifa qaratilgan maxsus xizmatlar mavjud. Bu, qiziq ta'lim, ta'lim, texnik, moliyaviy va hatto diniy portallar bo'lishi

mumkin. Ayniqsa, umumiy, mintaqaviy resurslar (shahar, viloyat, tuman). chat xonalar yoki forumlarda muloqot mumkin trend bilan birlashgan odamlar guruhini bor shakllangan.

TURLARI

sahnalari vertikal ulanishi mumkin ortida alohida turlari ham bor:

Axborot portallar - real vaqt rejimida ma'lumot beradi bir xizmat. tibbiyot, ommaviy axborot vositalari, ilm-fan, qonun va huquqlari, tarixiy voqealar - bu erda, ma'lumotlar alohida joylarda amalga qo'ydi.

Hukumat elektron portallari - shahar muassasalari manbalar. Bu yerda, kompaniyalar va hukumat organlari faoliyati sohasida yangiliklarni nashr. Agar hujjatlar ro'yxatdan o'tkazish uchun ariza yoki izlanglar mumkin mashhurlik naqsh portallarini qozonmoqda.

Korporativ portallar - Shu kompaniya xodimlari tomonidan ishlatiladi saytlar bor. Bu yerda tezkor masalalarni muhokama qilish uchun kompaniya axborot hisoblanadi. Ushbu turdagi portaliga bu shaxslarning faqat ma'lum bir guruh ruxsat bor.

Mobil portali. Bu nima? Bu, asosan, mo'ljallangan veb-sayt, ma'lumot uchun qo'ng'iroq qilish. Bu internet mobil resurslarni harakat qilish uchun shu erda. axborot va o'ng veb-saytlari ishoratlar beradi. U erda ham asosiy sohalarda yozuvlar xizmatlarni ishlab chiqilgan. Bunday portallar, korporativ kompaniyalar sifatida mashhur, shuningdek oddiy foydalanuvchilar orasida.

SAYTLARDAN FARQI

Internet portallar va umumiy-maqsadi resurslari ko'proq aralash bor. Ular odamlar kengroq massasi e'tibor va har xil funksiyalarni birlashtirish.

Aniq nima, keyin faqat bir veb-sayti va onlayn portali o'rtasidagi farq? ular uch o'lchovli tuzilishga ega va boshqa resurslariga to'g'ridan-to'g'ri aloqalarni etarli miqdordagi joylashtirish bo'lsa, bir-biri bilan ularni shirk mumkinmi?

Shuningdek mamlakatimizda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2005-yil 28-sentyabrdagi PQ-191-sonli "O'zbekiston Respublikasining jamoat ta'lim axborot tarmog'ini tashkil etish to'g'risida"gi qarori asosida "ZiyoNET" axborot tarmog'i yaratildi.

3. Sayt va portal tuzilmasi va asosiy xizmatlari

Saytning tuzilishi resursning barcha sahifalarining mantiqiy qurilishi. Papkalar, toifalar, kichik toifalar, mahsulot kartalari (agar mavjud bo'lsa) uchun yo'l taqsimlanadigan sxema. Texnik nuqtai nazardan, resurs navigatsiyasi ma'lum bir ketma-ketlikda mantiqiy ravishda joylashtirilgan URL-manzillar to'plamidir.

Sayt tuzilishining to'g'riligi, mantiqiyligi va soddaligi saytingiz muvaffaqiyatiga va shunga mos ravishda foydaliligiga bevosita ta'sir qiladi. Tashrifchi kerakli ma'lumotni qanchalik tez topishi sayt tuzilishi qanchalik sodda va tushunarli ekanligiga bog'liq.

Sayt tuzilishiga qanday talablar qo'yiladicha

- Navigatsiya bulaklari mavjudligi.
- 3 marta bosish qoidasiga rioya qilish (vab-sahifalarni joylashtirish darajasi 4 dan oshmaydi).
- Tegishli kontentni guruhlash uchun toifalardan foydalaning.
- Navigatsiya uchun HTML va CSS dan foydalanish.
- Saytning barcha sahifalaridan asosiy sahifaga havolalar mavjudligi.
- Kategoriyalar va kichik toifalar sonini ko'paytirish yoki kamaytirishda strukturaning doimiyliigi.
- Mehmonlar uchun sayt xaritasining mavjudligi.

Sayt tuzilishi uchun Google qidiruv tizimiga qo'yiladigan talablar

- Juda sodda, mantiqiy va inson o'qiy oladigan vab-sayt tuzilmasini yarating.

• CNC (inson o'qiydigan URL manzillari) dan foydalaning. Google shuningdek, sahifaning dolzarbligini aniqlash uchun ulardan foydalanadi.

• Havolalarda tinish belgilaridan foydalaning. Ya'ni, havolalarda bir nechta so'zlarni ajratish uchun tinish belgilaridan foydalanish kerak: /chernyjchaj emas, balki /chernyj-chaj. Google so'zlar orasida chiziqliqcha ("_") o'rniga defis ("-") qo'yishni tavsiya qiladi.

• Murakkab va uzun URL-lardan foydalanmang (keraksiz parametrlarni olib tashlash orqali URLni qisqartiring. Sahifa manzilining optimal uzunligi 75 belgigacha).

Sayt tuzilishi: misol

Saytning mantiqiy tuzilishi uning maqsadiga qarab, hatto resursni loyihalash bosqichida ham tanlanadi.

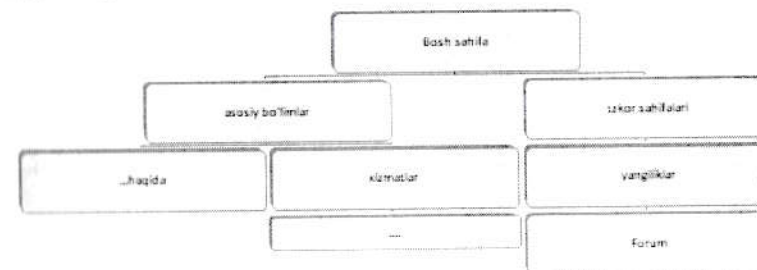
Vab-sayt tuzilishining ikkita asosiy turi mavjud:

1. Saytning chiziqli tuzilishi

2. Saytning daraxt tuzilishi

3 yoki undan ortiq darajali joylashtirish mavjudligini bildiradi (masalan: "Uy/toifa/vab-sahifa1" va "Uy/blog/1-modda"). Bunday tuzilmadagi har bir filial turli xil chuqurlikka ega bo'lishi mumkin (masalan: birinchi filial - "Uy/Biz haqimizda", ikkinchisi - "Uy/Xizmatlar/SEO-tahlil", uchinchisi - "Uy/Blog/Vab-sayt reklamasi/" Rag'batlantirish usullari").

Bunday oddiy saytning tuzilishi asosiy sahifa ("Uy") va bir nechta ichki veb-sahifalarning mavjudligini nazarda tutadi (masalan: bosh sahifa - afzalliklar - xizmatchiga buyurtma berish). Ushbu tuzilma kichik saytlar uchun mos keladi, masalan, portfel yoki biznes karta saytlari.

2022 yilda veb-sayt tuzilmasini yaratish uchun 7 ta xizmat

X-Mind - bu aqliy xaritalar, diagrammalar va tuzilmalarni yaratish uchun bepul yechim bo'lib, ulardan foydalanish oson va keng funktsional imkoniyatlarga ega.

Draw.io bepul onlayn xizmat bo'lib, undan foydalanish uchun sizga faqat Google pochta kerak bo'ladi. Bu erda ko'proq vositalar mavjud, natijalarni Google Drive va boshqa xizmatlarga yoki oddiygina kompyuter drayveriga qulay tarzda yuklash mumkin.

Microsoft Visio - bu har qanday murakkablikdagi tuzilmalarni yaratish uchun mos bo'lgan onlayn interfeysga ega juda moslashuvchan yechim.

Octopus.do - bu juda oqilona vositalar to'plamiga va intuitiv interfeysga, muntazam yangilanishlarga va funktsionallikni yaxshilashga ega xizmat. Xizmat bloklardan strukturani loyihalash imkonini beradi. 1 ta loyiha yaratish imkonini beruvchi bepul reja mavjud.

Gloomaps - bu minimal interfeysga, optimal funktsiyalar to'plamiga va tayyor loyihani eksport qilish uchun keng imkoniyatlarga ega bepul xizmatdir. Loyihaning tuzilishi va miqyosiga qarab, siz sayt xaritasini qanday ko'rsatishni tanlashingiz mumkin. Katta tuzilishga va ko'p darajali joylashtirishga ega bo'lgan loyihalarda sahifalar guruhini yig'ish va kengaytirish funktsiyasi qulay bo'ladi.

Flowmapp - bu sayt xaritasi loyihalarini samarali va sifatli taqdim etish uchun puxta o'ylangan funktsiyalar to'plamiga va yoqimli interfeysga ega xizmatdir. Bepul obuna (1 loyiha) ko'pgina kerakli funktsiyalarni ta'minlaydi.

Draftium - bu Product Hunt platformasida "Yil mahsuloti" deb e'tirof etilgan bir sahifali va ko'p sahifali saytlarning Lo-Fi va Hi-Fi prototiplarini yaratish uchun zamonaviy vositadir. Bu

endi shunchaki sayt strukturasi diagrammasi emas, balki saytning barcha elementlari va funktsiyalarining joylashishini ingl.

"ZiyoNET" axborot tarmog'i bu nafaqat kitoblarni elektron shakli, balki kitobxonlarga yangi talqindagi axborot portalini audio kitoblar, boshqa multimedialar bilan boyitilgan holda taqdim etilmoqda. Bu axborot portalida o'zingizni qiziqtirgan guruhlar bilan ham tanishib chiqishingiz mumkin. Bu taqdimot orqali keng tushunchalarga ega bo'lishingiz mumkin. Bundan tashqari shaxsiy elektron pochta yartish haqida ham ma'lumotlar berib o'tilgan.

Bugungi kunda ta'lim sohasida yangi pedagogik texnologiyalar yordamida dars o'tish metodikasidan keng foydalanib kelinmoqda. Aynan shunday pedagogik texnologiyalardan biri bu — o'yinlar yordamida xorijiy tillarni o'zlashtirish hisoblanadi. Portalda "O'yinlar" bo'limining asosiy vazifasi ham foydalanuvchilarga xorijiy tillarni o'rganish bo'yicha barcha imkoniyatlarni yaratishdan iborat.

Foydalanuvchilariga qulayliklar yaratish hamda o'zlarining saytlarini bepul joylashtirish maqsadida ushbu xizmat portalda joriy qilingan. Sayt-satellitlar.uz milliy domenidagi uchinchi darajali sayt bo'lib, ZiyoNET portali tarkibida "*.zn.uz" domeni ko'rinishida faoliyat ko'rsatadi. Foydalanuvchi o'zining shaxsiy veb-sahifasini sayt-sateliti xizmati yordamida mutloq bepul shakllantirishi mumkin. ZiyoNET portali tarkibida yaratilgan Sayt-satellitlar afzalliklari:

- Bepul domen;
- Bepul 500 MB xosting;
- Sayt dizayni

Ta'lim muassasalari bo'limida O'zbekistonda joylashgan oliy ta'lim muassasalari, kollej, litsey, maktab hamda maktabgacha ta'lim muassasalari haqidagi umumiy ma'lumotlar bilan tanishasiz. Qidiruv tizimining mukammal darajaga keltirilganligi foydalanuvchining istalgan ta'lim muassasasini tez topishda qulayliklar yaratadi.

5-Mavzu. Onlayn ta'lim resurslarini pedagogik loyihalash

Reja:

1. Onlayn ta'lim resurslari
2. Pedagogik loyihalash
3. Onlayn ta'lim resurslari loyihalash

Umuman olganda, Internetdagi foydali ma'lumotlarni taqdim etadigan veb-sahifalar va hujjatlar onlayn resurslar deb nomlanadi. Onlayn resurs arxetipik ma'lumotlar va ta'lim xarakteriga ega bo'lsa-da, onlayn mavjud bo'lgan har qanday qo'llab-quvvatlash dasturi ham manba sifatida ko'rib chiqilishi mumkin.

Birgalikda o'qitish, loyiha usullari, zamonaviy axborot texnologiyalari va Internet resurslarini joriy etish kabi zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'rganishga shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni hayotga tatbiq etishga yordam beradi, bolalarning imkoniyatlari va ularning darajasini hisobga olgan holda o'qitishni individuallashtirish va differentsiallashtirishni ta'minlaydi. o'rganish.

Uning ta'kidlashicha, bir sabab - onlayn muloqotning lingvistik tabiati til o'rganishni yaxshilash uchun zarurdir.

Olimning fikricha, o'qitishda internetdan foydalanish samaradorligining yana bir sababi shundaki, internet resurslari yozma dars berish uchun qulay sharoit yaratadi, chunki onlayn resurslar yozma muloqot uchun auditoriyani ta'minlaydi.

Internet resurslarining imkoniyatlari cheksizdir. Umumjahon Internet dunyoning istalgan nuqtasidan talabalar va o'qituvchilar uchun har qanday muhim ma'lumotlarni olish uchun shart-sharoit yaratadi:

o'quv materiallari, yoshlar hayotidan e'lonlar, bosma nashrlar va jurnallardan eslatmalar va boshqalar.

Pedagogik loyihalashning nazariysiga tuxtalasak. O'qituvchining loyiha ishi yoki pedagogik loyihasi bo'yicha

Boloniya deklaratsiyasining tamoyillarini misol qilishimiz mumkin. Pedagogik loyihalash ob'ektlari qo'yidagilar:

- pedagogik tizimlar
- pedagogik jarayon
- pedagogik vaziyatlar

O'qituvchi uchun pedagogik jarayon loyihalashning asosiy ob'ektidir.

Pedagogik jarayon - bu o'quvchilar va o'qituvchilarning bevosita o'zaro ta'sirida rivojlanishiga hissa qo'shadigan komponentlar (omillar) ning bir butunligiga integratsiya.

Pedagogik vaziyat loyihalash ob'ekti sifatida doimo qandaydir pedagogik jarayon doirasida va u orqali - ma'lum bir quyi tizim doirasida mavjud bo'ladi. Pedagogik vaziyat - pedagogik jarayonning tarkibiy qismi bo'lib, uning ma'lum bir vaqt va makondagi holatini tavsiflaydi.

Pedagogik tizimlar, jarayonlar yoki vaziyatlarni loyihalash murakkab ko'p bosqichli faoliyatdir. Bu faoliyat, kim amalga oshirilmasin va qaysi ob'ektga bag'ishlangan bo'lishidan qat'i nazar, ketma-ket bosqichlar qatori sifatida amalga oshiriladi, bo'lajak faoliyatning rivojlanishini umumiy fikrdan aniq tasvirlangan aniq harakatlarga yaqinlashtiradi.

Pedagogik loyihalash turlari

Ijtimoiy-pedagogik loyihalash

Psixologik-pedagogik loyihalash

Ta'lim dizayni

Pedagogik vositalar bilan ijtimoiy sharoitlarni o'zgartirish

Ta'lim va tarbiya maqsadlarini o'zgartirish

Ta'limga davlat va ijtimoiy talablarni shakllantirish

Ijtimoiy muammolarni pedagogik vositalar bilan hal qilish

O'qitish va tarbiyalash usullarini yaratish va o'zgartirish

Ta'lim sifatini loyihalash

Ta'lim shakllarini yaratish. pedagogik faoliyat

Ta'lim muassasalarini yaratish

Tizimni o'zgartirish pedagogik muloqot Ta'lim

standartlarini yaratish.

Pedagogik dizayn darajalari va mahsulotlari nisbati
Konseptual → Kontseptsiya, model, loyiha natijasi ta'lim muassasasi), dasturlar (ta'lim, ilmiy-tadqiqot, ishlanmalar), Davlat standartlari Texnologik → Ish tavsiflari, tashkiliy boshqaruv sxemalari, o'quv dasturlari, texnologiyalar, usullar Jarayon → Harakatlar algoritmlari, didaktik vositalar, dasturiy mahsulotlar, grafikalar ta'lim jarayoni, ko'rsatmalar, rivojlanish o'rganish mavzulari.

Loyiha faoliyati tamoyillari

- 1) Bashoratlik printsiplari
- 2) Bosqichma-bosqich tamoyili
- 3) Tartibga solish tamoyili
- 4) Teskari aloqa tamoyili
- 5) Hosildorlik tamoyili
- 6) Madaniy analogiya tamoyili
- 7) O'z-o'zini boshqarish tamoyili.

Pedagogik loyihalash ob'ektlari

- 1) turli miqyosdagi ta'lim tizimlari va ularning alohida komponentlari;
 - 2) barcha turdagi pedagogik jarayonlar va ularning alohida tarkibiy qismlari;
 - 3) ta'lim mazmuni uni shakllantirishning barcha bosqichlarida;
 - 4) ta'lim va axborot-kommunikatsiya maydoni;
 - 5) ijtimoiy-pedagogik muhit;
 - 6) pedagogik munosabatlar tizimi;
 - 7) pedagogik faoliyatning barcha turlari;
 - 8) shaxsiy va shaxslararo tuzilmalar;
 - 9) kasbiy lavozim;
 - 10) pedagogik (tarbiyaviy) vaziyatlar;
 - 11) pedagogik ob'ektlar (jarayonlar) sifati.
- Pedagogik loyihalash ob'ektlari:
- fanning mualliflik dasturini ishlab chiqish;
 - innovatsion tizimni ishlab chiqish tarbiyaviy ish (yangi

model sinfda o'zini o'zi boshqarishni tashkil etish, madaniy dasturlarni ishlab chiqish va boshqalar);

- kirish innovatsion shakllar, ta'lim va tarbiya usullari va texnologiyalari;

- o'quvchilarning ta'lim yutuqlarini baholashning yangi usullarini joriy etish.

Pedagogik loyihalash texnologiyasi 1-bosqich - tayyorgarlik vazifalari

Jarayonlar

Natijalar

Muammoning ta'rifi

O'quv jarayonining holatini diagnostikasi (test qog'ozlari, testlar, so'roq, kuzatish) Ta'lim jarayonining zaruriy va haqiqiy holati o'rtasidagi nomuvofiqlikni aniqlash.

3. Onlayn ta'lim resurslari

Internetga asoslangan ta'lim ko'pincha onlayn ta'lim yoki elektron ta'lim deb ataladi, chunki u onlayn kurs tarkibini o'z ichiga oladi. Elektron pochta, videokonferensaloqa va jonli ma'ruzalar (videostreaming) orqali muhokama forumlari internet orqali bajariladi.

Internet texnologiyalarining paydo bo'lishi bir necha asrlar davomida o'zgarmay kelgan holatlarni o'zgartirib, bu odatdagi xat yozishmalari elektron pochta bilan, kutubxonalar esa web-saytlar bilan almashinishida namoyon bo'ldi

E-learning (ing. E-learning, inglizcha qisqartma. Electronic Learning) — axborot — kommunikasion texnologiyalardan foydalanib elektron ta'lim tizimini tashkil qilib, bunda „Aqilli auditoriya“dan foydalanish ko'zda tutiladi. Elektron ta'lim elektron darsliklar, ta'lim xizmatlari va texnologiyalarini o'z ichiga oladi. Darhaqiqat, elektron ta'lim ta'limda kompyuterlardan foydalanish bilan boshlangan. Dastlab, kompyuter yordamida o'qitish an'anaviy keyin esa klassik amaliy mashg'ulotlar bilan almashilindi.

E-Learning – Elektron ta'lim.

YuNESKO ekspertlari tomonidan berilgan ta'rif mavjud :
"e-Learning — Internet va multimedia yordamida o'rganish".

Elektron ta'lim quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- shaxsiy kompyuter, mobil telefon, DVD pleer, televizor va boshqa elektron materiallardan foydalangan holda elektron materiallar bilan mustaqil ishlash;

- masofaviy (hududiy) ekspertdan (o'qituvchidan) maslahat, maslahat, baho olish, masofaviy o'zaro aloqa qilish imkoniyati;

- umumiy virtual o'quv faoliyatiga rahbarlik qiluvchi foydalanuvchilar (ijtimoiy tarmoqlar) taqsimlangan hamjamiyatini yaratish;

- elektron o'quv materiallarini o'z vaqtida kechayu kunduz yetkazib berish; elektron o'quv materiallari va texnologiyalari, masofaviy o'qitish vositalari uchun standartlar va texnik shartlar;

guruh tarkibidagi barcha korxona va bo'linma rahbarlari o'rtasida axborot madaniyatini shakllantirish va takomillashtirish hamda ularning zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashi, ularning oddiy faoliyati samaradorligini oshirish;

innovatsion pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va ommalashtirish, ularni o'qituvchilarga o'tkazish;

ta'lim veb-resurslarini ishlab chiqish qobiliyati;

istalgan vaqtda va istalgan joyda dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan zamonaviy bilimlarni olish imkoniyati;

psixofizik rivojlanishning alohida ehtiyojlari bo'lgan shaxslar uchun oliy ma'lumot olish imkoniyati.

Elektron ta'lim an'anaviy ta'limga nisbatan bir qator afzalliklarga ega:

Kirish erkinligi — talaba deyarli hamma joyda o'qishi mumkin. Elektron ta'limning barcha funktsiyalari Internet orqali amalga oshirilmaydi. Voyaga yetgan talaba asosiy ishdan to'xtovsiz o'qishi mumkin.

Ta'lim xarajatlarini kamaytirish — talaba axborot tashuvchisi xarajatlarini o'z zimmasiga oladi, lekin uslubiy adabiyotlar narxini o'z zimmasiga olmaydi. Bundan tashqari, o'qituvchilarga to'lanishi kerak bo'lmagan ish haqi, ta'lim muassasalarini saqlash va hokazolar tufayli jamg'armalar o'sib bormoqda. Elektron o'quv materiallarini ishlab chiqarish o'rmonlarni kesishni nazarda tutmaydi.

Ta'limning moslashuvchanligi — talabaning o'zi tanlagan, butun o'quv jarayonini uning qobiliyati va ehtiyojlariga to'liq moslashtirgan holda o'rganishning davomiyligi va ketma-ketligi.

Zamon bilan rivojlanish imkoniyati — elektron o'quv kurslaridan foydalanuvchilar: o'qituvchilar ham, talabalar ham eng so'nggi zamonaviy texnologiyalar va standartlarga muvofiq o'z malaka va bilimlarini rivojlantirmoqda. Elektron o'quv kurslari o'quv materiallarini o'z vaqtida va samarali yangilash imkonini ham beradi.

Potentsial teng ta'lim imkoniyatlari — ta'lim ma'lum bir ta'lim muassasasida o'qitish sifatiga bog'liq emas.

Bilimni baholash mezonlarini belgilash qobiliyati — elektron ta'limda o'quvchining o'quv jarayonida olgan bilimi baholanadigan aniq mezonlarni belgilash mumkin.

TeAchnology.com sayti o'n yildan ortiq vaqtdan beri TeAchnology o'qituvchilar uchun bepul va foydalanish uchun qulay resurslarni taqdim etib kelmoqda. Saytda 46 000 dan ortiq dars rejalari, 10 200 ta bepul chop etiladigan ishchi varaqlar, rubrikalar, o'qitish bo'yicha maslahatlar, ishchi varaqlar yaratuvchilar, veb-kvestlar, matematika varaqlari va minglab boshqa ajoyib o'qituvchilar resurslari mavjud. Saytda o'rta maktab o'qituvchilari orqali band bolalar bog'chasiga yordam berish uchun mo'ljallangan onlayn o'qituvchilar resursimiz.

Zamonaviy ta'lim tizimini takomillashtirish omili sifatida ta'lim axborot veb-resursidan foydalanish. Ta'lim muassasalari uchun o'quv axborot veb-resursini yaratish loyiha-dasturini ishlab chiqish va sinovdan o'tkazish bo'yicha eksperimental ish.

6-Mavzu. Ta'limiy Internet resursning o'quv maqsadlari va mazmunini.

Reja:

1. Ta'limiy Internet resurslarining o'quv maqsadlari
2. Ta'limiy Internet resursning mazmunini
3. Ochiq ta'lim resurslari

1. Ta'limiy Internet resurslarining o'quv maqsadlarini

Ta'lim muassasalari ishida axborot veb-resursini axborot veb-resurslarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish bo'yicha loyiha-dastur yaratish va undan foydalanish.

Davr ruhini ifodalab, kun sayin barcha soalar amaliyotiga jadal kirib borayotgan axborot texnologiyalarini umumta'lim maktablari ta'lim jarayoniga ham tatbiq etish dolzarb masalalardan biridir. Butun jahon miqyosidagi axborot tarmog'i har qanday sohada axborotning hajmi va tezligidan qat'iy nazar, uni istagan miqdorda qabul qilish uchun taqdim eta oladi. Multimediya va Internet texnologiyalarining paydo bo'lishi axborot texnologiyalarining umumiy ta'lim maktablari ta'lim va tarbiya, muloqot jarayonlarida samarali vosita sifatida foydalanishga keng yo'l ochib berdi. Axborot texnologiyalarining barkamol shaxsni rivojlantirish, uning mustaqil kasb tanlashi va kasbiy jihatdan o'z-o'zini shakllantirish, kasbiy mahoratini o'stirishda tutayotgan o'rni va ta'siri ortib borayotganligini inkor etib bo'lmaydi.

Internet raqamli asrda bir nechta biznesni, jumladan, ta'limni inqilob qildi va hayotimizning barcha jabhalariga ta'sir qildi. Onlayn resurslarning mavjudligi va ko'lamli talabalarning o'qish va o'qituvchilarning ma'lumot tarqatish usullarini tubdan o'zgartirdi. Internet odamlarning o'rganish usullarini sezilarli darajada o'zgartirib, mustaqil o'rganish, jamoada ishlash va tadqiqot uchun yangi imkoniyatlar ochdi. Ushbu maqolada biz Internetning ta'limga qanday ta'sir qilganini va zamonaviy

dunyoda odamlarning qanday o'rganishini o'zgartirganini ko'rib chiqamiz.

Internet ta'limga ta'sir qilgan 5 ta usul

1. Bilim olishga kirish

Internetning bilimga noyob kirish imkoniyati uning ta'limga qo'shgan muhim hissalaridan biridir. Talabalar o'z sinflarida yoki kutubxonalarida donolik bilan cheklanadigan kun allaqachon o'tdi. Internet juda ko'p ma'lumotlarni taqdim etadi. Talabalar endi ilmiy maqolalar, elektron kitoblar va onlayn kurslar mavjudligi tufayli an'anaviy o'quv dasturi doirasidan tashqarida o'z qiziqishlarini o'rganishlari va keng ko'lamli fanlar haqida ko'proq ma'lumot olishlari mumkin.

2. Hamkorlikda o'rganish

Hamkorlikda o'rganish deganda o'quvchilarni o'z tengdoshlari, o'qituvchilari va resurslari bilan birgalikda bilim yaratish va muammolarni hal qilish uchun faol ishtirok etishga undaydigan ta'lim yondashuvi tushuniladi. Ushbu yondashuvda talabalar umumiy o'quv maqsadlariga erishish uchun g'oyalar, istiqbollar va mas'uliyatlarni almashib, guruhlar yoki jamoalarda birgalikda ishlaydi. Uzluksiz aloqa, ma'lumot almashish va hamkorlikdagi loyihalarni amalga oshirish imkonini beruvchi bir nechta raqamli vositalar va platformalarni taqdim etish orqali Internet hamkorlikda o'rganishga sezilarli darajada yordam berdi.

Talabalar qaerda bo'lishidan qat'i nazar, onlayn munozara forumlari, video konferentsiya, hujjat almashish va real vaqtda hamkorlik vositalari orqali muloqot qilishlari va birgalikda ishlashlari mumkin. Talabalarga bir-birining turli nuqtai nazarlarini o'rganish, tanqid qilish va qabul qilish va bir-birining g'oyalariga asoslanish imkonini berish orqali hamkorlikda o'rganish tanqidiy fikrlash, muloqot qilish, jamoada ishlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu talabalarni real dunyoda duch keladigan muammolarga tayyorlaydigan qo'llab-quvvatlovchi va qiziqarli o'quv muhitini

yaratish bilan birga o'quv jarayonida faol ishtirok etish va jalb qilishni rag'batlantiradi.

3. Shaxsiylashtirilgan ta'lim

Internet ta'limni individuallashtirilgan va turli xil ta'lim uslublariga moslashtirdi. Ma'lumotlar tahlili, onlayn ta'lim platformalari va moslashuvchan texnologiyalardan foydalanish talabalarning o'rganish imkoniyatlarini ularning qobiliyatlari, kamchiliklari va afzal ko'rgan o'rganish uslublariga qarab shaxsiylashtiradi. Ushbu shaxsiylashtirilgan yondashuv talabalarga mustaqil ravishda o'rganish, qiziqish sohaslarini chuqurroq o'rganish va maqsadli yordam olish imkonini beradi. Internetga asoslangan ta'lim, shuningdek, moslashuvchanlikni taklif etadi, bu o'quvchilarga har xil jadval va afzalliklarni hisobga olgan holda istalgan vaqtda va istalgan joyda ta'lim mazmuniga kirish imkonini beradi.

4. Kengaytirilgan tadqiqot imkoniyatlari

Kengaytirilgan tadqiqot imkoniyatlari haqida gapirganda, biz talabalar va tadqiqotchilar ma'lumotlarga kirish va olish, chuqur tadqiqotlar olib borish va turli mavzular va muammolarni o'rganish uchun internetdan yaxshiroq foydalanishlarini nazarda tutamiz. Katta ma'lumotlar bazalari, raqamli kutubxonalar, akademik nashrlar va boshqa oson kirish mumkin bo'lgan onlayn resurslarning mavjudligi Internet tufayli tadqiqot jarayonini inqilob qildi.

Tadqiqotchilar turli nuqtai nazarlarni o'rganishlari, ma'lumotlarni to'plashlari va ma'lumotlarga oson kirishlari tufayli topilmalarni tezroq va samaraliroq tahlil qilishlari mumkin. Internet, shuningdek, tadqiqotchilarga turli sohalaridagi mutaxassislar va akademiklar bilan hamkorlik qilish, bilim almashish va fanlararo o'rganishni rag'batlantirish imkonini beradi. Takomillashtirilgan tadqiqot imkoniyatlari bilan olimlar va tadqiqotchilar o'zlarining ixtisoslashgan sohalarida haqida ko'proq ma'lumot olishlari, eng so'nggi yutuqlardan xabardor bo'lishlari va o'z sohalarida bilimlarni

oshirishlari mumkin.

Onlayn resurslarning ahamiyati nimada?

Bundan tashqari, onlayn resurslar ta'lim innovatsion jarayonlarida katta rol o'ynaydi. Sifatli resurslardan foydalanish, tom ma'noda, bizning qo'limizda, shaxsiylashtirilgan o'qitish, faol o'rganish va optimallashtirilgan ijodkorlikka ko'proq e'tibor qaratish mumkin. Har bir inson har xil usulda va har xil tezlikda o'rganadi.

Onlayn axborot resurslariga qanday misollar keltiriladi?

Qidiriladigan ma'lumotlar bazalari, talabalarga yo'naltirilgan veb-saytlar, internet qidiruv tizimlari, elektron jurnallar, yangiliklar, darsliklar, hukumat ma'lumotlari, internet ma'lumotlari, elektron pochta xizmatlari va cheklangan kutubxona materiallari onlayn axborot resurslariga (OIR) misollardir. Ushbu resurslarning barchasiga Internet orqali kirish mumkin.

Onlayn ta'limning afzalliklari nimada?

1. Samaradorlik

Onlayn ta'lim o'qituvchilarga o'quvchilarga darslarni etkazishning samarali usulini taklif qiladi. Onlayn ta'limda videolar, PDF-lar, podkastlar kabi bir qator vositalar mavjud va o'qituvchilar ushbu vositalarning barchasini dars rejalarining bir qismi sifatida ishlatishlari mumkin. Dars rejasini an'anaviy darsliklardan tashqari, onlayn resurslarni o'z ichiga olgan holda kengaytirish orqali o'qituvchilar samaraliroq o'qituvchilarga aylanishlari mumkin.

2. Vaqt va joyning qulayligi

Onlayn ta'limning yana bir afzalligi shundaki, u talabalarga o'zlarini tanlagan istalgan joydan darslarga qatnashish imkonini beradi. Bu, shuningdek, maktablarga geografik chegaralar bilan cheklanish o'rniga, o'quvchilarning kengroq tarmog'iga kirishga imkon beradi. Bundan tashqari, onlayn ma'ruzalarni yozib olish, arxivlash va kelajakda foydalanish uchun baham ko'rish mumkin. Bu o'quvchilarga o'zlariga qulay vaqtda o'quv

materialidan foydalanish imkonini beradi.

Shunday qilib, onlayn ta'lim talabalarga ta'limda vaqt va joy mavjudligini taklif qiladi.

3. Arzonlik

Onlayn ta'limning yana bir afzalligi moliyaviy xarajatlarni kamaytirishdir. Onlayn ta'lim jismoniy o'rganishga qaraganda ancha arzon. Buning sababi shundaki, onlayn ta'lim talabalarni tashish, talabalar ovqatlanishi va eng muhimi, ko'chmas mulk xarajatlarini yo'q qiladi. Bundan tashqari, barcha kurs yoki o'quv materiallari onlaynda mavjud bo'lib, qog'ozsiz o'quv muhitini yaratadi, bu esa ancha arzon va atrof-muhit uchun foydalidir.

4. Talabalar davomatining yaxshilanishi

Onlayn darslar uyda yoki tanlagan joydan o'tkazilishi mumkinligi sababli, talabalar darslarni o'tkazib yuborish ehtimoli kamroq.

5. Turli xil ta'lim uslublariga mos keladi

Har bir talabaning turli xil o'rganish sayohati va o'rganish uslubi har xil. Ba'zi talabalar vizual tarzda o'rganadilar, ba'zi talabalar esa audio orqali o'rganishni afzal ko'radilar. Xuddi shunday, ba'zi talabalar sinfda muvaffaqiyat qozonishadi, boshqa talabalar esa katta guruhlar tomonidan chalg'itadigan yakkaxon o'quvchilardir.

Onlayn ta'lim tizimi o'zining imkoniyatlari va resurslari bilan ko'p jihatdan shaxsiylashtirilishi mumkin. Bu har bir talabaning ehtiyojlariga mos keladigan mukammal o'quv muhitini yaratishning eng yaxshi usuli.

Onlayn ta'limning kamchiliklari qanday?

1. Diqqatni ekranlarga qarata olmaslik

Ko'pgina talabalar uchun onlayn ta'limning eng katta qiyinchiliklaridan biri bu uzoq vaqt davomida ekranga e'tibor qaratish bilan kurashishdir. Onlayn ta'lim bilan talabalarni ijtimoiy tarmoqlar yoki boshqa saytlar orqali osongina chalg'itish imkoniyati ham ko'proq. Shu sababli, o'qituvchilar

o'zlarining onlayn darslarini tiniq, qiziqarli va interaktiv bo'lib, o'quvchilarning darsga diqqatini jamlashlariga yordam berishlari kerak.

2. Texnologiya masalalari

Onlayn darslarning yana bir asosiy muammosi - bu internetga ulanish. So'nggi bir necha yil ichida internetning kirib borishi keskin o'sgan bo'lsa-da, kichikroq shaharlar va qishloqlarda munosib tezlik bilan izchil ulanish muammo hisoblanadi. Talabalar yoki o'qituvchilar uchun doimiy internet aloqasi bo'lmasa, bolani o'rganishda uzluksizlik bo'lishi mumkin. Bu ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir qiladi.

3. Izolyatsiya hissi

Talabalar tengdoshlari bilan muloqot qilish orqali ko'p narsalarni o'rganishlari mumkin. Biroq, onlayn darsda talabalar va o'qituvchilar o'rtasida minimal jismoniy aloqalar mavjud. Bu ko'pincha talabalar uchun izolyatsiya tuyg'usini keltirib chiqaradi. Bunday vaziyatda maktab o'quvchilar, tengdoshlar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqotning boshqa shakllariga ruxsat berishi juda muhimdir. Bunga onlayn xabarlar, elektron pochta xabarlari va video konferentsiya kirishi mumkin, bu esa yuzma-yuz muloqot qilish imkonini beradi va izolyatsiya hissini kamaytiradi.

4. O'qituvchilar malakasini oshirish

Onlayn ta'lim o'qituvchilardan ta'limning raqamli shakllaridan foydalanish bo'yicha asosiy tushunchaga ega bo'lishni talab qiladi. Biroq, bu har doim ham shunday emas. Ko'pincha o'qituvchilar texnologiya haqida juda oddiy tushunchaga ega. Ba'zida ularda onlayn darslarni o'tkazish uchun zarur resurslar va vositalar ham yo'q.

Bunga qarshi kurashish uchun maktablar o'qituvchilarni eng so'nggi texnologiya yangilanishlari bilan o'qitishga sarmoya kiritishlari, ular o'zlarining onlayn darslarini muammosiz o'tkazishlari uchun muhim ahamiyatga ega.

5. Ekran vaqtini boshqarish

Ko'pgina ota-onalar farzandlarining ko'p soatlarini ekranga qarab o'tkazishlari sog'liq uchun xavf tug'dirishidan xavotirda. Bu ekran vaqtini oshirish onlayn ta'limning eng katta tashvish va kamchiliklaridan biridir. Ba'zida o'quvchilar ekran oldida egilib qolishlari sababli yomon holatda va boshqa jismoniy muammolarni rivojlantiradilar.

Buning yaxshi yechimi o'quvchilarning aqli va tanasini yangilash uchun ekranda ko'p tanaffuslar berishdir.

3. Ochiq ta'lim resurslari

Onlayn treningda ochiq ta'lim resurslaridan qanday foydalanish mumkin.

1. Foydalanish huquqlarini tekshiring....
2. Onlayn manbalar sifat kafolati testidan o'tganiga ishonch hosil qiling....
3. Ochiq ta'lim resurslari omborini yarating....
4. Ilhom uchun ochiq ta'lim manbalaridan foydalaning....
5. Keng qamrovli kurslarni yaratish uchun resurslarni o'zgartiring....
6. O'z-o'zidan boshqariladigan tadqiqotni rag'batlantirish.

Ochiq ta'lim resurslari va ularning imkoniyatlari.

Ochiq ta'lim akademik qabul talablarisiz ta'lim olishdir va odatda taklif etiladi onlayn. Ochiq ta'lim an'anaviy ravishda rasmiy ta'lim tizimlari orqali taklif qilinadigan o'qitish va o'qitish imkoniyatini kengaytiradi. "Ochiq" saralashi bu ikkala imkoniyatni va institut asosida o'qitishda qatnashish uchun tan olinishni to'sib qo'yadigan to'siqlarni yo'q qilishni anglatadi. Bir tomoni ochiqlik yoki ta'limni "ochish" bu rivojlanish va qabul qilishdir ochiq ta'lim resurslari. Ochiq ta'lim akademik qabul talablarisiz ta'lim olishdir va odatda taklif etiladi onlayn. Ochiq ta'lim an'anaviy ravishda rasmiy ta'lim tizimlari orqali taklif qilinadigan o'qitish va o'qitish imkoniyatini kengaytiradi "Ochiq" saralashi bu ikkala imkoniyatni va institut asosida o'qitishda qatnashish uchun tan olinishni to'sib qo'yadigan to'siqlarni yo'q

qilishni anglatadi. Bir tomoni ochiqlik yoki ta'limni "ochish" bu rivojlanish va qabul qilishdir ochiq ta'lim resurslari.

Ta'lim jarayonida ochiq ta'lim resurslaridan foydalanish. Ta'lim resurslari OER bo'lishi uchun ular ochiq litsenziyaga ega bo'lishi kerak. Internetda mavjud bo'lgan ko'plab ta'lim manbalari raqamli ta'lim mazmuniga onlayn kirish imkoniyatini yaratishga qaratilgan, ammo materiallarning o'zi cheklangan litsenziyaga ega. Shunday qilib, ular OER emas. Ko'pincha, bu qasddan emas. Aksariyat o'qituvchilar o'z yurisdiksiyalarida mualliflik huquqi to'g'risidagi qonunlarni yaxshi bilishmaydi va xalqaro miqyosda hech qachon o'ylamaydilar. Xalqaro huquq va deyarli barcha davlatlarning milliy qonunlari va, albatta, unga imzo chekkanlarning Jahon intellektual mulk tashkiloti (BIMT), barcha tarkibni qat'iy mualliflik huquqi ostida cheklash (agar mualliflik huquqi egasi uni ochiq litsenziya asosida chiqarmasa)

Ommaviy onlayn ochiq kurslar. Ommaviy onlayn ochiq kurslar (OOC) butun dunyoda Massive Open Online Courses (MOOC) deb yuritiladi. Ommaviy (Massive) so'zi katta auditoriyani o'z ichiga olishini bildiradi. Ommaviy so'zi tizimda talabalar o'zaro cheksiz muloqot qilishlari mumkinligini ham bildiradi. Ochiq (Open) deb atalishiga sabab bu tizimdan erkin, ochiq foydalanish mumkinligidir. Ba'zi tijorat firmalari faqat pullik tizimda faoliyat yuritisa ham, lekin ko'pchilik ma'lumotlar va o'quv jarayonlarini bepul tashkil qilish imkoniyati ham mavjud. Onlayn (On-line) deyilishi o'z-o'zidan aniq, chunki barcha jarayonlar internet tarmog'ida real vaqtda amalga oshiriladi. Tizimni kompyuterga ko'chirib, avtonom tarzda ishlab bo'lmaydi. Kurs (Courses) so'zi axborotlar ma'lum bir yo'nalish bo'yicha jamlanganligini, ular eng zamonaviy usulda pedagogika va kompyuter texnologiyalari yutuqlaridan foydalanib tashkil etilganligini anglatadi.

7-Mavzu. Axborotni tasvirlash shaklini tanlash, foydalanuvchi interfeysini loyihalash

Reja:

1. Axborotni tasvirlash shakli
2. Axborotni tasvirlash shaklini tanlash
3. Foydalanuvchi interfeysini loyihalash

1. Axborotni tasvirlash shakli

“Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to‘g‘risida”dagi O‘zbekiston Respublikasining Qonuniga muvofiq *axborot — manbalari va taqdim etilish shaklidan qat‘i nazar shaxslar, predmetlar, faktlar, voqealar, hodisalar va jarayonlar to‘g‘risidagi ma‘lumotlardir.*

Axborotlarni taqdim etish shakllari: uzluksiz va diskret axborotlar.

Inson borliqning bir qismi bo‘lgani uchun doimo borliqning ta‘sirini sezib turadi. Bu ta‘sirni turli signallar (tovush, yorug‘lik, elektromagnit, nerv va hokazo) ko‘rinishida qabul qilamiz. Insonga uzluksiz ta‘sir etib turuvchi axborotlarni analog axborotlar deb ataladi.

Inson analog axborotlarni qayta ishlashi uchun uning biror qismini ajratib oladi va tahlil qiladi. Tahlil qilish jarayonida axborotni qayta ishlash uchun qulay bo‘lgan ko‘rinishga o‘tkazadi. Bunda inson turli belgilardan foydalanadi. Masalan, sizga ma‘lum bo‘lgan alifbo harflari insonga tushunarli bo‘lgan tovushlarni, nota belgilari esa musiqiy tovushlarni ifodalaydi. Bu belgilar yordamida insonga eshitilayotgan nutq yoki musiqani qog‘ozga tushirish oson kechadi. Demak, inson axborotlarni qayta ishlash uchun uni uzlukli ko‘rinishga o‘tkazar ekan. Axborotlarning bu kabi uzlukli ko‘rinishi diskret axborotlar deb ataladi.

Inson tomonidan ishlab chiqarilgan qurilmalar ichida analog axborotlar bilan ishlaydiganlari ham, diskret axborotlar

bilan ishlaydiganlari ham mavjud. Diskret axborotlardan eng ko‘p tarqalgani raqamli axborotlardir, ya‘ni uzluksiz axborotning raqamlar orqali ifodalangan ko‘rinishidir. Analog signallar bilan ishlaydigan qurilmalar analog qurilmalar, raqamli axborotlar bilan ishlaydigan qurilmalar raqamli qurilmalar deb ataladi. Analog qurilmalarga televizor, telefon, radio, fotoapparat, videokamerani, raqamli qurilmalarga — shaxsiy kompyuter, raqamli telefon, raqamli fotoapparat, raqamli videokamerani misol qilish mumkin. Ob-havo holati yoki vaqt uzluksiz axborotga misol bo‘ladi.

Ammo, shunday jarayonlar ham borki, ular to‘g‘risida hamma vaqt ham axborot ololmaymiz. Masalan, faqat soat va minutlarni ko‘rsatadigan soat yordamida lahzalarni bilish mumkin emas. U uzuq shaklda faqat soat va minutlarni ko‘rsatadi, xolos. Inson hayoti uzluksiz axborotga misol bo‘lsa, uning yurak urishi, nafas olishi uzlukli (chunki, qachondir nafas chiqarishi zarur) axborotga misol bo‘ladi.

Axborotlarni taqdim etish shakllari: uzluksiz va diskret axborotlar

Analog qurilmalarga televizor, telefon, radio, fotoapparat, videokamerani, raqamli qurilmalarga — shaxsiy kompyuter, raqamli telefon, raqamli fotoapparat, raqamli videokamerani misol qilish mumkin. Ob-havo holati yoki vaqt uzluksiz axborotga misol bo‘ladi.

Axborotlarning xususiyatlari.

Axborotdan hayot faoliyatida foydalana olish uchun, asosan, quyidagi uchta muhim xususiyatga ega bo‘lish lozim:

1-qimmatlik

2-to‘liqlik

3-ishonchli

Axborotdan hayot faoliyatida foydalana olish uchun, asosan, quyidagi uchta muhim xususiyatga ega bo‘lish lozim:

Axborot ma‘lum darajada qimmatli bo‘lishi kerak, aks holda undan foydalanish ehtiyoji tug‘ilmaydi. Qimmatli axborot

vaqt o'tishi bilano'z qimmatini yo'qotishi mumkin. Masalan, "30 sentabr kuni tantana o'tkaziladi" degan axborot 1 noyabrda o'z qimmatini yo'qotadi.

Axborot toliqlik xususiyatiga ega bo'lishi lozim, ya'ni axborot o'rganilayotgan narsa yoki hodisani har taraflama to'liq ifodalashi lozim. Aks holda noto'g'ri tushunishga yoki xato qaror qabul qilishga olib keladi. Masalan, sinf rahbaringizning "Yakshanba kuni barchamiz teatrga boramiz, shuning uchun hamma teatr binosi oldida yig'ilsin" degan axboroti to'liq emas. Chunki, qaysi teatr, qaysi yakshanba, soat nechadali noma'lum.

Axborot ishonchli bo'lishi lozim. Aks holda undan foydalanish xato qaror qabul qilishga va noxush natijalarga olib keladi. Masalan, hazilkash sinfdoshingizning "matematikadan bo'ladigan nazorat ishi qoldirildi" degan axborotiga asosan nazorat ishiga tayyorlanmaslik qanday natijaga olib kelishi mumkinligini tasavvur qilishingiz qiyin emas.

Axborotni virtual shakli

Virtual (inglizcha – virtual reality, sun'iy voqelik)-inson sezgilari orqali anglashi qiyin bo'ladigan holatlarning kompyuter texnologiyalari orqali real voqelikka aylantirilishi. Masalan, mashina, kompyuter ichki mexanizmlarining harakati, kimyoviy, fizik elementlar tuzilishi, molekulalarning harakati, tuzilishi va h.k.

Virtual ma'lumot - bu ma'lumotlar bazasida mavjud bo'lmagan, ammo algoritmlar va boshqa ma'lumotlar kombinatsiyasi orqali kirish mumkin bo'lgan har qanday fakt.

Virtual ta'lim.

Virtual ta'lim nafaqat masofaviy, telekommunikatsiya ta'limi, balki "obyektlar va subyektlar orasidagi o'zaro bog'liqlik jarayoni va natijasidir". Virtual ta'lim muhiti o'quv jarayoni qatnashchilarini o'zaro aloqada bo'lishinita'minlash uchun turli ta'lim manbalariga kirishga imkon beradigan, ochiq, kompyuterli muhit hisoblanadi. Virtual ta'lim muhitida virtual ta'lim texnologiyalaridan foydalaniladi.

Virtual ta'lim texnologiyalari murakkab tuzilishga ega bo'lib, ularning tasnifi quyidagilarni o'z ichiga oladi.

– fanni o'qitish va unga xizmat ko'rsatishga yo'naltirilgan vositalar (o'quv materiallarini tayyorlash va taqdim etish vositalari, ta'lim qatnashchilarining o'zaro munosabat vositalari-chat, elektron pochta, telegram, masofadan turib tarmoqqa kirishni ta'minlovchi vositalar, masofali ta'lim platformalari va h.k.);

– informatika ta'limi maqsadlariga erishishga mo'ljallangan, boshqarilish, qayta aloqa imkoniyatlariga ega elektron ta'lim resurslari va pedagogik dasturiy vositalar;

– yechiladigan masalalar to'plami, ma'lumotlar bazasi, o'quv natijalari aks ettiradigan ma'lumotlar;

– tashqi kutubxona (kitoblar, dasturlarga), saytlarga havolalar;

– foydalanuvchilarning tizimlashtirilgan fayllari, masalan, o'qituvchining ta'limiy, o'quvchilarning topshiriqni bajarish natijasida tayyorlangan fayllari va h.k.

Virtual ta'lim muhiti uch o'lchovli interfaol axborot ta'lim muhiti, virtual fazo, multimediali texnologiyalardan foydalangan holda rivojlanmoqda.

Virtual auditoriya (sinf, guruh o'quvchilari) – masofali o'qitish sharoitida o'quvchilar guruhi o'quv-tarbiya jarayonini tashkil etish. Virtual auditoriyada bir-birlari va o'qituvchi bilan interfaol ta'sir qilish imkoniyati mavjud, masofali o'qitish texnologiyasidan foydalaniladigan va ma'lumotlar uzatish kanallari bilan birlashtirilgan o'zaro ajratilgan ishchi joylar to'plami hisoblanadi.

Virtual universitet (maktab) – axborot – ta'lim muhiti, boshqarish bloklari va virtual ta'lim muassasasini boshqarish yig'indisi. Bugungi kunda virtual (elektron, tarmoqli) kutubxona, virtual muzeylar ham mavjud.

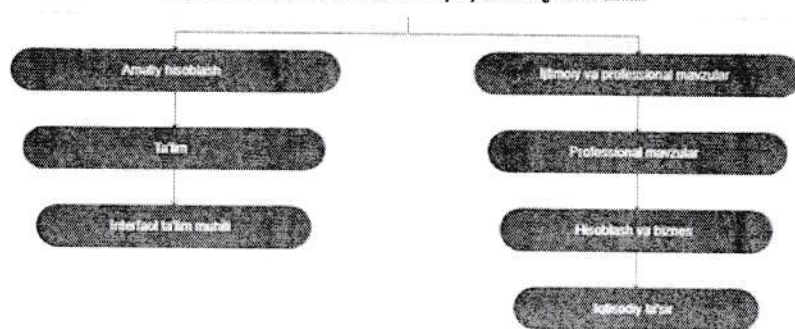
2. Axborotni tasvirlash shaklini tanlash

Yaxshi veb-tajriba vizual tamoyillar asosida tuzilgan foydali va foydalanish mumkin bo'lgan tarkibdan iborat auditoriya uchun ma'no va tushunishni yaratish uchun muloqot vositasi xisoblanadi. Masofaviy ta'lim shaklida quyidagi formuladan foydalanish veb-dizaynning ahamiyatini ko'rsatish mumkin: kontent + dizayn = tushunish.

Axborot arxitekturasida bilish tuzilmalari bilan bog'langan idrokdan foydalanish kerak. Dizayner oddiygina qog'ozdagi chiziqlar bilan emas, balki sezgi tuzilmalari bilan ishlash kerak.

Axborot jamiyatida ta'lim faoliyati doirasidagi o'zaro ta'sirning virtual shakllari turli tashkilotlarning resurslarini birlashtirish va chekka hududlardagi talabalar, universitetlar va ta'lim tizimini o'rtasidagi aloqani minimal xarajatlar bilan qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Bir qator universitetlarning resurslarini birlashtirish oliy ta'lim sektori salohiyatini to'liq ishga solish, ta'lim muhitida to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita aloqaning ko'p kanalli mexanizmlarini disk raskadrovka qilish, ta'limning yangi shakllarini metodik ta'minlash vazifalarini hal etish imkonini beradi. Ta'lim nomoddiy ishlab chiqarish shakli sifatida, oliy ta'lim sektori resurslaridan axborotni talab qiluvchi, kognitiv faoliyatda foydalanish lozim.

Oliy ta'lim sektorida virtual shakllarni joriy etishning tizimli tahlili.

8-Mavzu. Bilimlarni nazorat qilish onlayn resurlari.

Reja:

1. Bilimlarni nazorat qilish turlari
2. Onlayn baholashning afzalliklari.
3. Onlayn baholash dasturlari.

1. Bilimlarni nazorat qilish turlarini

Bilimlarni mustahkamlash va takomillashtirishda o'quvchilar ularni qanday o'zlashtirishgan bo'lsalar, xuddi shunday aytib berishlari, ularga aniqlik, mukammallik kiritishlari lozim. Ta'limiy ishning ana shu bosqichida yangi o'quv materiali bilan ilgari o'zlashtirilgan materiallarni o'zaro chambarchas, o'quvchilar yaqqol tushunadigan yo'sinda bog'lash ularning fandan olgan bilim, ko'nikma va malakalarini boyitadi, kengaytiradi va yanada shakllantiradi.

O'qitish davrida o'rganilayotgan material mazmuniga karab bilim, ko'nikma va malakalarni mustahkamlash hamda takomillashtirish har xil didaktik maqsadlarga ega bo'lish mumkin. O'qitishning dastlabki bosqichlarida, shuningdek, tasviriy materialni o'rganishda bilimlarni mustahkamlash va takomillashtirish reproduktiv harakterga ega bo'lib, bunda o'quvchilar topshiriqni o'qituvchi bergan namuna asosida bajaradilar, bilimlarni dastlab kanday idrok etgan bo'lsalar, ana shunday tatbiq qiladilar. SHundan keyin o'quvchilar topshiriqlarga ijodiy yondoshadilar va o'ziga xos yo'llar bilan bajaradilar, muammolarni hal qilishning yangi usullarini topadilar. Lekin bunday bilish faoliyati ularda muayyan bilimlar va ularni qo'llash tajribasi bo'lishini, sabab-natijabog'lanishlarini chuqur tushunishni talab qiladi. O'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlash hamda takomillashtirish, asosan, ularning mustaqil ishlari orqali amalga oshiriladi.

O'quvchilarning bilim, ko'nikma hamda malakalarini tekshirish og'zaki, yozma va amaliy tarzda bo'lishi mumkin.

YOzma tekshirish va mustaqil ishlar bilimlarni tekshirishning asosiy shakllari hisoblanadi.

YOzma tekshirish o'quvchilarning bilimlari sifatini: to'g'riligi, aniqligi, anglab olingani, amalda tatbiq etilishi to'g'risida bir fikrga kelish va qisqa vaqt ichida guruhdagi barcha o'quvchilar bilimini tekshirib ko'rishga imkon beradi. YOzma tekshirish, asosan, yozma yoki grafik ishlarni bajarish bilan amalga oshiriladi. YOzma tekshirish ishlari ikki xil bo'lishi mumkin: mavzu bo'yicha va yakuniy tekshirish ishlari. Mavzu bo'yicha yozma tekshirish ishlari guruh mavzuni o'rganib bo'lgandan keyin, yakuniy tekshirish bir necha mavzu o'tib bo'lgandan keyin o'tkaziladi.

O'quvchilardan yakka tartibda so'rash — bilimlarni mavzuga doir yakuniy tekshirishning keng tarqalgan shakllaridan biridir.

Yakka tartibda so'rash chog'ida o'quvchi doska oldida javob beradi. Uning javobini butun guruh eshitib turadi.

O'quvchilar yo'l qo'yilgan hatolarni to'g'rilaydilar, qo'shimchalar va izohlarni kiritadilar.

O'quvchilarning bilimlarini bunday tekshirishni tashkil etishda o'quv materialini bilib olishning asosiy markazi uy ishiga ko'chadi. Bu anchagina vaqtni talab etadi. Yakka tartibda so'rashda darsning ham ko'p vaqti ketadi. Bunda guruhdagi o'quvchilarning bilish faolligi susayadi. Ammo undan butunlay voz kechish ham yaramaydi, yakka tartibda so'rashning ahamiyati o'quvchilarning nutqini, xotirasi va tafakkurini rivojlantirishdadir. O'quvchi og'zaki javob berishda mulohaza yuritish, solishtirish, xulosalar chiqarish, asoslash, o'z fikrini himoya qilish, tushunchalarni ta'riflashni o'rganadi. Yakka tartibda so'rash paytida barcha o'quvchilarning faolligini oshirish kerak.

O'quvchilarning bilim, o'quv hamda malakalarini nazorat qilish, ularning o'zlashtirishini hisobga olish, o'quv jarayonining eng muhim qisimlardanlaridan biridir. O'quvchilarning

o'rganilayotganlarni qanchalik idrok etayotganligi, tushunayotganligi va eslab qolayotganligi, o'z bilimlaridan amaliy masalalarni yechishda qanday foydalanayotganligi hisobga olinmasa, o'qitish jarayoni mukammal bo'la olmaydi.

Nazoratning eng asosiy vazifasi o'quvchilarning nimani va qanday o'zlashtirayotganligini, o'quv jarayoniga qanday munosabatda ekanligini aniqlash hamda baholashdan iborat. Bu yerda o'qituvchining vazifasi o'quvchilarning o'qishdagi muvaffaqiyatlarini qayd qilish bilangina cheklanmaydi, bunda u nazorat natijalariga tayanib, o'quvchilarning bilimlarni mustahkam o'zlashtirishlari - uchun zarur bo'lgan vazifalar belgilaydi va o'tkazadi.

Nazorat tufayli o'qituvchi bilan o'quvchilar orasida o'ziga xos «Qayta aloqa» o'rnatiladi, bu aloqa o'qish davomida o'quvchilarning aqliy va amaliy ishlarini boshqarishga imkon beradi. «qayta aloqa» qanchalik tuliq bo'lsa, shunchalik ko'p o'quvchi nazorat qilinadi va uning uzluksizligi qanchalik uzoq vaqt ta'minlansa, o'qitish jarayonini boshqarish imkoniyati shunchalik keng bo'ladi.

Bir tomondan, «qayta aloqa»ning takrorligini oshirish zarurligi, ikkinchi tomondan, buning uchun ajratilgan vaqtning cheklanganligi o'quvchilar bilim, uquv va malakalarini nazorat qilish hamda o'zlashtirishini hisobga olish forma, metod va vositalarini takomillashtirish zaruratini tug'diradi.

Onlayn baholash raqamli test usuli bo'lib, unda talabalar internetga ulangan qurilma orqali imtihonlar, viktorinalar yoki baholashlarni topshirishlari mumkin. Bu baholashlar o'quvchilarning ma'lum bir fan bo'yicha bilim, ko'nikma va tushunchalarini o'lchaydi.

Internat tarmog'ida ta'lim oluvchilar uchun bilimlarni bahilash albatta onlayn testlar orqali alamga oshiriladi. Onlayn testlar diagnostik, formativ yoki summativ maqsadlarda qo'llanilishi mumkin, ular turli xil savollar turlarini, jumladan, ko'p tanlovli, bo'shliqni to'ldirish, interaktiv va qisqa javobli

savollarni taqdim etadi. Talabalar onlayn testdan o'z qurilmalari yoki shaxsiy kompyuter laboratoriyasida masofadan turib kirishlari mumkin, ammo ularga kirish cheklangan bo'lishi mumkin.

Onlayn testlar yaratishda qo'yidagilarga e'tibor berish lozim:

Test ko'rsatmalari va formatini ko'rib chiqing. Test qachon bo'ladi?...

O'z sohangizni toping. Testni qayerda topshirasiz?...

O'qish. Agar test "ochiq kitob" bo'lsa ham, har bir javobni qidirishga vaqtingiz bo'lmaydi....

Texnikani tekshiring....

Joyingizni tayyorlang....

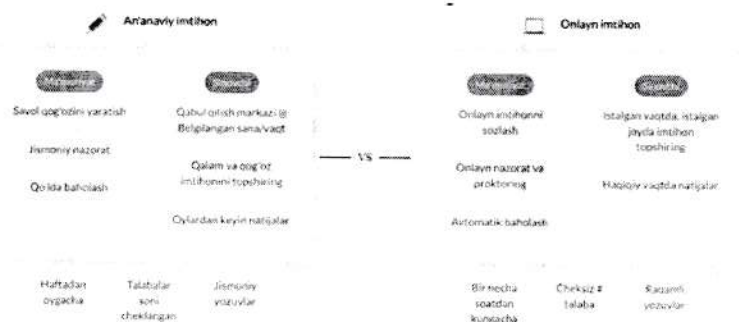
Vaqtini ko'rasatish qiling....

Favqulodda vaziyatda....

Ishon, lekin tasdiqlang.

2. Onlayn baholashning afzalliklari

Butun dunyoda onlayn baholashning afzalliklari imtihon topshiruvchilarning o'zlari va baho beruvchi tomonidan mamnuniyat bilan qabul qilinib kelinmoqda.

2.1. Rasm

Shuningdek, u o'quvchilarning bilim olishiga ham foyda keltiradi. Onlayn baholashdan olinadigan foyda turlari

foydalanilgan baholash dasturiga bog'liq bo'ladi, lekin eng muhim ijobiy natijalardan biri shundaki, tashkilotlar imtihonlarni tashkil etish va o'tkazish bo'yicha ma'muriy yukni sezilarli darajada kamaytiradi. Bu to'liq ro'yxat emas, lekin bu erda onlayn baholashning 12 ta asosiy afzalliklarini ko'rib chiqish kerak:

1. Imtihon nomzodlari onlayn rejimdan foydalanish uchun.

Imtihonga nomzodlar qalam va qog'ozdan foydalanishdan ko'ra, kompyuterda o'zlariga tanish bo'lgan tarzda ishlashlari mumkin. Bu shuni anglatadiki, agar talabalar matn yozishda, masalan, kesish va joylashtirishda yoki hisoblar uchun elektron jadvaldan foydalanishda kompyuter tahrirlash vositalaridan foydalanish imkoniga ega bo'lmasa, o'quvchilarning o'quv jarayoni noqulay bo'ladi. Onlayn kurs bilan raqamli ishlashga odatlangan bo'lsangiz, qalam va qog'ozga o'tish qiyin va bu uzoq vaqt davomida juda charchagan bo'lishi mumkin.

2. Ma'muriy yukning kamayishi.

Tashkilotlar imtihonlar onlayn rejimiga o'tganda tashkil etish va o'tkazish bo'yicha ma'muriy yukni sezilarli darajada kamaytiradi. Imtihonlarni qog'ozda chop etish va tarqatish va tugallangan skriptlarni markerlarga jo'natishni tashkil qilish ko'p vaqt talab qiladigan va qimmatga tushadigan jarayondir. Shunday qilib, onlayn baholash va talabalarga onlayn testni topshirish imkoniyatini taklif qilish o'z vaqtida va samaraliroq bo'ladi.

3. Tezroq belgilash va natijalarni chiqarish.

Onlayn baholarni belgilash ancha tezroq va nomzodlar natijalarni tezda olishlarini mamnuniyat bilan qabul qilishadi. Avtomatik baholanadigan savollar yordamida talabalar zudlik bilan fikr-mulohaza va test natijalari bo'yicha doimiy fikr-mulohazalarga ega bo'lishlari mumkin.

4. Savollarni hamkorlikda yozish.

Onlayn ta'lim imtihon topshiruvchi organga imtihonlarni yaratish bilan bog'liq barcha vazifalarni boshqarishni

osonlashtiradi. O'n yildan ortiq vaqt ichida birinchi marta savollarni yaratish savollar bankiga qo'shilishidan oldin savollarni ko'rib chiqish va tasdiqlash uchun aniq ish jarayonlari bilan hamkorlikda amalga oshirilishi mumkin. Bu o'qituvchiga yangi bilimlarni qo'shish va har bir o'quvchiga yordam berish uchun talabalarga yuqori sifatli qobiliyat testlarini berishlarini ta'minlash imkonini beradi.

5. Avtomatlashtirilgan sinovlarni yig'ish asboblari.

Tasdiqlangan savollar banki mavjud bo'lgandan so'ng, imtihon qog'ozlari savollarni tanlash yoki avtomatik va tasodifiy qog'ozlarni yaratish uchun LOFT yoki chiziqli-on-the-fly test kabi avtomatlashtirilgan vositalar yordamida osongina yaratilishi mumkin. Lineer-on-the-fly test haqida ko'proq ma'lumotni bu erda o'qishingiz mumkin. Bundan tashqari, bu ko'p tanlovli viktorinalar talabalarining bilimlarini samarali sinab ko'rish va formativ baholash imkonini boricha ularning o'quv yutuqlarini oshirishni ta'minlashi mumkin. Sinov vositalarining kombinatsiyasi induktiv mantiqiy fikrlashni yaxshilash va talabalarining bilimini yaxshilash imkonini beradi. Ushbu testlardan olingan tezkor fikr-mulohazalardan talabalar tezroq takomillashtirish orqali eng yaxshi taassurot qoldirishlari mumkin.

6. Ekrandagi belgilash asboblari.

Imtihon natijalari va qobiliyat testlarini baholash va moderatsiya qilish osonlashtirildi va endi onlayn ta'lim tufayli tizimli jarayon. Sinov natijalari tezkor fikr-mulohazalarni taklif qiladi, chunki u onlayn boshqarilsa, ancha xavfsizroq va standartlashtirilgan. Ekrandagi belgilar haqida ko'proq o'qing.

7. Bu atrof-muhitga ko'proq mos keladi.

Onlayn sinovdan o'tkazish opsiyasi ekologik jihatdan ancha do'stona - kamroq qog'oz, bosib chiqarish va transportdan foydalaniladi.

8. Butun dunyo bo'ylab keng qamrovli

Onlayn baholash yordamida imtihon organlari kattaroq

geografik hududlarda joylashgan nomzodlarga imtihonlarni taklif qilishlari mumkin, chunki ular jismoniy test markazlarida imtihonlarni taklif qilish bilan cheklanmaydi. Bu butun dunyo bo'ylab talabalarni o'rganish uchun rivojlanish imkonini beradi, bu ommaviy ta'limning boshlanishi. Talabalar o'zlari topshira oladigan testlar bilan cheklanib qolmasligini ta'minlash, keyingi ta'limni rivojlantirish va yangi bilim olishga intilayotganlar uchun ta'lim olish imkoniyatini oshiradi.

9. Xavfsizlikni oshirish.

Onlayn baholashning yana bir afzalligi yuqori darajadagi xavfsizlikdir, chunki barcha onlayn imtihon hujjatlari, nomzod tafsilotlari, baholar va natijalar raqamli ravishda saqlanadi. Bundan tashqari, faqat onlayn imtihon ma'lumotlariga kirish imkoniyatiga ega bo'lgan odamlarga tegishli tizimga kirish huquqi berilishi mumkin. Qog'ozga asoslangan imtihonlar bilan kirish, saqlash va boshqaruv natijalarini nazorat qilish ancha qiyin.

10. Har qanday joyda imtihon topshirish uchun moslashuvchanlik

Masofaviy nazorat yoki onlayn proktoring nomzodlarga o'z uylarida qulay sharoitda xavfsiz va nazoratsiz onlayn baholash imkoniyatini beradi, bu kamroq stressli va test markaziga borish vaqt va pulni tejaydi. Bu yerda onlayn proktoringning afzalliklari haqida ko'proq o'qing.

11. Baholash hisoboti.

Onlayn baholash nomzodning natijalari va taraqqiyoti haqida tez va aniq hisobotlarni osonlashtiradi. Bu nomzodlarga ular qanday ishlayotgani, ular kuchli bo'lgan sohalar va o'rganishning qaysi sohalariga e'tiborni talab qilishlari haqida foydali fikr bildirishni osonlashtiradi.

12. Xarajatlarning samaradorligi.

Onlayn baholash imtihonni yaratish, topshirish va belgilash jarayonlarini boshqarish uchun ma'muriy vaqtni sezilarli darajada qisqartirishi tufayli tejamkorroqdir. Boshqa onlayn

imtihonning iqtisodiy samaradorligi haqida quyida ko'proq o'qishingiz mumkin.

13. Hamma uchun ochiq bo'lgan baholashlar

Onlayn baholashlarni o'tkazganingizda, shrift o'lchamini, fon rangini o'zgartirish kabi nogiron nomzodlar uchun ushbu baholashlarni moslashtirish osonroq bo'ladi. Shuningdek, alohida e'tiborga muhtoj bo'lgan onlayn nomzodlar uchun qo'shimcha vaqt qo'shish osonroq bo'ladi.

3. Onlayn baholash dasturlari

Onlayn o'qitish o'qituvchilar va talabalar uchun yangi ta'lim platformalari va baholash vositalarini talab qilishi mumkin. Misol uchun, onlayn baholash o'qituvchilarga ta'lim taraqqiyotini kuzatishda yordam beradi va talabalarga yangi materiallarni o'rganish uchun asosiy manbalar bilan ta'minlaydi. Turli xil onlayn baholash vositalarini o'rganib, qaysi xususiyatlar o'zingiz yoqtirgan o'qitish uslubingizga mos kelishini aniqlashingiz mumkin.

Onlayn baholash dasturi nima?

Onlayn baholash odatda testlar, viktorinalar va anketalarni o'z ichiga oladi, ularni o'qituvchilar turli ta'lim yo'nalishlari bo'yicha o'z yutuqlarini tekshirishlari uchun talabalarga o'tkazishi mumkin. Masalan, ular malakani baholash, aloqa testlari va xatti-harakatlarni baholashni o'z ichiga olishi mumkin. Onlayn baholash platformalari o'qituvchilarga o'quv dasturlari mazmuni yoki ta'limni rivojlantirish ehtiyojlariga asoslangan testlarni yaratishga imkon beradi. Shuningdek, ular o'qituvchilarga kelajakdagi hisobotlar uchun talabalar ma'lumotlarini kuzatish imkonini beradi, bu ularga ko'proq maqsadli ta'lim amaliyotlarini yaratishga imkon beradi.

Onlayn baholash o'qituvchilar va boshqa ta'lim mutaxassislariga boshlang'ich, o'rta, o'rta maktab va bakalavriat talabalarini baholashda yordam berishi mumkin. O'qituvchilar va professorlar ushbu platformalardan quyidagi maqsadlarda

foydalanishlari mumkin:

- Talabani shaxsiyatini va sinfdagi muhitga munosabatini o'lchash

- Talabani hozirgi ko'nikmalari, qobiliyatlari va bilimlarini baholash

- Talabani yutuqlarini ota-onalariga ko'rsatish

- Talabalarga oliy ta'lim yoki kelajak kasbiga o'tishga yordam berish

- Kollejda potentsial talaba o'qituvchilarini aniqlash

- Bitiruvchining magistratura yoki doktorlik darajasidagi muvaffaqiyatini kuzatib borish

Onlayn baholash dasturi onlayn baholashni yaratish va o'tkazish uchun kuchli vositadir. Foydalanuvchi uchun qulay interfeyslar bilan ushbu baholash vositalari barcha turdagi onlayn baholashlarni yaratish va sozlash imkonini beradi. Onlayn baholash dasturi ko'pincha onlayn baholashni avtomatlashtirilgan belgilash, real vaqtda tahlil qilish va adolatli, xavfsiz va samarali onlayn baholashni ta'minlash uchun xavfsizlik funktsiyalarini o'z ichiga oladi.

Onlayn baholashlar tarafkashlikni yo'q qiladi va tenglikni targ'ib qiladi

Anonim baholash o'qituvchilarga ongsiz tarafkashlikdan ta'sirlanmasdan testlarni belgilash va baholash imkonini beradi. Bundan tashqari, imtihonlar matndan nutqqa, tarjima va qo'shimcha vaqt kabi turar joy bilan har bir talabani o'ziga xos ehtiyojlariga javob berishi mumkin.

Raqamli baholash vositalari o'quvchilarning o'rganishini baholash uchun ishonchli va samarali yechimni ta'minlaydi.

Formativ baholash o'qituvchilarga real vaqt rejimida o'quvchilarning o'rganishini baholashga yordam beradi va o'quvchilarning mavzu bo'yicha tushunchalarini yaxshilashga yordam beradigan tezkor fikr-mulohazalarni taqdim etadi. Misol uchun Exam.net o'qituvchilarga talabalarining taraqqiyotini kuzatish va kerak bo'lganda o'qitish uslubini o'zgartirish

imkonini beruvchi viktorinalar va formativ testlarni yaratish uchun raqamli baholash vositalarini taqdim etadi.

Raqamli baholash vositalari talabalarining katta guruhlarini tezda baholashning qulay va samarali usulini taqdim etadi. Agar siz avtomatik belgilangan imtihonlardan foydalansangiz, Exam.net siz uchun savollarni avtomatik ravishda belgilaydi. Bundan tashqari, siz qimmatli vaqtni tejaysiz, chunki talabalarga qog'oz tarqatma materiallarni chop etish va tarqatish yoki qiyin qo'l yozuvini ochish bilan kurashishning hojati yo'q.

Exam.net onlayn baholash platformasi bilan talabalar istalgan joydan, istalgan vaqtda, internetga ulangan istalgan qurilmadan foydalanib, baho berishlari mumkin. Bu masofaviy ta'lim, shuningdek, baholashni sinf ichida va tashqarisida birlashtirish imkoniyatini beradi.

Keyingi platform Moodle o'qituvchilarga bir nechta boshqaruv va o'rganishni baholash imkoniyatlarini taqdim etishga qaratilgan. Masalan, o'qituvchilar talabalar bilan onlayn muloqot qilishda va dinamik onlayn testlar yoki veb-saytlarni yaratishda Ta'limni boshqarish tizimi (LMS) yoki Virtual ta'lim muhitidan (VLE) foydalanishlari mumkin. Keyin o'qituvchilar o'quvchilar muvaffaqiyatini kuzatishda ushbu ma'lumotni ota-onalar bilan bo'lishishlari mumkin.

9-Mavzu. Web-fayllar.

Reja:

1. Web-fayllar.
2. Web-fayllar formatilari
3. Web-fayllar yaratuvchi dasturlar

World Wide Web asosan bir-biriga bog'langan ko'plab tarmoqlar orqali ulangan turli xil kompyuterlar (serverlar) dan iborat katta tarmoqdir. Axborot veb-fayllar ko'rinishida ushbu serverlarda saqlanadi va taqdim etiladi.

WEB-Fayl NIMA?

Veb-fayl toifasi veb-saytlar va veb-serverlar bilan bog'liq barcha fayllarni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, u veb-serverdan Internet-brauzer oynasiga tarkibni etkazib berish va ko'rsatish uchun mas'ul bo'lgan barcha dasturiy skriptlarni va boshqa fayllarni o'z ichiga oladi.

Web-fayllar veb-saytlar, veb-sahifalar va serverlar bilan bog'liq hujjatlardir. Veb-fayl formatlari veb-serverlardan Internet-brauzerlarga tarkibni etkazib berish va ko'rsatish uchun ishlatiladigan dasturlash skriptlarini va boshqa fayllarni o'z ichiga oladi. Bunga statik va dinamik veb-sahifalar, veb-illovalar, veb-sahifalar tomonidan havola qilingan fayllar va veb-ishlab chiqish dasturlari tomonidan yaratilgan fayllar kiradi.

Umumiy veb-fayllarga HTML, XPS, CSS, ASP va PHP kiradi. Ushbu veb-fayllarning barchasi veb-sahifalarni yaratish va rivojlantirishda o'ziga xos rol o'ynaydi. Masalan, HTML veb-sahifa tuzilishini yaratishga yordam beradi, XPS esa hujjatning joylashuvi, tashqi ko'rinishi va chop etish xususiyatlarini belgilaydi.

2. Web-fayllar formatilari

Mashhur veb-fayl kengaytmalari nima?

.HTML	HTML formati: Matn ishlab chiquvchi: - HTML yoki Hypertext Markup Language fayl formati ma'lumotlarni bir xil nomdagi belgilash tilida (HTML) saqlash uchun ishlatiladi. HTML veb-brauzerda ko'rsatilishi mumkin bo'lgan veb-sahifalar va veb-ilovalarni yaratish uchun ishlatiladi. Turli elementlarni HTML tugunlariga formatlash va ajratish uchun teglardan foydalanadi.
.ASP	ASP formati: Matn ishlab chiquvchi: Microsoft ASP yoki Active Server Page fayl formati dinamik ravishda yaratilgan veb-sahifalarni saqlash uchun Microsoft-ning server tomonidagi skript tizimi tomonidan qo'llaniladi. Asosan, bu HTML-fayldir, lekin u foydalanuvchi brauzeriga yuborilgunga qadar avval Microsoft serverida qayta ishlanadi, bu esa Microsoft serveri tomonidan qayta ishlangan skriptga ega bo'lish imkonini beradi.
.CSS	CSS formati: Matn ishlab chiquvchi: - CSS yoki Cascading Style Sheet fayl formati HTML fayli uchun uslublar ma'lumotlarini saqlash uchun ishlatiladi. Asosan oddiy matn bo'lgan HTML fayli CSS varag'i bilan bog'langanda uni tekislash, joylashishni aniqlash, ko'rinish, shaffoflik, shrift o'lchami, shrift uslubi, rang, fon va boshqalar kabi formatlashni joriy qilish uchun uslublash mumkin.
.JS	JS formati: Matn ishlab chiquvchi: - JS yoki JavaScript fayl formati yuqori darajadagi talqin qilingan dasturlash tili bo'lgan JavaScript-da yozilgan skriptlarni saqlash uchun ishlatiladi. HTML va CSS bilan bir qatorda internetning asosi bo'lgan JavaScript dasturchilarga yuqori darajada interaktiv veb-ilovalarni yaratish imkonini beradi.

.PHP	PHP formati: Matn ishlab chiquvchisi: - PHP fayl formati PHP-da yozilgan manba kodini saqlash uchun ishlatiladi, bu veb-ishlab chiqish uchun maxsus ishlab chiqilgan server tomonidagi skript tili. PHP odatda veb-sahifa tarkibini dinamik ravishda yaratish uchun ishlatiladi.
-------------	--

Veb-fayllarning afzalliklari va kamchiliklari.

Har qanday fayl turi kabi, veb kengaytmalari ham o'zlarining ijobiy va salbiy tomonlariga ega bo'lishi mumkin.

Afzalliklar.

Veb-sahifani ishlab chiqish. Veb-fayl formatlari veb-sahifalarni yaratishga va ularning rivojlanish standartlarini aniqlashga yordam beradi. Ular bunga yordam berish uchun aniq tuzilma va formatni taqdim etadilar.

Axborotni saqlash va yangilash. Qiymatli ma'lumotlar veb-fayllarda saqlanadi va taqdim etiladi va ba'zi hollarda keyinchalik tahrirlash uchun osongina kirish mumkin. Bu juda foydali bo'lishi mumkin, chunki bitta kod satriga oddiy sozlash dasturchi nima qilayotganini bilsa, katta foyda keltirishi mumkin.

Kamchiliklari.

Ba'zi veb-fayl formatlari ko'p vaqt talab qilishi mumkin. HTML sahifalarini yaratish biroz vaqt talab qilishi mumkin, chunki ular hatto oddiy veb-sahifa uchun ham katta hajmdagi kodlarni yozishni talab qiladi. Ko'pincha veb-fayllar bilan ishlash uchun texnik bilim talab qilinadi.

Ba'zi veb-fayllarda cheklovlar mavjud. Masalan, XPS fayllari saqlanganidan keyin tahrir qilib bo'lmaydi va ular ko'pchilik protsessorlar bilan mosligi pasaygan.

Veb-fayllarni PDF-ga o'zgartirish. HTML va XPS kabi veb-fayllarni maxsus ilovalar yordamida PDF hujjatlariga aylantirish mumkin. Adobe Acrobat yordamida HTML hujjatini PDF-ga aylantirishingiz yoki Windows Office Suite yordamida XPS faylini PDF-ga aylantirishingiz mumkin.

Umuman olganda, Adobe-ning bepul onlayn konvertor vositasi har xil turdagi fayllarni PDF- ga aylantirish uchun juda foydali. Agar siz avval veb-faylingizni TXT, RTF yoki DOCX formatida saqlashingiz mumkin bo'lsa, bu HTML hujjatlari bilan oson ishlaydi, bu juda muammosiz bo'lishi kerak. Faylni shunchaki sudrab olib tashlang yoki qurilmangizdan tanlang.

Veb-fayl kengaytmalari odatda ular qurilgan platformalar yoki dasturlash tili bilan bog'liq.

Internetda ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning psixologik-pedagogik asoslari aniqlanadi.

10-Mavzu. HTML va unda ishlash asoslari.

Reja:

1. HTML haqida ushuncha
2. HTML da TEGLar
3. HTML elementiga scriptlar joylashtirish

Internetning eng ma'lum va keng tarqalgan qismi bu WWW (World Wide Web) deb nomlanuvchi to'rdir. Bu to'r Web saytlar va alohida Web sahifalardan tashkil topgan. Web sahifalar esa HTML tili yordamida yaratiladi.

HTML tilidan foydalanish uchun dasturchi mutaxassis bo'lish shart emas, chunki bu til juda oddiy va har kim undan foydalanishi mumkin. HTML da ishlash uchun oddiy kompyuter foydalanuvchisi bo'lish va internetda ishlash bo'yicha ozgina malakasi bo'lsa yetarli. HTML tili yordamida har kim o'zining shaxsiy Web sahifasini yoki butun boshli bir Web saytini yaratish orqali o'zini butun dunyo axborot fazosida his qilishi mumkin. Albatta faqat HTML ni bilish interaktiv savdo saytlarini yaratish uchun yetarli emas. Bunday jiddiy maqsadlar uchun dasturlash bo'yicha yaxshi bilim va internetning har xil texnologiyalarini bilish talab qilinadi.

Ammo HTML ning qulayligi shundaki bu sodda instrument orqali zarur axborot Web saytlarini yaratish mumkin. HTML (jihozlari) tarmoq foydalanuvchilari uchun 5-10% ni inobatga olmaganda hamma imkoniyatlarga ega. Agarda o'zingizning saytingizda biror maxsus texnologiyalarni qo'llash zururati tug'lsa, u holda yana boshqa adabiyotlarni o'rganish lozim bo'ladi. Yangi tarmoq dasturini o'rganishdan oldin esa HTML ning imkoniyatlarini qo'llashni o'rganish lozim. Ushbu qo'llanmadan biz bu imkoniyatlar haqida deyarli hamma narsani bilib olamiz.

HTML – bu (ing. HyperText Markup Language, uzb. Giper matnli belgilash tili) bo'lib, umumjahon internet tarmog'idagi

hujjatlar uchun standartlashtirilgan belgilash tili hisoblanadi.

Barcha veb-sahifalarda HTML-belgilar mavjud bo'lib ular brauzerlar tomonidan izohlanadi. Natijada formatlangan matn kompyuter yoki mobil qurilmaning ekranida aks etadi.

HTML ning 5-versiyasidan oldin HTML SGML dasturi sifatida belgilardi (ISO 8879 ga muvofiq standartlashtirilgan umumlashtiruvchi til). HTML5 dan boshlab spetsifikatsiyalari DOM (ing. Document Object Model, uzb. Hujjat Ob'ekti Modeli) nuqtai nazaridan tuzilgan.

XHTML HTML-ning yanada qattiqroq versiyasi bo'lib, u XML sintaksisiga amal qiladi va gipermatnni belgilash uchun XML til dasturidir.

WEBda HTML sahifalar odatda HTTP yoki HTTPS orqali serverdan oddiy matn shaklida yoki shifrlangan holda brauzerlarga uzatiladi.

HTML gipermatnli belgilash tili ingliz olimi Tim Berners-Li tomonidan 1986–1991 yillarda Shveytsariyaning Jenevadagi CERN laboratoriyasida ishlab chiqilgan.

HTML hujjat, odatda, ikkita bo'limdan iborat bo'ladi. Birinchi bo'lim HEAD (bosh qism yoki sarlavha) bo'limi bo'lib u tegi bilan boshlanib HEAD tegi bilan tugaydi. Ikkinchi bo'lim BODY (tana) bo'limi bo'lib, unda hujjatni mazmuni aks ettiradi va u BODY tegi bilan boshlanib BODY tegi bilan tugaydi. Agar HTML hujjat freym-strukturani ifodalashi (web-brauzer oynasidagi ma'lumotlar alohida sohalarda aks ettishi) lozim bo'lsa, u holda BODY bo'limi o'rniga FRAMESET (FRAME SET – strukturalar (ramkalar) tizilmasi (to'plami), juft tegi yordamida) bo'limi ishlatiladi. Shuni ta'kidlash joizki, HTML-hujjatda va juft teglarini yozish tavsiya etiladi, lekin majburiy emas.

Web-sahifaga kiritilishi lozim bo'lgan yana bir element – web-sahifa nomi bo'lib, nom kiritish uchun <TITLE> tegi qo'llaniladi. Web-sahifada bu teg bir marta ishlatiladi. Web-sahifa nomi web-brauzerning sarlavha satrida aks etib, web-sahifaning o'zida ko'rinmaydi. Shu sababli uni web-sahifaning

istalgan joyiga yozish mumkin. Ammo web-sahifa nomini web-sahifa boshiga yozish maqsadga muvofiq. Web-sahifa nomi tegi bilan yakunlanadi. Web-sahifaga istalgan nom, masalan, o'z ismingizni berishingiz mumkin.

HTML tili muttasil rivojlanib bormoqda. O'z navbatida web-brauzerlar ham yangilanib turibdi. Hozirgi kunda web-sahifa tayyorlash uchun asosan HTML5 tilidan foydalaniladi.

HTML Versiyalari:

HTML 2.0 — IETF tomonidan tavsiya etilgan standart holatda (18 noyabr 1995 yil) RFC 1866 sifatida nashr etilgan.

HTML 3.0–1995 yil 28 mart — IETF Internet-loyihasi (1995 yil 28 sentyabrgacha)

HTML 3.2–1997 yil 14 yanvar

HTML 4.0–1997 yil 18 dekabr

HTML 4.01–1999 yil 24 dekabr

ISO / IEC 15445: 2000 (HTML 4.01 qat'iyligiga asoslangan ISO HTML deb nomlanadi) — 2000 yil 15 may

HTML5–2014 yil 28 oktyabr

HTML 5.1 2012 yil 17 dekabrda ishlab chiqila boshlandi. 2016 yil 1-noyabrda foydalanish uchun tavsiya etiladi.

HTML 5.2 2017 yil 14-dekabr kuni taqdim etildi.

HTML 5.3 2018 yil 24 dekabrda taqdim etildi.

3. HTML da TEGlar

HTML teglari veb-brauzerning tarkibni qanday formatlashi va ko'rsatishini belgilaydigan kalit so'zlarga o'xshaydi. Teglar yordamida veb-brauzer HTML mazmuni va oddiy tarkibni ajrata oladi. HTML teglari uchta asosiy qismdan iborat: ochilish belgisi, kontent va yopish tegi. Lekin ba'zi HTML teglari yopilmagan teglardir.

Veb-brauzer HTML hujjatni o'qiganda, brauzer uni yuqoridan pastga va chapdan o'ngga o'qiydi. HTML teglari HTML hujjatlarini yaratish va ularning xususiyatlarini ko'rsatish uchun ishlatiladi. Har bir HTML teglari turli xil xususiyatlarga

ega.

Veb-brauzer oddiy matn va HTML matnni farqlay olishi uchun HTML faylida ba'zi muhim teglar bo'lishi kerak. Kod talabingizga ko'ra ko'plab teglardan foydalanishingiz mumkin. HTML ning konstruksiyasi TEG lar deyiladi. Brauzer TEG larni oddiy matnlardan farqlashi uchun ular burchak qavslarga olinadilar. TEG tasvirlash jarayoni hatti harakatlarining boshlanishini bildiradi. Agar bu harakat butun hujjatga talluqli bo'lsa, bunday teg o'zining yopiluvchi juftiga ega bo'lmaydi. Juft teglarning ikkinchisi birinchisining harakatini yakunlaydi. Masalan, har bir Web sahifa <html> tegi bilan boshlanib </html> tegi bilan yopilishi kerak. Etibor bergan bo'lsangiz yopiluvchi teg ochiluvchidan « / » belgisi bilan farq qiladi. Teg nomlari katta yoki kichik harflar bilan yozilishi mumkin, bularni brauzer bir xil qabul qiladi. HTML tilida boshqa kompyuter tillaridagi kabi izoh berish imkoniyati mavjud. Izoh quyidagi «<- - » va «- ->» belgilar orsiga yoziladi.

Masalan:

<-- Bu izox -->

Har qanday Web sahifa ikkita qismdan tashkil topadi. Bular sarlavha qismi va asosiy qism. Sarlavha qismida Web sahifa haqidagi malumot joylashadi, asosiy qismda esa Web sahifaning mazmuni bilan tasvirlanish qoidalari joylashadi. Sarlavha qismi quyidagi ochiluvchi <head> va yopiluvchi </head> teglari orasida joylashadi. Asosiy qism esa <body> va </body> teglari orasida joylashadi. Odatda sarlavha qismi oldidan qo'llanilayotgan HTML standartlari haqida malumot yoziladi.

Ba'zi yopilmaydigan HTML teglari ham mavjud, masalan, br va hr.

 Teg : br uzilish chizig'ini anglatadi, u kod satrini buzadi.

<hr> Teg : hr gorizontall qoidani bildiradi. Ushbu teg veb-sahifa bo'ylab chiziq qo'yish uchun ishlatiladi.

HTML meta teglar

DOCTYPE, sarlavha, havola, meta va uslub

HTML matn teglari

<p>, <h1>, <h2>, <h3>, <h4>, <h5>, <h6>, , , <abbr>, <acronym>, <adres>, <bdo>, <blockquote>, <cite>, <q>, <code>, <ins>, , <dfn>, <kbd>, <pre>, <samp>, <var> va

HTML havola teglari

<a> va <base>

HTML tasviri va obyekt teglari

, <area>, <map>, <param> va <object>

HTML forma teglari

form, input, textarea, select, option, optgroup, button, label, fieldset and legend

HTML skript teglari

script and noscript

3. HTML elementiga skriptlar joylashtirish

Script tillar va dasturlash tillari orasidagi asosiy farqlardan biri kodlarni ijro etishida. Ya'ni dasturlash tillari yuqori darajali dasturlash (odam tushunadigan kod) tilidan mashina kodiga (komputer tushunadigan kod) compiler yordamida o'giradi, script tillar esa bu ishda interpereter ishlatadi.

HTML elementi <script>bajariladigan JavaScript kodini joylashtirish yoki ulash uchun ishlatiladi. Element GLSL (en-US)<script> kabi boshqa tillarda ham ishlatilishi mumkin.

Skript - bu sahifada amallarni bajarish, animatsiyani yoqish va boshqa effektlarni yaratish imkonini beruvchi kod elementi. Skriptlarni qo'shish uchun <script>.

CSS uslublari singari, skriptlar sahifa kodining ichiga yozilishi yoki havola orqali tashqi hujjat sifatida qo'shilishi mumkin.

Teglar HTML hujjatining <script>boshi yoki tanasining istalgan joyiga joylashtirilishi mumkin. Lekin ularni eng

oxirida, yopilish yorlig'idan oldin qo'shish yaxshidir. <head>...</head><body>...</body></body>

Misol

Ushbu misolda biz kengaytmali tashqi fayldan skriptlarni ulaymiz.js. Sahifa tuzilishiga skript kodini yozish o'rniga, buni shunday qilish yaxshidir. Atribut srcfaylga yo'lni belgilaydi.

```
<script src="external.js"></script>
```

HTML veb-sahifaning tuzilishini yaratadi, CSS uslublari uning ko'rinishini yaratadi va skriptlar sahifaning harakatini belgilaydi. Skriptlardan foydalanib, siz sahifani "jonlantirishingiz", animatsiya va boshqa effektlarni qo'shishingiz mumkin.

Skriptlar turli tillarda yoziladi, ulardan eng mashhuri JavaScript.

Skriptlarni tashqi fayldan qo'shish yaxshidir. Bu sizga turli xil sahifalar yoki saytlarga bir xil funktsiyalarni tezda qo'shishga yordam beradi, shuningdek, hamma narsani bir joyda tahrirlaydi va nazorat qiladi. Bu foydalanuvchiga sahifa yuklanishini tezlashtirishga yordam beradi, chunki skriptlar bilan fayl birinchi marta yuklanganda kompyuterda saqlanadi.

<script> tegi juftlangan va har doim yopilishi kerak. Agar siz tashqi skriptlarni havola orqali ulasangiz, teg ichiga hech narsa yozishingiz shart emas. Lekin siz tegni yopishingiz kerak.</script>

Agar siz kodga skriptlarni qo'shsangiz, u quyidagicha ko'rinadi:

```
<script>
```

```
window.alert("JavaScript-kodini qo'shin")
```

```
</script>
```

Atributlar.

async— brauzer skriptni asinxron, ya'ni veb-sahifa yuklanishini kutmasdan ishlaydi. Biroq, sahifaning o'zi skript ishga tushishini kutmaydi va odatdagidek yuklanishda davom etadi. Agar async belgilamasangiz, skriptlar birma-

bir yuklanadi. Bu atribut faqat skript tashqi fayl tomonidan ko'rsatilganda ishlaydi.

defer— butun veb-sahifa yuklanmaguncha skriptni ishga tushirishni kechiktiradi.

src— skriptlar bilan faylga yo'lni belgilaydi. Bu faylning to'liq URL manzili yoki nisbiy URL bo'lishi mumkin, masalan. Fayl kengaytmasiga ega bo'lishi kerak. Ko'rsatganingizda ichkariga hech narsa yozmang.

```
src="/scripts/browser.js".jssrc<script>...</script>
```

Module atribut uchun qiymatdan foydalanishni qo'llab-quvvatlaydigan brauzerlar typeatributli har qanday skriptlarni e'tiborsiz qoldiradilar nomodule. Bu modulli skriptlardan foydalanishga imkon beradi va shu bilan birga nomodule-modulli skriptni qo'llab-quvvatlamasdan brauzerlar uchun skriptlardan foydalanishga imkon beradi.

JavaScript – 6y Java эмас.

Kupchilik JavaScript – bu xuddi Javaning uzi deb bilishadi, chunki ularning nomi bir xillikka ega. Xakikatda esa bunday emas. Xozircha bu tillar orasidagi farqlarning barchasini kursatib utish ortikcha deb uylayman, shunday ekan JavaScript bu Java emasligini esda tuting.

Xodisalar va ularni ishlab chikaruvchilar JavaScript tilida dasturlashtirishning eng zarur kismi xisoblanadi. Xodisalar foydalanuvchining u yoki bu xarakatlaridan tashkil topadi. Agar u kaysidir tugmani bossa, murojaatini kesib utsa, "Mouse Over" xodisasi yuz beradi. Xodisalarining bir necha turlari mavjud. Biz JavaScript dasturimizda ulardan bir nechtasini bajarishimiz mumkin va buni xodisalarni ishlovchi maxsus dastur yordamida amalga oshirishimiz mumkin. Demak, tugmachani bosish orkali tushib ketuvchi oyna xodisasini yaratish mumkin. Bu shuni anglatadiki, Click – bosish xodisasi bilan oyna yaratish reaksiyasi bulishi kerak.

Web saxifaning barcha elementlari JavaScript tilidagi iyerarxik tuzilishi buyicha kuriladi. Xar bir element obyekt

kurinishida nomayon buladi. Va bundan xar bir obyekt anik tarkibga va usulga ega buladi. Uz navbatida JavaScript tili Web saxifa obyektlarini oson boshkarish imkoniyatini beradi. Va bunda siz obyektlar iyerarxiasini tushunishingiz juda muxim. Bularning kanday ruy berishini navbatdagi misol orkali tez tushunishingiz mumkin.

Oddiy HTML saxifani kuramiz:

```
<html>
<head>
<title My homepage >
</head>
<body bgcolor = # ffffff>
<center>
<img scr = home.gif  name="pic1" width = 200 height =
100>
</center>
<p>
<form name = "My form">
Name:
<input type = "text" name = "home" value = " "> <br>
e - mail:
<input type="button" value="pushme" name= "mybutton"
onclick = "alert(Y)">
</form>
<p>
<center>
<img scr = "my.gif" name = "pic4" width = 300 height = 15>
<p>
<a href = http://maks/index.html"> </a>
</center>
</body>
</html>
```

Demak biz 2 ta tasvir, 1 ta murojat va kandaydir matn chikarish uchun 2 maydondan iborat forma va 1 ta tugmachaga

egamiz. JavaScript nuktaiy nazaridan brouzer darchasi – allakanday Window obyekt bulib xisobllanadi. Bu obyekt uz navbatida bir necha rasmiylashtirish elementlariga ega. Darcha ichkarisiga biz html dokumentini urnatishimiz urnatishimiz mumkin (yoki boshka tildagi fayl, xozircha html fayli bilan chegaralanib turamiz). Bunday saxifa document obyektidan sira xam fark kilmaydi. Bu shuni anglatadiki document obyekt JavaScript tilida xozirgi paytda yuklangan html dokumentni namoyon etadi. Document obyekt JavaScript tilida juda muxim obyektlardan biri xisoblanadi va siz undan kup marta foydalanasiz. Masalan Document obyektining tarkibiga, Web saxifaning foning rangi kiradi. Shunday kilib biz uchun shunisi muximki html obyektlvridan barchasi document obyektining tarkibiga kiradi. Html obyektlariga misol, murojaat yoki tuldirilgan forma bula oladi. Joriy vaqtda biz ishlatishimiz kerak bulgan dastur – xodisalarni ishlab chikaruvchi OnClick deb ataladi. Va u kompyuterga xodisa ruy berganda nima kilish kerakligini xabar beradi.

11-Mavzu. Matnli axborotni formatlash va Web-sahifaga joylashtirish.

Reja:

1. HTMLda matnli axborotlarni formatlash
2. Matnli axborotni bezash
3. Matnli axborotni Web-sahifaga joylashtirish

1. HTMLda matnli axborotlarni formatlash

HTML eng ko'p ishlatiladigan va tan olingan veb-hujjat formatidir. U veb-saytlar uchun universal belgilash tilini taklif qiladi va foydalanuvchilarga matnni formatlash, havolalar yaratish, grafikalar qo'shish, shuningdek, kiritish shakllari, jadvallar va ramkalarni qo'shish imkonini beradi. Shuningdek, matn faylida saqlanishi va brauzerlar tomonidan o'qilishi va ko'rsatilishi mumkin.

HTML formatlash elementlari

Formatlash elementlari matnning maxsus turlarini ko'rsatish uchun mo'ljallangan:

`<b>`- Qalin matn

`<strong>`- Qalin matn

`<i>`- Kursiv matn

`<em>`- Ta'kidlangan matn

`<mark>`- Belgilangan matn

`<small>`- Kichikroq matn

`<del>`- O'chirilgan matn

`<ins>`- Kiritilgan matn

`<sub>`- Subscript matn

`<sup>`- Yuqori yozuv matni

Sarlavhalarni belgilab beruvchi teglar

`<h1></h1>`

`<h2></h2>`

`<h3></h3>`

`<h4></h4>`

`<h5></h5>`

`<h6></h6>`

Bu teglar matnni sarlavha sifatida ajtarib beradi. Har bir sarlavha yangi qatordan boshlanadi, semiz harflar bilan yoziladi va o'z kattaligiga ega (h1 eng kattasi h6 eng kichkina o'lchamli sarlavha hisoblanadi).

Bu teglar align parametri bilan qo'llanishi mumkin. U sarlavhani gorizontaal qaysi tarafga qarab to'g'rilashni belgilab beradi. Align parametrining quyidagicha bo'lishi mumkin:

- left – chapga
- right – o'ngga
- center – o'rtada
- justify – matn eni boyicha

2. Matnli axborotni bezash

HTMLhujjatidagi ba'zi matnlarni boshqa rangga o'zgartirish uchun FONT COLOR tegidan foydalaniladi. Shrift rangini qizil rangga o'zgartirish uchun `<FONT COLOR=" " >` tegiga kodga quyidagi atributni qo'shing. #ff0000 - qizil rangning rang kodi.

HTML hujjatining kodida biz hamisha biror bir bezak obyektlarining o'lchamlarini yoki ularning ranglari xususiyatlarini ko'rsatishimizga to'g'ri keladi.

HTML tilida rang va o'lchov birliklarini qo'llashning standart qoidasi mavjud.

Rang berishning ikkita usuli mavjud. Ko'p qo'llaniladigan usul kerak rangning RGB kodini ko'rsatishdir. Ma'lumki har qanday rangni uchta asosiy: qizil, yashil va ko'k ranglarning qorishmasidan hosil qilish mumkin. Brauzerlar bizga un olti milliondan ortiq rangni tasvirlash imkoniyatini beradi, chunki asosiy 3 ta rangdan har birining qiymati 0 dan 255 gacha qiymat qabul qiladi. Ixtiyoriy rang har biri asosiy ranglarning ulushini ifodalovchi 3 ta son majmuasidan iborat bo'ladi.

HTML tilida rang qulaylik uchun 16 lik sistemadagi 6 ta raqamlardan tashkil topadi.

Masalan:

Color = "#FF0000"

16 lik raqamlar oldida "#" belgisi qo'yiladi. Rang ulushlarini ko'rsatib turuvchi raqamlar tartibiga e'tibor berish kerak. Chunki birinchi qizil, ikkinchi yashil va uchinchi ko'k rang ulushlari joylashadi. Biz yuqoridagi misolda qizil rangni tasvirdik.

Rang o'rnatishning muqobil varianti ham mavjud. Quyidagi jadvalda eng ko'p ishlatiladigan 16 ta rang uchun o'rnatilgan qiymatlar ko'rsatilgan:

Matn rangini o'zgartirish uchun CSS rang xususiyatidan foydalanishingiz mumkin. Bu xususiyat Hex kodlari, RGB, HSL yoki rang nomlari kabi rang qiymatlarini qabul qiladi.

Skyblue Misol uchun, agar siz matn rangini osmon ko'k rangga o'zgartirmoqchi bo'lsangiz, ism, o'n oltilik kod #87CEEB, RGB kasr kodi rgb(135,206,235) yoki HSL qiymatidan foydalanishingiz mumkin hsl(197, 71%, 73%).

CSS yordamida matn rangini o'zgartirishning uchta usuli mavjud. Ular ichki, ichki yoki tashqi uslubdan foydalanadi.

Inline CSS yordamida HTML-da matn rangini qanday o'zgartirish mumkin

Inline CSS to'g'ridan-to'g'ri HTML elementlariga uslublarni qo'llash imkonini beradi. Bu siz CSS-ni to'g'ridan-to'g'ri HTML tegiga qo'yganingizni anglatadi.

Endi uzunlik o'lchov birliklarini qo'llashni ko'ramiz. Biz Web sahifadagi obyekt o'lchamlarini ikki xil usulda berishimiz mumkin. Birinchi usul o'lchamlar piksellarda beriladi, ikkinchi usul "o'zak" obyektga nisbatan protsentlarda beriladi. Agar biz Web sahifaga jadval joylashtirib uning enini 50% deb ko'rsatsak u holda bu 50% brauzer oynasi enining 50% ini tashkil etadi. Jadval yacheykasining o'lchami esa shu yacheyka joylashgan butun jadval o'lchamiga nisbatan % da hisobida olinadi. Foydalanuvchi tomonidan brauzer oyna o'lchamlari o'zgartirilsa o'nga mos ravishda Web sahifa parametrlari ham

o'zgaradi. Web sahifa yaratayotganda brauzer oynasi o'lchami o'zgarganda Web sahifa parametrlari o'zgarmaydigan usulda yaratish kerak.

Agar biz biror bir obyektning enini 30 piksel o'lchamida o'rnatmokchi bo'lsak, uning yozilishi quyidagicha bo'ladi:

Width = "30"

Agar obyekt eni "o'zak" obyektning 30% ini tashkil qilishi kerak bo'lsa yozuv quyidagicha bo'ladi:

Width = "30%"

Parametr qiymatlari qo'shtirnoq ichiga olinishini e'tiborga olish zarur. Yuqorida ko'rilgan ikki xil usuldan tashqari obyekt o'lchamini berishning uchunchi bir usuli ham mavjud. Bu usulni yuqoridagi ikki usulning o'rtachasi deb hisoblasak ham bo'ladi. Bunda biz o'lchamlarni bir necha piksel soniga karrali qilib ko'rsatishimiz mumkin. Masalan bizga 3 ta satrdan iborat jadval berilgan bo'lsin. Agar har bir satr balandligi 30 pikselga karrali bo'lishini hoxlasak har bir satrni hosil qiluvchi tegga quyidagi yozuvni yozishimiz lozim:

height="3*"

Karrali o'lcham berish belgisi sifatida yulduzcha (*) belgisi ishlatiladi. Karrali son koeffitsenti hisoblanganda (*) belgisining chap tomonidagi son 10 ga ko'paytiriladi. Brauzer bunday obyektlarni maksimal o'lchamda tasvirlashga harakat qiladi. Agar jadval 180 piksel balandlikka ega bo'lsa, u holda har bir satr balandligi 60 pikselga teng bo'ladi. Agar balandligi 200 piksellik jadval qo'ysak 20 piksellik joy o'z-o'zidan yo'qoladi. Agar satrlarimiz bir xil balandlikda bo'lishini hoxlasak u holda parametrning quyidagi ko'rinishini qo'llagan ma'qul:

height= "*"

Jimlik bo'yicha yuqoridagi o'lchov berish usuli qo'llaniladi. Agar obyektlar guruqida o'lchamlari ko'rsatilmagan bo'lsa ular berilgan kenglikda maksimal o'lchamda teng joydashedilar.

HTML tilida matnni tasvirlashning bir qancha usullari mavjud. Brauzer ekranida matn satrini tasvirlash uchun hech

qanday teg ishlatishga hojat yo'q. Matnni yozish kifoya. Lekin uni hattoki abzatsga bo'lish ham teglarsiz amalga oshmaydi. Har xil kompyuter tizimlarida matnlarni azatsga bo'lish uchun har xil simvollar ishlatiladi, lekin HTML hujjati kompyuter tizimi qanday bo'lishidan qat'i nazar bir xil tasvirlanishi lozim va shuning uchun abzatsni ifodalovchi teg kiritilishiga to'g'ri kelgan. Har bir abzats boshida <p> tegi qo'yiladi, oxirida esa yopiluvchi </p> tegi qo'yiladi. Bu teg o'z parametrlariga ega. Bu parametrlar qatoriga identifikatsiya parametrlari class va id, shaklli bezash parametri style va tekislash (tenglash) parametri align kiradi.

Agar matn elementi kolleksiyangizdagi boy matn maydoniga ulangan bo'lsa, elementning formatlanishi mavjud mavzularni qanday sozlashingizga bog'liq. Tahrirlovchida o'rnatilgan formatlash e'tiborga olinmaydi.

Matnni formatlash butun bo'ylab bir xil bo'lishi shart emas. Tarkibning turli qismlari turlicha formatlanishi mumkin.

Kontentni tahrirlash vositalarining kengroq to'plamini ochish uchun boy kontentdan foydalaning. Boy kontent matn, tasvir va videoni bevosita CMS ichidan tahrirlash imkonini beradi. Siz maydonlarni boshqa har qanday maydon turini tahrirlaganingizdek qo'shishingiz, tahrirlashingiz va o'chirishingiz va tarkibni dinamik sahifada ko'rsatishingiz mumkin.

Mavzu bo'yicha boy matnni formatlash

CMS-dagi matn mavzularidan foydalanib, boy matn maydonini formatlashni o'rnating. Ushbu matn mavzusi sozlamalari muharrirda o'rnatilgan ta'riflar bilan bog'lanadi.

CMS-dagi boy matn formatini o'zgartirish uchun muharrirda qanday mavzularni sozlashni ko'rish uchun ushbu jadvaldan foydalaning :

To'plamdagi mavzu	Tahrirlovchida mos keladigan mavzu nomi
Sahifa sarlavhasi	Sarlavha 1
Bo'lim sarlavhasi	Sarlavha 2
Kontent sarlavhasi	Sarlavha 3
Katta matn	1-band
Oddiy matn	2-band
Kichik matn	3-band

Masalan, to'plamda siz boy matn maydoniga ikki qator matn kiritasiz, deylik. Siz birinchi qatorning formatini **Bo'lim sarlavhasi** mavzusiga o'rnatasiz va ikkinchi qatorning formatini **Oddiy matn** mavzusiga o'rnatasiz.

Endi saytingiz muharririda siz **Sarlavha 2** mavzusini Arial 100px qilib o'zgartirasiz. Boy matn maydonining mazmuni ko'rsatilganda, u mos keladigan **Sarlavha** uslubidan foydalanadi. Kontentingizning birinchi qatori CMS-da qanday ko'rinishidan qat'i nazar, Arial 100px sifatida formatlangan, chunki element tahrirlovchining **2-sarlavhasi** mavzusini qo'llaydi.

Esda tutingki, mavzular butun sayt bo'ylab belgilanadi. Saytingizning qolgan qismiga mos kelmoqchi bo'lsangiz, mavzulardan foydalaning. Agar saytingizdagi

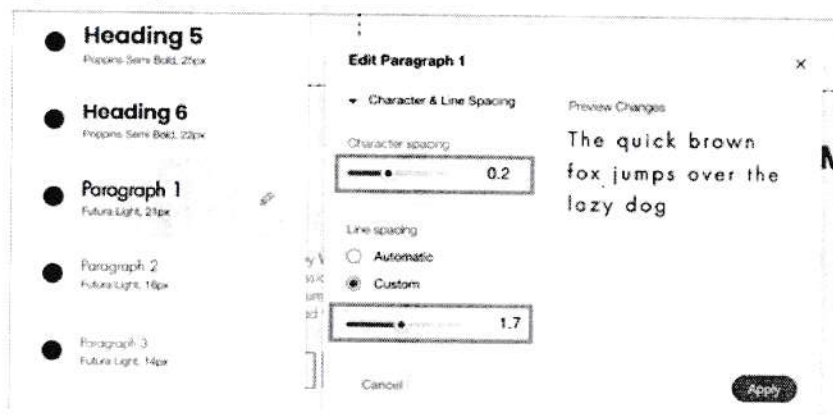
mavzuni formatlash o'zgarsa, boy matn maydonlaringizdagi kontent formatini o'zgartirish haqida tashvishlanishingiz shart emas.

Mavzu bo'yicha boy matnning qator oralig'ini sozlash

Saytingizdagi matn uslublarining belgi va qator oralig'ini sozlash uchun Sayt mavzusi panelidan foydalaning. Sayt mavzusi panelida siz kiritgan tuzatishlar avtomatik ravishda saytingizning boy matniga qo'llaniladi.

Mavzu bo'yicha boy matnning qator oralig'ini sozlash uchun:

1. Tahrirlovchining chap tomonidagi **Sayt dizayni** belgisini bosing.
2. **Maxsus mavzu** ustiga sichqonchani olib boring va **Moslashtirish-ni** bosing.
3. **Matn** tugmasini bosing.
4. Kerakli matn uslubi ustiga kursorni olib, Tahrirlash belgisini bosing.
5. Belgilar va qatorlar oralig'ini sozlash uchun slayderlardan foydalaning.

12-Mavzu. Flash –texnologiyasi asoslari.

Reja:

1. Flash texnologiyasi haqida ma'lumot
2. Flash dasturi bilan ishlash asoslari
3. Flashning uskunalar paneli
4. MACROMEDIYA FLASH da animatsiya yaratish.

1. Flash texnologiyasi haqida ma'lumot

Flash texnologiya yoki yana ularni interaktiv WEB animatsiya texnologiyasi ham deyiladi, Macromedia kompaniyasi tomonidan yaratilgan bo'lib, axborotni multimedia ko'rinishida ifodalash asoslanadi va ko'pgina ko'pgina kuchli texnologiyalarni o'z ichiga mujassamlashtirgan. Flash filmlarni ishlab chikarishda vektor grafikasiga asoslangan muxit barcha multimedia elementlari: harakat, ovoz va ob'ektlar interaktivligi asos buldi. Bunda tayyor bo'lgan dasturning xajmi kichik va foydalanuvchi ekranining ruxsat me'yoriga bog'liq emas – bu esa internet – loyihalarida asosiy talab hisoblanadi. Flash texnologiyasiga - ShockWave Flash (SWF) formatli vektorli grafikdan foydalanishga asoslangan texnologiyadir. Bu format eng samarali grafik formatlardan bo'lmasada, SWF formati foydalanuvchilarga grafik imkoniyatlari cheklanmagan grafiklar bilan ishlovchi vositalar va natijani Web- brouzerlarda, kerakli muxarrirlarda foydalanish imkoniyatlari mavjud. Flash texnologiyasining imkoniyatlardan yana biri - bu uning moslashuvchanligidir, ya'ni bu format barcha platformalarda (MacOS tizimli Macintosh kompyuterlari yoki Windows tizimli kompyuterlarida) ishlatilishi mumkin. Yana bir qulay imkoniyati uning yordamida yaratilgan tasvirlar nafaqat animatsiyali bo'lishi, balki interfaol elementlar va tovush bilan boyitilishi hamda dasturlash orqali boshqarilishi mumkin. Flash texnologiyasining moslashuvchanlik va interfaol multimediya dasturlar yaratish imkoniyati ko'pchilik Web-dizaynerlar

o'rtasidagi bahslarga sabab bo'lib, uni mashhurligini oshishiga imkoniyat berdi. Shuning uchun bu texnologiyaning yaratilishi bilan bir vaqtda Macromedia kompaniyasi tomonidan ikki asosiy web-brouzerlari, Internet Explorer va Netscape Communicatorlar uchun elementlar Plug-In yaratildi. Bu esa, o'z navbatida Flash texnologiyasini Internetda yana ham keng tarqalishiga olib keldi. Natijada ushbu web-brouzerlar yaratuvchilari swf formatini o'z dasturlarini asosiy formatlar bazasiga qabul qildi. Bunday usulni boshqa yirik dasturiy ta'minot yaratuvchilar (masalan, Adobe firmasi) ham qo'llay boshladi. Macromedia kompaniyasi swf formatini juda oddiy va qulay uskunalar bilan ta'minlaganligi bu formatdan ko'p muxlislarning foydalanishiga olib keldi. Shuni aytish kerakki, hozirgi vaqtda ushbu uskunalarni bir qancha to'liq to'plamlari ham mavjud. Ushbu uskunalarni bir turi Macromedia Director Shockwave Studio - multimediya taqdimotlarni yaratish, Macromedia FreeHand va Macromedia Fireworks - grafik tasvirlar muharriri, Macromedia Authorware va Macromedia CourseBuilder - interfaol o'rgatuvchi kurslarni yaratish muharriri va boshqalarni misol qilib olish mumkin. Web-sahifa yaratuvchilar orasida eng ko'p ishlatiladigani bu Macromedia Flash dasturidir, chunki ushbu dastur ixtiyoriy Web-sahifaga mashhurlik olib keluvchi banner va animatsiya, interfaol lavhalar yaratish imkonini beardi. Balki shuning uchundir swf formatini oddiy qilib Flash deb atalish odatga kirib kolgan.

Macromedia Flash - bu harakatli grafikalar, videolar, taqdimotlar va veb-saytlar kabi interaktiv va animatsion media yaratadigan dastur.

Flash texnologiyalar tarkibining elementlari:

vektorli grafika;

animatsiyani bir qancha usullarda ishlash; •

interfeysda interfaol elementlarini yaratish; •

sinxron ovoz qo'shish; •

HTMLformativa boshqa internetda foydalaniladigan barcha

formatlarga o'tkazishni ta'minlash; • mustaqil platformali; •

Flash-roliklarni avto rejimda ham, Web - brouzer yordamida ham ko'rish imkoniyati mavjud; • vizual uskunolari mavjudligi Flash-rolik yaratuvchilarini ko'plab murakkab amallardan xalos etadi, shuningdek Flash-texnologiyalarning texnik asnektlarni o'rganishni talab etmaydi.

Hozirgi vaqtda Web-sahifalarni yaratishda birinchi o'rinlardan birini rastrli grafika egallaydi. Rastrli formatlardan GIF (Graphics Interchange Format - ma'lumotlar almashuvi uchun grafik format), JPEG (Join Photographic Experts Group - tasvir bo'yicha mutaxassislar birlashgan guruhi) va PNG (Portable Network Graphics- ko'chirma grafik format) va boshqa formatlarni keltirish mumkin. Rastrli grafikani ishlatishda tasvir nuqtalar majmuasi (piksellar - inglizca pixels) dan iborat bo'ladi. Bu nuqtalar bir - biri bilan bog'liq bo'lmaganligi uchun ushbu nuqtalarni har birga rangi va koordinatasi berilishi kerak. Oddiy holda, agar ikki xil rangli tasvir ishlatilsa (masalan, oq-qora), u holda har bir pikselni ta'riflash uchun bitta ikkili razryad (0- qora, 1- oq) ta'riflash etarli bo'ladi. 256 - rangli rasm uchun har bir pikselga bunday razryadlardan 8 ta kerak bo'ladi ($256=2^8$). Juda ham murakkab fotorealistik rangli tasvirlar 1 pikselga 24 razryad talab qiladi. Natijada rastr tasvirli fayllar o'lchami tasvirni rang chuqurligi o'sgani sari oshib boradi. Rastrli tasvirlarni yana bir kamchiligi shundan iboratki, tasvir sifati piksel o'lchamiga bog'liq, u esa o'z navbatida monitorni imkoniyati bilan belgilanadi. Shuning uchun bir xil rasm turli monitorlarda har xil ko'rinishga ega bo'lishi mumkin. Rastrli tasvir o'lchamini o'zgartirish juda ham murakkab ishdir. Chunki bunday tasvirni kattalashtirish piksellar sonini o'sishiga olib keladi. Kompyuter grafikasi sohasidagi mutaxassislar tomonidan juda murakkab rastrli tasvirlar piksellar «ko' naytirish» yoki "o'chirish (agar tavirni kichraytirish kerak bo'lsa)" algoritmlari ishlab chiqilgan, lekin ular doim ham ushbu masalani oqilona bajara olmaydi. Web-sahifalarni yaratishda

birinchi o'rinlardan birini vektorli grafika ham egallaydi. Bu tasvirni rasmdagi joylashuvi matematik formulalar bilan berilgan egri chiziqlar majmuasi yordamida namoyish etish usulidir. Masalan, istalgan doirani tasvirlash uchun uch-to'rt raqam kerak bo'ladi: radius, markaz koordinatalari va chiziqli qalinligi. Shuning uchun, vektorli grafika rastrli grafikaga nisbatan bir qancha afzalliklarga ega: • vektorli tasvirlarni belgilovchi matematik formulalar kompyuter xotirasida rastrli tasvir pikselleriga qaraganda kamroq joy egallaydi; • tasvir (yoki uning ayrim qismlarini) sifatini yuqotmasdan chegaralanmagan kattalashtirish imkoniyati mavjudligi; • tasvirni bir platformadan ikkinchisiga ko'chirishning qulayligi. Albatta, vektorli tasvirlarni o'z kamchiliklari ham mavjud. Masalan, fotorealistik tasvirni vektorli formatda namoyish qilish murakkabroq. Flash yaratuvchilari bunga echimni tonishgan. Flash yordamida Web – sahifalar tuzishda siz nafaqat vektorli balki rastrli tasvirlarni ishlatishingiz ham mumkin.

2. Flash dasturi bilan ishlash asoslari

Flash dasturida ishlashni o'rganish uchun avvalo uning interfeysi bilan tanishish lozim. Agar Macromedia firmasi tomonidan yaratilgan biror-bir dasturiy ta'minotlar (masalan, Dreamweaver muxarriri) bilan tanish bo'lsangiz Flashni interfeysini o'zlashtirish unchalik murakkab bo'lmaydi. Agar Macromedia tomonidan yaratilgan uskunalarni o'zlashtirishni aynan Flash dasturidan boshlasangiz, u holda uning menyulari, uskunalari va ob'ekt xususiyatlar paneli va boshqalarning ko'rinishi Windowsning amaliy dasturlarinikidan farq qiladi. Masalan, aksariyat Windowsdagi amaliy dasturlarda (ofis majmuasi) uskunar paneli tarkibini boshqarish buyruqlari "View" menyusiga kiradi. Flash dasturida esa bu buyruqlar "Window" menyusida joylashtirilgan. Tahrirlanayotgan obyekt xususiyatlar panelining ko'rinishi ham Flash dasturiga xosdir. Lekin bu turdagi yangiliklar unchalik ham qiyinlik tug'dirmaydi.

Muxarrirning foydalanuvchi interfeysini tashkil etilishi umumiy holda Windows dasturlar kabi standart ko'rinishga egadir, oynaning yuqori qismida sarlavha, menyular to'plami, asosiy buyruqlar joylashtirilgan uskunar paneli va boshqalar. Muxarrirda yangi vaqt diagrammaning ko'rinishi mavjud. Muxarrirni ilk bor ishga tushirganda asosiy oyna ustidan qo'shimcha muloqot oynasi paydo bo'ladi. Bu oyna sizga ish boshlashni o'zingiz xohishingiz bo'yicha sozlash imkonini beradi. Bu muloqot oynasida 3 ta Open a Recent Item (oxirgi flash faylni ochish), Create NEW (yangi fayl yaratish), Create form Template (shablondan foydalanib fayl yaratish) bo'limlari bor. Bu muloqot oynasidan keraklisini tanlab olish mumkin. Aksiriyat holatlarda Create NEW -> Flash document bandi tanlanadi va ekranga Flash dasturining asosiy oynasi hosil bo'ladi.

Flash dasturining asosiy oynasi menyular, uskunar, ob'ekt xususiyatlar va qo'shimchalar, ishchi maydon kabi 4 ta asosiy sohalardan iborat. Flash dasturining menyusi 10 bo'limdan iborat bo'lib, ular quyidagi jadvalga keltirilgan vazifalarni bajaradi.

3. Flashning uskunar paneli

Flash dasturining uskunar paneli tasvirlarni yaratish va tahrirlash kabi amallarni bajarishga yordam beradi. Uning tarkibiga quyidagi jadvalda keltirilgan uskunar kiradi. Tahrirlash uskunalari paneli asosiy ekranni chan tomonida joylashadi. Unda asosan grafik obyektlar yaratish va tahrirlash uchun mo'ljallangan uskunar joylashtirilgan. Bu uskunalarning ko'chiligi foydalanuvchiga grafik muxarrirlari (masalan, Paint) bilan ishlash jarayonidan tanishdir. Foydalanuvchiga qulaylik tug'dirish uchun uskunar paneli to'rt qismga bo'lingan. Tools (Инструменты) – bu qismda aniq uskunar joylashtirilgan. Bu uskunalarni tanlash va chizish uskunalari tashkil etadi. View (Просмотр) – ish stolidagi tasvirni ko'rishni boshqarish

vositalari joylashtirilgan. View ikki uskunadan iborat: Hand Tool- bu uskuna tanlanganda maxsus rejim yoqiladi, bu rejimda sichqoncha yordamida ish maydonini turli yo'nalish bo'yicha siljitish mumkin; Zoom Tool – bu uskuna tanlanganda ish maydonidagi tasvirni tez masshtablash rejimi yoqiladi. Bu rejim yoqilganda Options maydonida ikki qo'shimcha uskunasi naydo bo'ladi, bu uskunalar masshtablash yo'nalishini (kattalashtirish yoki kichiklashtirish) o'zgartirish imkonini beradi. Colors (Цвета) – bu erdagi uskunalar chegara va maydon asosining rangini bir-biridan alohida o'zgartirish imkonini beradi. Options (Установки) – tanlangan uskuna uchun qo'shimcha parametrlarni o'rnatish elementlari joylashtirilgan. Qo'shimcha parametrlari bo'lmagan uskunalar uchun Options maydoni bo'sh qoladi. Flashni avvalgi variantlariga nisbatan, chizish uskunalarini ayrim parametrlarini o'rnatish xususiyatlar inspektori paneli yordamida ham amalga oshirish mumkin. Har bir uskunani sozlashni o'ziga xos tomonlari keyingi mavzularda ko'rib o'tiladi. Agar zaruriyat tug'ilsa uskunalar panelini oynadan «uzish» va istalgan joyga joylashtirish mumkin.

4. MACROMEDIYA FLASH da animatsiya yaratish.

Macromedia Flash dasturida animatsiya ikki usulda yaratiladi: kadrli (покадровое создание) va avtomatik (автоматическое создание промежуточных кадров). Avtomatik animatsiya shakllar geometriyasini uzgarishi (shape tweening) yoki boshqaruv kadrlar o'zgarishi (motion tweening) asosidagi animatsiya turlarga bo'linadi. Boshqaruv kadrlar o'zgarishi (motion tweening) asosidagi yaratilgan animatsiya. Shu turdagi animatsiyani yaratish uchun biz bitta boshqaruv kadrni yaratamiz va unga belgi qo'shamiz. Masalan, boshqaruv kadrda biror bir shakl (aylana) chiziladi va u grafik tasvir belgi turiga «Вставит» menyusida «Преобразоват в символ (Convert to Symbol)» buyrig'i yordamida (F8 tugmasi) o'tkaziladi. Yoki «Вставит» menyusida «Новый символ (New

symbol)» buyrig'ini (Ctrl+F8 tugmachalar majmuasi) tanlab yangi belgi yaratamiz va belgilar kutubxonasi yordamida uni boshqaruv kadrqa qo'shamiz. Obe'ktning chegarasini rangini tanlash uchun uskunasi, asosni ranglash uchun uskunasi, «chegara va asos rangini almashtirish, o'zaro rang almashish uskunalaridan foydalanamiz.

Endi belgi joylashgan boshqaruv kadrni sichqonchaning o'ng tomondagi tugma yordamida tanlab «Creat motion tweening» nomli buyrug'ini tanlaniladi. Shu harakatlar natijasida boshqaruv kadr rangi ko'k rangga o'zgaradi. Endi sichqoncha bilan yangi kadrni tanlaniladi, (masalan 25-chi kadrni) va F6 yoki Вставка menyusida ключевой кадр (Insert keyframe) aktiv qatlamda keyingi boshqaruv kadrini yaratish buyrug'ini tanlaymiz. Natijada 25-chi kadrda ko'k rangli boshqaruv kadr hosil qilinadi va shu kadrqacha birinchi boshqaruv kadrda strelka hosil bo'ladi. Birinchi boshqarish kadrda ikkinchi boshqarish kadrqacha kadrlar ko'k rangda avtomatik xosil qilinadi. Oxirgi xarakatimiz - bu ikkinchi boshqarish kadrda belgini o'zgartirish (cho'zish, aylantirish, kattalashtirish, kichiklashtirish yoki kadrda joylanishini o'zgartirish). Endi klaviaturadagi Enter tugmasini bosamiz va yaratilgan animatsiyani ko'rishingiz mumkin. Swf formatga o'tkazib, ko'rish uchun [Ctrl] + [Enter] tugmachalar majmuasi bosiladi. Bu animatsiyadan foydalanish uchun «1-animatsiya.swf» fayli hosil bo'ladi. Shakllar geometriyasini o'zgarishi «shape tweening» asosidagi yaratilgan animatsiyadir. Bu turdagi animatsiyani yaratish uchun boshqaruv kadrlar o'zgarishi «motion tweening» asosidagi yaratilgan animatsiya xosil qilinadi. Faqat endi oxirida ikkinchi qatlamdagi belgini butunlay o'chirib, uning o'rniga kvadrat chizamiz. Shu xarakatdan keyin kadrlar rangi o'rta rangga qaytadi. Keyin birinchi va ikkinchi boshqaruv kadrlardagi grafik tasvir belgini [Ctrl]+[B] («изменит» menyusidagi «разделит отдельно (Break appartack)» buyrug'i yordamida alohida shakllarga

bo'lib chiqamiz. Endi avval birinchi boshqaruv sichqoncha chap tugmasi bilan tanlab «Свойства (Properties)» yoki [Ctrl]+[F3] yoki Окно menyusining shu nomli buyrug'ini tanlaymiz. Natijada muloqot oynasi hosil qilinadi va unda Tweening sohasida Motions o'rniga Shape holatini tanlaymiz. Shu natijasida boshqaruv kadr rangi yashil rangga o'zgaradi. Endi ikinchi boshqaruv kadrni ham sichqoncha bilan tanlab animatsiya turini Motions dan Shapega o'zgartiramiz va oxirida klaviaturadagi [Enter] tugmasini bosamiz va biz yaratgan animatsiyani ko'rishimiz mumkin. Yuqoridagi ikkala animatsiyalarda ham ikkita boshqarish kadrlar o'rtasidagi masofa kadrlarni kompyuter o'zi avtomatik yaratdi va animatsiya to'g'ri chiziq bo'yicha harakatlandi. Ammo agar bizga harakat biror bir traektoriya bo'yicha bajarilishi kerak bo'lsa, u holda bunday animatsiyalarni hosil qilish uchun qatlam ustida maxsus xarakat traektoriya qatlamini yaratish kerak bo'ladi. Shu katlamda qalam bilan kerakli traektoriya chizig'i chiziladi. Natijani ko'rish uchun [Enter] tugmasini bosamiz. Shu bilan birga avtomatik animatsiyalarda foydalanish mumkin bo'lgan yana bir effekt mavjud - bu maska qatlami. Maska qatlami uchun asosiy qatlam ustida yangi bo'sh katlam yaratamiz. Shu qatlamni sichqonchaning chan tugmasi bilan bosib Maska - Mask buyrug'ini tanlaymiz. Natijada qatlam ko'k rangga o'zgaradi va ikkala qatlamlar o'zgarishlardan ximoyalanadi. Maska qatlamdan shu himoyani uchirib, boshqaruv kadrda bir nechta to'rtburchaklar chizamiz. Keyin yana maska qatlamning himoyasini yoqib klaviaturadagi [Enter] tugmasini bosamiz va natijani ko'ramiz. Maska qatlamdagi boshqaruv kadrni motion tweening animatsiyalashtirilsa harakatlanish efekti yanada chiroyli bo'ladi. Flashdagi animatsiya multi - rolikda ishlatiladigan obyektlarning xossalari o'zgartirishga asoslangan. Masalan, obyektlar yo'qolishi yoki naydo bo'lishi, joylashuvini, ko'rinishini, rangi va boshqalarni o'zgartirishi mumkin. Flashda obyektlarni animatsiyalashni uchta turli

usuli ko'zda tutilgan: kadrma-kadr («klassik») animatsiya, bu usulda muallif bo'lgusi «multi - rolik»ni har bir kadrini o'zi yaratadi yoki boshqa joydan qabul qiladi va namoyish ketma- ketligini o'zi o'rnatadi; avtomatik animatsiya (tweened-animatsiya), bu usulda muallif multi - rolik kadrlarini faqat birinchi va oxirgisini yaratadi, oraliq kadrlarni esa Flash avtomatik tarzda o'zi yaratadi; tweened-animatsiyani ikki xil turi mavjud: obyektни ko'chirishga asoslangan animatsiya (motion animation) va obyektни transformatsiya (ko'rinishini o'zgartirish)siga asoslangan animatsiya (shape animation); senariyga asoslangan animatsiya; senariy - Flashning dasturlash tilida (bu til Actionscript deb nomlanadi) obyektни hatti- harakatini berilishidir. Bu tilni sintaksisi Web-xujjatlarda ishlatiladigan boshqa senariy tillariga (masalan, JavaScript va VBScript) o'xshab ketadi. Ushbu usullarning har birining o'ziga yarasha afzalliklari va kamchiliklari bor. Masalan, tweened-animatsiya ikki afzallikga ega: birinchidan, muallif har bir kadrni alohida yaratish zaruratidan qutulgan; ikkinchidan, bunday multi - rolikni namoyish etish uchun Flashga faqat birinchi va so'nggi kadrni saqlash kifoya, bu esa uz navbatida bunday rolikni hajmini kam bo'lishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, tweened- animatsiyani faqat obyekt xossalari bir tekisda o'zgaradigan sodda roliklar yaratish uchun ishlatilsa bo'ladi. Actionscript sahnalarda obyektни juda ham murakkab bo'lgan hatti- harakatini ifodalashi mumkin. Lekin buning uchun Actionscript tilini o'rganish kerak bo'ladi.

Actionscript dasturlash tilining imkoniyatlari haqida dastlabki ma'lumot va Actions paneli bilan ishlash.

Flash dasturi Actionscript dasturlash tiliga asoslangan bo'lib, bu til dasturlashtirishdan yiroq bo'lgan insonlar ham tushunishi uchun juda oddiy qilib yaratilgan. Flash dasturiga Actionscriptdan foydalanmasdan turib ham oddiy roliklar, chiziqli animatsiyalar yaratish mumkin, lekin tuzilgan dastur samarali, mukammal va oson boshqarish mumkin

bo'lishi uchun Actionscriptdan foydalanishga to'g'ri keladi. Chindan ham interfaol dasturlar yaratish uchun Actionscript dasturlash tilini o'rganib olish kerak. Actionscript obyektga yo'naltirilgan dasturlash tili hisoblanadi. U sintaksis jihatidan "JavaScript" ga o'xshab ketadi. Actionscript boshqa dasturlash tillariga o'xshab o'zining maxsus sintaksisiga, rezervlashgan so'zlariga, operator va ma'lumotlarni o'zida saqlash uchun islatiladigan o'garuvchilariga ega. Actionscript o'zining obyekt va funksiyalariga ega va u foydalanuvchiga o'zning obyekt hamda funksiyalarni yaratishga imkon beradi. Flashda skript yozish uchun Actionscript tilining barcha imkoniyatlarini bilish shart emas. Oddiy buyruqlardan foydalanib ham scriptlar yaratish mumkin. Actionscript tilini o'rganishdan oldin, Actions (harakat) paneli bilan tanishib chiqishimiz kerak. Uni ochish uchun sarlavha satri ustiga sichqonchani bir marta chertish kifoya. Agar ekranda Actions paneli bo'lmasa [F9] tugmasini bosish orqali ham uni ishga tushirish mumkin. Bitta rolikda juda ko'p rolik bo'lishi mumkin. Dastavval Actionscriptda roliklarni qayerlarda o'rnatish mumkinligini ko'rib chiqamiz. Roliklarni asosiy kadrlarga, tugmalarga va movie kilplarga joylashtirish mumkin. Grafik obyektlar va boshqalarga roliklarni joylashtirib bo'lmaydi. Hozirda rolikni qaysi obyektga kiritilayotganini bilish juda oson, buning Actions panelining sarlavha satridagi yozuviga e'tibor berish kerak. Masalan, tugmani belgilasak, Actions panelining sarlavha satridagi yozuvi "Actions - button" ga, agar movie clipni tanlasak, "Actions - movie clip" ga o'zgaradi, hechnarsa belgilanmaganida "Actions - frame" ya'ni joriy kadr belgilangan bo'ladi.

Kursor joylashgan oq rangli maydon skript kiritiladigan maydon bo'lib, uning yuqori chap qismida buyruqlar oynasi joylashgan. Bu oynadan skriptga joylashtirish mumkin bo'lgan turli xil harakatlar joylashgan. Flashni ishlayotgan foydalanuvchilar uchun oyna bilan ko'p ishlashni tavsiya etamiz. Dastur matnni buyruqlar oynasi va klaviatura orqali to'g'ridan

- to'g'ri kiritish mumkin lekin, Actionscriptda bosh harflar va kichik harflarni o'rni almasha yoki tinish belgilari noto'g'ri ishlatilsa kiritilgan dastur matnni xato hisoblaniladi. Dasturda ishlash bo'yicha ko'nikma hosil bo'lmaguncha buyruqlarni yozishda shu oynadan masq qilsh maqsadga muvofiq. Buda har bir papkalar ichida faqatgina harakatlar emas, balki turli xil funksiyalar, o'zgarmaslar, o'zgaruvchilar, operatorlar, metodlar, xususiyatlar, sikllar, izohlar va boshqalar joylashgan. Biror harakatni joylashtirish uchun papkalardan birini ochamiz, kerakli buyruqni topib, uni ustiga sichqoncha tugmasini bosib, rolik kiritiladigan maydon ustiga qo'yib yuboramiz, yoki shu buyruq ustiga sichqonchani ikki marta chertib qo'ymiz. Agar kerakli buyruq qaysi papkada joylashganligini unitib qo'ygan bo'lsangiz, u holda "indeks" papkasidan foydalaning. Bu papkada Flashda ishlatiladigan barcha buyruqlar alfavit bo'yicha tartiblab qo'yilgan. Buyruqlar oynasini yopish uchun oynaning o'ng tomoni markazida joylashgan uchburchakchani bosish kerak. Agar buyruqlar oynasi yopib qo'yilgan bo'lsa, kerakli buyruqlar skript kiritiladigan maydon ustida joylashgan [plus] [+] tugmasi yordamida kiritish mumkin. Bu tugmada asboblar oynasidagi barcha funksiyalarning nusxasi joylashtirilgan. Quyida "stop()" buyrug'ining ikki xil usulda asboblar paneli va [plus] tugmasi yordamida joylashtirish ko'rsatib o'tilgan.

[Plus] tugmasidan keyin joylashgan tugmalarga izoh berib o'tamiz:

- Find - kiritilgan skriptdan biror so'zni topish uchun ishlatiladi. Agar kiritilgan skript juda katta bo'lsa bu tugma qo'l keladi.
- Replace - skriptdagi biror so'zni boshqa so'z bilan almashtirish uchun ishlatiladi.
- Check syntax - kiritilgan skriptning to'g'ri yoki noto'g'riligini ya'ni sintaktik xatoga yo'l qo'yilgan yoki yo'qligini tekshiradi.
- Auto format - skriptlarni yozilish jihatidan

tartiblashtiradi va tinish belgilarini qo'yadi.

- Reference – Help panelini ochadi.
- Debug options – kursor turgan satrga nazorat nuqtasini qo'yadi, nazorat nuqtasini olib tashlaydi.

View options – yordamida skriptga kiritiladigan satrlarni tartiblash (agar kiritilgan skriptga xatoga yo'l qo'yilsa, xato qaysi qatorda ekanligini aniqlash oson bo'ladi) va tezkor ma'lumot kiritishga imkon beruvchi skriptlarni buyruqlar oynasida ko'rsatish yoki o'chirib qo'yish uchun ishlatiladi. Actions oynasining chetki o'ng burchagida joylashga tugmada ham birqancha buyruqlar yozilgan ularni aksariyatini ko'rib o'tdik. Qolganlari bilan tanishib chiqamiz:

1. "Импорт скрипта" – bundan oldin kiritilgan skriptni joylashtiradi.

2. "Экспорт скрипта" – kiritilgan skriptni as formatda kiritib saqlab qo'yish uchun ishlatiladi. Keyinchalik buni oddiy usulda o'qib olish mumkin.

3. "Печат" – kiritilgan skriptni chop etadi.

4. "Параметры автоформата" – skriptni to'g'irlashda qanday tartibda to'g'irlashi ko'rsatib o'tiladi.

5. "Настройки" – Actionscriptni parametrlarini sozlash uchun ishlatiladi. Bu bo'limdan foydalanib, skriptni qaysi usulda, rangda, shriftda kiritilishini, turli izohlarni ko'rinish yoki ko'rinmasligini va boshqa xususiyatlarni ko'rsatib o'tish mumkin.

13-Mavzu. Macromedia Dreamweaver MX Web-muharriri.

Reja:

1. Macromedia Dreamweaver MX dasturi
2. Macromedia Dreamweaver interfeysi tavsifi
3. Macromedia Dreamweaver dasturidan foydalanish

1. Macromedia Dreamweaver MX dasturi

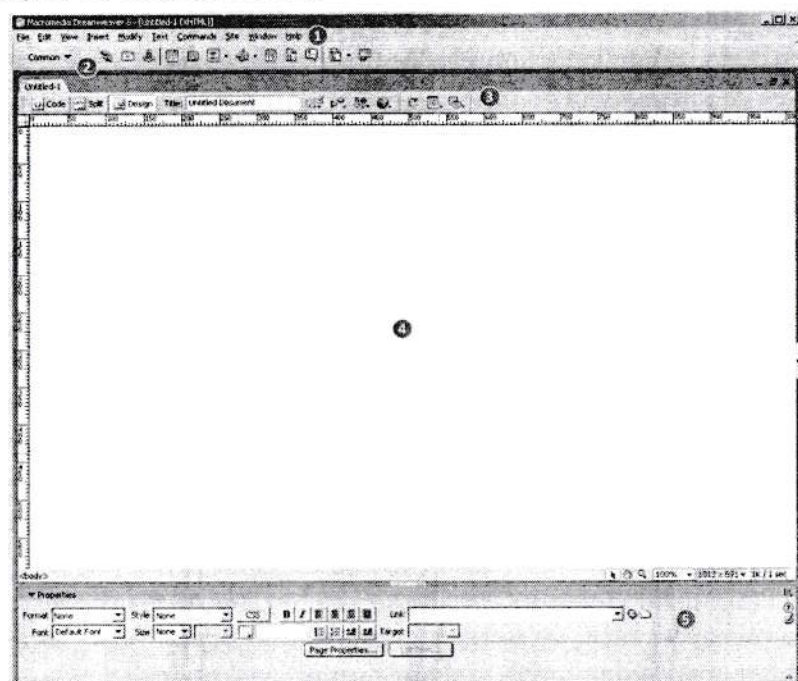
U dastlab Macromedia tomonidan 1997 yilda ishlab chiqilgan va nashr etilgan. Adobe 2005 yilda Macromedia-ni o'z qo'lga oldi va dasturiy ta'minotni rivojlantirishni davom ettirdi va u hali ham davom etmoqda. Dreamweaver - bu HTML ni o'rganmasdan turib veb-saytlar va veb-sahifalarni yaratish, tahrirlash va boshqarish imkonini beruvchi vizual veb-sahifa muharriri.

Dreamweaver nima? Adobe Dreamweaver - bu HTML, CSS, JavaScript va boshqalarni qo'llab-quvvatlaydigan dasturiy ta'minot bilan deyarli istalgan joyda veb-sahifalarni yaratish va nashr qilish imkonini beruvchi veb-sayt yaratish dasturi. Dreamweaver turli veb-dizaynerlar uchun foydalidir, yangi boshlanuvchilardan tortib to ilg'or mutaxassislargacha.

2. Macromedia Dreamweaver interfeysi tavsifi

Oynaning chap qismida yaqinda tahrirlangan hujjatlardan birini ochishga imkon beruvchi blok mavjud (*Oxirgi elementni ochish*) yoki istalgan turdagi yangi hujjatni, shu jumladan *html* faylini yaratish (*Yangi yaratish*). Oynaning o'ng tomonidagi kichik tor blok veb-sahifaning dizayn elementlari bilan ishlashga, yangi teglar qo'shishga, fayllarni to'g'ridan-to'g'ri Internetga joylashtirishga va hokazolarga imkon beradi, ammo bizning birinchi Web loyihamizni yaratishda bu juda mumkin. busiz qilish uchun: ushbu blokni yashirish uchun chap va o'ng bloklar orasidagi chegaraning o'rtasida joylashgan o'q tugmasini bosing.

Tanlab yangi *html* hujjat yaratamiz *paragraf "HTML"*. Chap blokning *Yangi yaratish* yorlig'ida. Oldimizda quyidagi oyna paydo bo'ldi (1.2-rasm):

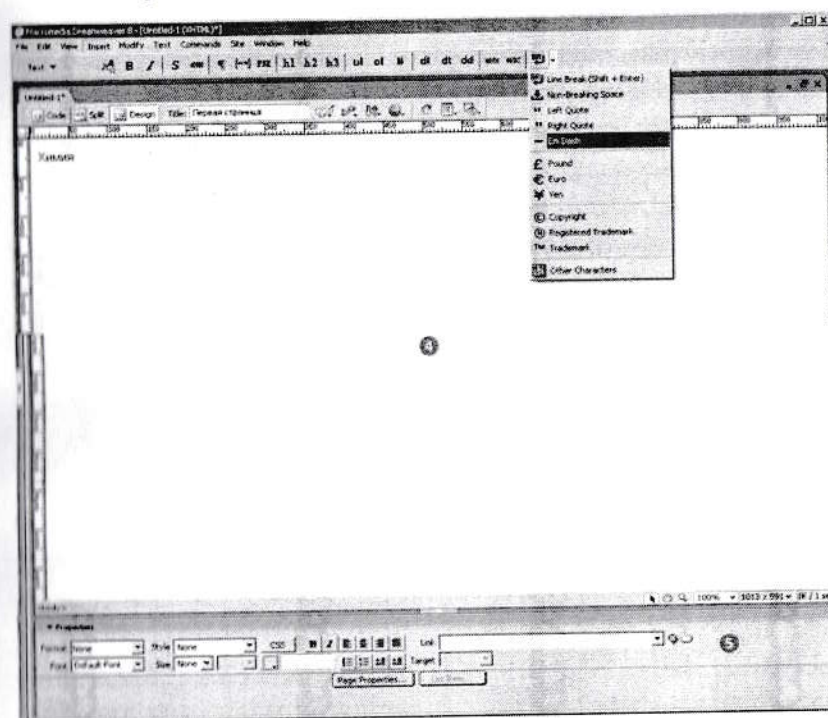
Rasm. 1.2. Yangi html hujjat

Ushbu oynada raqamlar bilan ko'rsatilgan beshta asosiy blok mavjud:

1. Asosiy menyu.
2. Ob'ektlarni qo'shish uchun panel.
3. Hujjatni ko'rsatish paneli.
4. Tahrirlash maydoni.
5. Xususiyatlar paneli.

Xususiyatlar panelining pastki qismida *Sahifa xususiyatlari...* tugmasini toping, ustiga bosing va sahifa xususiyatlari oynasini ko'ring. IN *chapdagi Turkum menyusini* tanlangez *Sarlavha/kodlash*

(*Sarlavha/kodlash*), ichida *Sarlavha* maydoniga *kiringsahifa sarlavhasi* (masalan, *Birinchi sahifa*) va *Kodlash ro'yxatida kirill alifbosini* (*Windows*) tanlang - veb-sahifada rus harflaridan foydalanishingiz uchun (1.3-rasm). Kerakli o'zgarishlarni amalga oshirgandan so'ng, tahrirlash maydoniga qaytib, *Ok* tugmasini bosing. *Sahifaning sarlavhasi* keyinchalik hujjatni ko'rsatish panelida to'g'ridan-to'g'ri o'zgartirilishi mumkin.

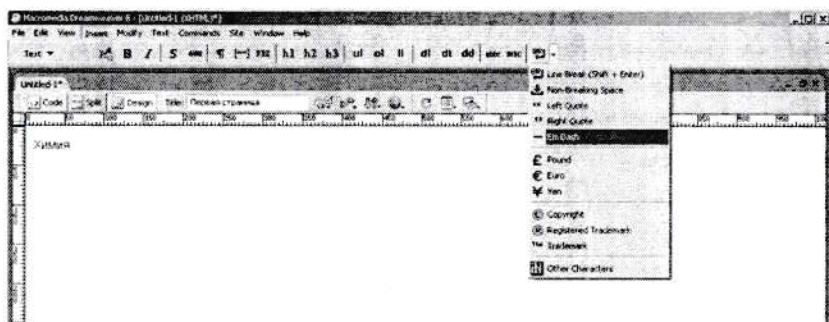

Rasm. 1.3. Hujjatning sarlavhasi va kodlanishini o'zgartirish

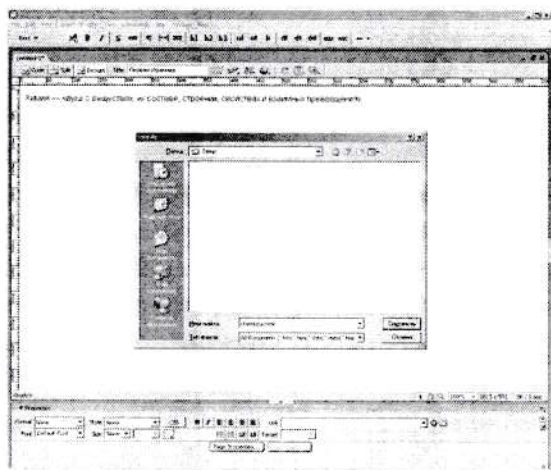
Tahrirlash maydonida biz veb-sahifamizni brauzerda ko'rsatiladigan shaklda ko'ramiz; endi bu shunchaki bo'sh oq deraza. Keling, bir narsa yozaylik, masalan: *Kimyo - bu moddalar, ularning tarkibi, tuzilishi, xususiyatlari va o'zaro o'zgarishlar haqidagi fan*. Chiziq qo'yish uchun biz ob'ektlar qo'shish panelidan foydalanamiz. *Odatiy bo'lib, u*

tanlangan *Umumiy element*, ya'ni eng keng tarqalgan ob'ektlar (ingliz tilidan tarjima qilingan *umumiy* - umumiy, tez-tez, keng tarqalgan). Bular hujjatga giperhavola, jadval, rasm, animatsiya va hokazolarni kiritish imkonini beruvchi tugmalardir. Keling, o'zgartiramiz. Common on Text *elementi* paydo bo'ldimenyudan oxirgisini tanlange *element Belgilar* (belgisi) , va unda - pozitsiyasi - Em Dash (1.4-rasm).

Ushbu qisqa matnni yozgandan so'ng, asosiy nuqtadan foydalanib, hujjatni alohida papkaga saqlang *menyusi* Fayl > Boshqacha saqlash (1.5-rasm). *HTML* hujjatlarining nomlari uchun faqat lotin harflari yoki raqamlaridan foydalanish kerak.

Rasm. 1.4. Belgilarni qo'shish

5. Macromedia Dreamweaver dasturidan faoydalanish

Adobe Dreamweaver - bu veb-saytlar yaratish uchun ishlatiladigan dastur. U kodlash bo'yicha oldindan ma'lumotga ega bo'lgan holda ham ishlatilishi mumkin, ammo kodlashni biladigan foydalanuvchilar ilovaning ko'proq xususiyatlaridan foydalanishlari mumkin.

Adobe Dreamweaver-ning eng yaxshi xususiyatlaridan biri bu ishingizni real vaqtda oldindan ko'rish qobiliyatidir. Bu jonli efirga chiqishdan oldin xatolar va matn terish xatolarini aniqlash uchun juda foydali. Men eng ko'p foydalanadigan xususiyat - bu oson o'qilishi uchun HTML va CSS-ni rang-kodlaydigan manba kodi ko'rinishi.

Dreamweaver veb-saytlarni yaratish uchun ishlatiladigan turli xil kodlash tillarini qanday qo'llab-quvvatlashi haqida bilib oling. To'liq funktsional veb-saytlarni loyihalash va rivojlantirish uchun eng mashhur dasturlash tillari - bu front-end uchun HTML, HTML5 va CSS, orqa tomon uchun esa PHP, JavaScript, Java va jQuery dasturlari.

Mavjud veb-sahifa asosida yangi veb-sahifa yaratish

Asosiy sahifaning dizayni, qoida tariqasida, boshqa sahifalar dizaynidan farq qiladi, uning vazifasi tashrif buyuruvchini jalb qilish va unga saytni yaxshiroq boshqarishga yordam berish emas, balki kerakli ma'lumotlarni oddiy va qulay shaklda aks ettirishdir. shakl. Bu sahifalar asosan oddiyroq tuzilishga ega; ammo, bosh sahifaning ba'zi elementlari, masalan, sarlavha, asosiy menyu, pastki blok, ularda saqlanadi. Veb-saytimizning "Qayta ishlash" bo'limining sahifasi uchun mumkin bo'lgan eskizlardan biri rasmda ko'rsatilgan.

Saytning ilgari tasdiqlangan tuzilishiga muvofiq, ushbu bo'lim mavjud ikkinchi darajali menyu, uning elementlari tegishli bo'limlarga bog'langan. Shunday qilib, "Qayta ishlash" bo'limidagi asosiy sahifadan asosiy jadvalning birinchi, ikkinchi va oltinchi qatorlari qoladi, uchinchi, to'rtinchi va beshinchi o'rniga bittasi paydo bo'ladi. Unda biz bir qator va ikkita ustunli

jadvalni aniq joylashtiramiz: chapkatak bo'lim matnining o'zi uchun mo'ljallangan bo'ladi, to'g'risi uchun ikkinchi darajali menyu.

Keling, "Tasdiqlash" sahifasini yarataylik - avval yaratilgan asosiy sahifani xuddi shu nom ostida index.html tozalash papkasida saqlang. Fayl menyusi ♦ Boshqacha saqlash.... Savolga Havolalarni yangilash? Qalqib chiquvchi oynada paydo bo'ladigan (havolalarni yangilash?), biz ijobiy javob beramiz. Endi bizning loyihamiz allaqachon ikkita sahifaga ega, ular hozircha bir xil. Ikki sahifadan qaysi biri hozir ochiq ekanligini ko'rsatadigan yagona narsa -Macromedia Dreamweaver oyna sarlavhasida ko'rsatilgan manzil.

Yangi sahifa bilan qilinadigan birinchi narsa uning nomini o'zgartirishdir hujjatni ko'rsatish panelidagi Sarlavha maydoni, masalan, "Biz haqimizda". Keyin to'g'ridan-to'g'ri markaziy qismni tahrirlashga o'tishingiz mumkin. bilan tanlangWeb-sahifa strukturasining menyusi va asosiy jadvalning to'rtinchi va beshinchi qatorlarini birin-ketin o'chiring. "yangiliklar.." bandidan qolgan uchinchi qatorni tozalaymiz va yangi.css faylida biz unga yangi uslub yaratamiz.

14-Mavzu. CMS texnologiyalar yordamida ta'limga oid web sahifa tayyorlash.

Reja:

1. CMS texnologiyalar haqida
2. Ommalashgan CMS platformalar
3. Ta'limda ochiq qodli resurslar

1. CMS texnologiyalar haqida

CMS (content management system — kontentni boshqaruv tizimi) — tayyor shablonli tuzilmalar, ma'lumotlarni kiritish va dizayn ishlariga mo'ljallangan funksiyalar to'plamidan iborat platforma. Shuningdek, CMS matnli va multimediali sahifalardan iborat saytlarni qulay va oson yaratish hamda o'zgartirish (qo'shish, tahrirlash va o'chirish) imkonini beradigan boshqaruv tizimidir.

CMS saytda yangi sahifalar yaratish, mahsulotlar katalogini o'zgartirish, buyurtma berish kabi jarayonlarni amalga oshirish imkoniyatlarini ham beradi.

CMS — KONTENTNI BOSHQARUV TIZIMLARI

Har qanday internet sayti HTML tili, CSS kaskadli stillar jadvali,PHP,JavaScriptsingariweb-texnologiyalarhamdaMySQL kabi ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari yordamida yaratiladi. Sayt tarkibida biz ko'radigan barcha materiallar (matn, rasm, audio, video va b.) ushbu web-texnologiyalar yordamida sahifada chiqariladi. Ma'lumki, bunday jarayon ushbu web-dasturlash tillarini yaxshi o'zlashtirgan mutaxassis tomonidangina amalga oshiriladi. CMS esa dasturlash tillaridan bexabar foydalanuvchiga ham sayt yaratish va uni boshqarish imkonini bera oladi.

Sayt bilan ishlash jarayonining soddaligi va qulayligi. CMSni boshqaruv tizimi har qanday foydalanuvchiga, bilim darajasidan qat'i nazar, resurslar ustida to'liq ish olib borish [saytni boshqarish, ma'lumotlarni tahrirlash, tuzilmani sozlash

(bo'limlarni qo'shish va o'chirish)] imkonini beradi. Bunda sayt strukturasini ishlab chiqish va dasturlash bo'yicha texnik bilim yoki ilg'or ko'nikmalar talab etilmaydi.

Qisqa vaqt ichida, yuqori tezlikda sayt yaratish imkoniyati. Dastlab sayt yaratish ko'p vaqt talab qiladigan, mashaqqatli jarayon bo'lgan. CMS ish jarayonining ko'plab qismi avtomatlashtirganligi sababli sayt va uning alohida qismlarini yaratishda vaqt sezilarli tejraladi.

Ortiqcha qiyinchiliklarsiz chiroyli dizayn yaratish imkoniyati. Tizim boshqaruvi sayt dizayni ustida ishlash va uning tarkibini yaxshilash, yangi elementlarni qo'shish va boshqarish imkonini beradi.

Ko'pfunksionallik. Zamonaviy boshqaruv tizimi murakkab ko'p blokli tuzilmaga ega bo'lib, ko'proq konstruktorga o'xshab ketadi. Bunday universal, moslashuvchan konstruksiya ixtiyoriy foydalanuvchiga takrorlanmas, o'ziga xos sayt yaratish imkonini beradi.

Foydalanish huquqini boshqarish. CMS sayt foydalanuvchilari o'rtasida rollarni taqsimlash imkoniyatiga ham ega. Masalan, mehmon sifatida kirgan foydalanuvchi biror-bir sahifaga izoh qoldirishi mumkin, lekin menyu bloklarini yoki sahifa tarkibini o'zgartirish huquqiga ega emas va saytning boshqa elementlariga ta'sir o'tkaza olmaydi.

Tizim himoya qatlamini mustahkamlash zaruratining mavjudligi. Juda keng tarqalgan boshqaruv tizimlarining ichki tuzilmalari xakerlar tomonidan o'rganib chiqiladi, natijada ularning zaif tomonlari ko'pchilikka oshkor bo'lib qoladi. Chunki bunday tizimni buzish professional xakerlar uchun qiyinchilik tug'dirmaydi.

CMS platformasi (kontentni boshqarish tizimi platformasi) - bu tarkibni osongina boshqarish va veb-sayt yaratish imkonini beruvchi dasturiy ta'minot.

Odatda, veb-sahifalar HTML, JavaScript va CSS dasturlash tillarida yoziladi. Agar siz CMS platformasiz veb-sayt

qurmoqchi bo'lsangiz, unda siz ushbu tillarni o'rganishingiz va juda ko'p kod yozishingiz kerak bo'ladi.

CMS platformalari ushbu muammoni kod yozmasdan yoki dasturlashni o'rganmasdan veb-sayt yaratishga imkon berish orqali hal qiladi.

Albatta, siz dasturchilar uchun qulay CMS izlayotgan bo'lsangiz, bu kodlashni allaqachon bilganingizni anglatadi.

Veb-saytingiz uchun eng yaxshi CMS platformasini qanday tanlash mumkin

U erda juda ko'p turli xil CMS platformalari mavjud, shuning uchun qaysi birini tanlash kerak? CMS platformasini taqqoslashga o'tishdan oldin, yaxshi CMS-da nimani izlashingiz kerak.

Foydalanish qulayligi

Siz kontent yaratish va tahrirlashni osonlashtiradigan CMS-ni xohlaysiz. Bu ko'pincha sudrab olib tashlash interfeysiga ega bo'lishni anglatadi, shuning uchun siz sahifalaringizga turli elementlarni qo'shishingiz mumkin.

Saytingizdagi tarkibni nashr qilganingizdan so'ng unga o'zgartirishlar kiritishingiz tez va tushunarli bo'lishi kerak.

Dizayn variantlari

Sizning CMS dasturingiz sizga tanlash uchun ko'plab veb-sayt dizayni shablonlarini taklif qilishi kerak. Bundan tashqari, u veb-dizaynlarni o'zingizning talablaringizga osongina moslashtirishga imkon berishi kerak (hech qanday texnik bilim yoki kod yozishsiz).

Ma'lumotlarni ko'chirish imkoniyati

Ajoyib CMS platformasida ma'lumotlaringizni osongina eksport qilish va boshqa joyga ko'chirish uchun vositalar bo'lishi kerak.

Masalan, siz keyinroq boshqa platforma yoki boshqa hosting kompaniyasini tanlashga qaror qilishingiz mumkin. Ma'lumotlarning ko'chirilishi to'liq erkinlik bilan harakatlanishingizni osonlashtiradi.

Hamma veb-saytlar bir xil emas. Shuning uchun har qanday CMS platformasi har bir veb-sayt uchun talablarga javob beradigan barcha xususiyatlarga ega bo'lishi mumkin emas.

Kengaytmalar va qo'shimchalar bu muammoni hal qiladi. Bular alohida dasturiy ta'minot bo'lib, siz CMS dasturiy ta'minotigizga uning xususiyatlarini kengaytirish va kerak bo'lganda yangilarini qo'shish uchun o'rnatishingiz mumkin. Ularni CMS platformangiz uchun ilovalar sifatida tasavvur qiling.

Yordam va qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari

CMS platformalari veb-sayt yaratishni iloji boricha soddalashtirishni maqsad qilgan bo'lsa-da, sizda hali ham ba'zi savollaringiz bo'lishi mumkin. Agar tiqilib qolsangiz, qanday yordam va yordam mavjudligini bilib oling.

Ba'zi CMS provayderlarida bir nechta tez-tez so'raladigan savollar va mijozlarga xizmat ko'rsatish guruhi bo'ladi, ular juda sekin javob berishadi. Boshqalar esa kun yoki tunning istalgan vaqtida sizga yordam beradigan katta qo'llab-quvvatlovchi jamoaga ega bo'lishadi.

Buning narxi qancha?

Ba'zi CMS platformalari mutlaqo bepul. Boshqalar oylik to'lovni olishadi. Bepul CMS platformalarida ham siz tez-tez uchinchi tomon kengaytmalari, dizaynlari va/yoki veb-xosting xizmatlari uchun to'lashingiz kerak bo'ladi.

CMS-ni tanlashdan oldin narx haqida iloji boricha ko'proq ma'lumot olishga harakat qiling, shunda sizda yomon kutilmagan hodisalar bo'lmaydi.

Shablon asosida ishlashi. CMSlar turli moslashuvchanlikka ega bo'lishiga qaramay, shablonlar to'plamidan tashkil topadi. CMSlarning ba'zilarida shablonlar to'plami kengroq, u yerdan xohlagan g'oyaga mos dizayn va tuzilmani topish mumkin. Ba'zilarida esa shablonlar to'plami kamligi bois, ijodiy g'oyani amalga oshirish qiyinchilik tug'dirishi mumkin.

Nostandart funksiyalarga ega bo'lgan maxsus saytlar

yaratishning mushkulligi. Ammo bunday saytlar maxsus kompaniyalar yoki IT-mutaxassislar tomonidan yaratilishi mumkin.

ESLAB QOLING

Har bir CMS o'z xususiyatlaridan kelib chiqqan holda turli imkoniyatlarga ega.

Shu sababli, kompaniya ehtiyojlarini qanoatlantiradigan CMS platformani tanlash vaqtida uning keng tarqalganligi, narxi bilan bir qatorda quyidagi xususiyatlariga ham e'tibor qaratish lozim:

- himoyalanganligi;
- elementlarni qayta o'zgartirish imkoniyatining mavjudligi;
- funksiyalar to'plami va imkoniyatlari;
- sarlavha, metataglar va reklama uchun muhim bo'lgan boshqa ma'lumotlar bilan ishlashda qulayligi;
- sahifalar va semantik URLlar uchun maxsus nomlarni yaratish qobiliyati; ish unumdorligi;
- xatolarni to'g'rilash qobiliyati;
- sayt xaritasini qo'llab-quvvatlashi;
- sahifalarni qo'shish va o'chirishning qulayligi.

2. Ommalashgan CMS platformalar

CMS (Content Management System) platformasi hech qanday kodni tushunmasdan osongina veb-sayt yaratish imkonini beradi (hech bo'lmaganda ularning aksariyati uchun). CMS-ning ko'plab variantlari mavjud, bu sizning ehtiyojlaringiz uchun eng yaxshi CMSni tanlashda qiynalishingiz mumkinligini anglatadi.

WordPress eng yaxshi CMS platformasi uchun birinchi raqamli tanlovdir. Bu dunyodagi eng mashhur CMS dasturi bo'lib, u internetdagi barcha veb-saytlarning taxminan 43 foizini quvvatlaydi.

WordPress.org ni WordPress.com bilan aralashtirib yubormaslik muhim. WordPress.org bu bepul ochiq manbali

CMS bo'lib, dastlab blog yuritish uchun mo'ljallangan, ammo hozir u barcha turdagi veb-saytlar/onlayn do'konlar tomonidan qo'llaniladi. WordPress.com - bu blog hosting platformasi.

Agar siz ikkalasi o'rtasidagi farqga ishonchingiz komil bo'lmasa, WordPress.org va WordPress.com saytlarini batafsil taqqoslashimizga qarang.

Siz WordPress saytingizni o'zingiz joylashtirishingiz kerak, ya'ni mos WordPress hosting provayderini toping.

WordPress sizga har qanday veb-sayt yaratish uchun moslashuvchanlik va erkinlikni taklif qiladi (onlayn do'kon, auktsion sayti, a'zolik sayti va boshqalar).

Bu hech qanday texnik ko'nikma yoki kodlash bilimini talab qilmaydi. WordPress blok muharriri saytingizda ajoyib ko'rinishdagi sahifalarni yaratishni haqiqatan ham osonlashtiradi.

Siz o'zingiz xohlagan tarzda veb-saytingizdan onlayn pul ishlash uchun to'liq erkinlikka egasiz.

Minglab WordPress mavzulari va plaginlari mavjud, ham pullik, ham bepul. Bular saytingizga aloqa shakllari, foto galereyalar, ijtimoiy tarmoqlarni almashish tugmalari va boshqalar kabi barcha turdagi foydali qo'shimchalarni qo'shish imkonini beradi.

WordPress qidiruv tizimini optimallashtirish (SEO) uchun juda yaxshi ishlab chiqilgan. O'z postlaringiz uchun SEOga mos URL manzillar, toifalar va teglarni yaratish oson. Bundan tashqari, sizga ko'proq yordam berish uchun ko'plab SEO plaginlarini tanlashingiz mumkin.

WordPress atrofida katta va qo'llab-quvvatlovchi hamjamiyat mavjud, chunki u ochiq kodli CMS. Siz duch kelgan har qanday muammo bo'yicha yordam olish uchun WPBeginner Engage Facebook guruhi kabi guruhlariga qo'shilishingiz mumkin.

WordPress juda ko'p kengaytirilishini taklif qiladi, bu esa uni yangi boshlanuvchilar va ishlab chiquvchilar uchun ideal

CMS platformasiga aylantiradi.

WordPress sizga barcha kontentingizni XML formatida yuklab olish imkonini beradi, agar xohlasangiz, kelajakda boshqa tizimga o'tishni osonlashtiradi.

Kamchiliklari

Xosting va domen nomini sozlashingiz kerak bo'ladi va siz xavfsizlik va zaxira nusxalari kabi narsalarni boshqarish uchun javobgar bo'lasiz.

WordPress juda ko'p imkoniyatlar va juda ko'p moslashuvchanlikni taklif qilgani uchun, ba'zida siz boshlaganingizda biroz qo'rqinchli bo'lishi mumkin. Shuning uchun ko'plab yangi boshlanuvchilar WordPress uchun drag & drop page builder plaginlaridan foydalanadilar.

HubSpot CMS Hub to'liq integratsiyalangan kontentni boshqarish tizimi bo'lib, u sotuvchilar va biznes egalari uchun maxsus ishlab chiqilgan.

U HubSpot'ning barcha turdagi marketingni avtomatlashtirish, sotish, xizmat ko'rsatish va operatsiyalar vositalarini o'z ichiga olgan CRM platformasi ustiga qurilganligi sababli, CMS Hub o'sib borayotgan bizneslar, shuningdek, yaxlit tizimni qidirayotgan yirik korxonalar uchun ideal yechimdir. ularning veb-saytini boshqarish.

HubSpot veb-sayt yaratuvchisidan texnik ko'nikmalaringiz kam yoki umuman bo'lmasa ham foydalanish oson. Ularning sudrab olib tashlash muharriri, o'rnatilgan SEO vositalari va kontaktlarning atributlari veb-kontentingizni yaratish va optimallashtirishni osonlashtiradi.

Ular veb-sayt sahifangizni muayyan tashrif buyuruvchilar yoki kattaroq segmentlarga moslashtirish uchun aqlli kontent xususiyatlariga ega.

Ishlab chiquvchilar uchun serversiz funksiyalar, moslashuvchan mavzu variantlari va buyruq qatori vositalari mavjud, shuning uchun siz o'zgartirishlar kiritishingiz va aktivlarni tezroq sozlashingiz mumkin.

CMS Hub o'rnatilgan xavfsizlik xususiyatlari, jumladan, global CDN va veb-ilovalar xavfsizlik devori hamda saytingizni DDoS hujumlari, xakerlar va boshqa anomaliyalardan himoya qilish uchun maxsus xavfsizlik guruhi bilan birga keladi.

HubSpot CMS o'zlarining elektron pochta marketing vositasi va savdo CRM bilan muammosiz birlashadi, shuning uchun siz operatsion ish oqimlaringizni soddalashtirishingiz mumkin.

Kamchiliklari

Bepul versiyasi mavjud, ammo u sizning saytingizda HubSpot brendiga ega bo'lishingizni talab qiladi.

HubSpot CMS elektron tijorat veb-saytlari uchun unchalik mos emas. Yaxshi xabar shundaki, u WordPress va WooCommerce bilan osongina birlashadi.

Ko'pgina aqlli biznes egalari o'z veb-saytlarini yaratish uchun WordPress-dan CMS platformasi sifatida foydalanishda HubSpot-ning bepul marketing vositalaridan foydalanadilar.

3. Joomla

Joomla bosh sahifasi

Joomla - bu juda ko'p turli xil andozalar va kengaytmalar bilan ta'minlangan yana bir mashhur bepul ochiq kodli CMS platformasi. Undan foydalanish bepul, lekin sizga xosting va domen nomi kerak bo'ladi. Bizning CMS bozor ulushi haqidagi hisobotimizga ko'ra, Joomla barcha veb-saytlarning 1,72 foizini quvvatlaydi.

U birinchi marta 2005 yilda chiqarilgan, shuning uchun WordPress singari, u ham yillar davomida davom etmoqda. Joomla o'ziga xos xususiyatlarga ega va ko'plab veb-xostlar 1 marta bosish orqali o'rnatishni taklif qiladi. Biroq, bu haqiqatan ham ishlab chiquvchilar va tajribali veb-sayt yaratuvchilar uchun ideal CMS platformasi, shuning uchun bu yangi boshlanuvchilar uchun unchalik yaxshi variant emas.

Joomla sizga juda ko'p moslashuvchanlik va ko'plab variantlarni beradi. Agar siz biron bir murakkab yoki buyurtma

qurayotgan bo'lsangiz, bu yaxshi tanlovdir.

Joomla ayniqsa ishlab chiquvchilar uchun foydali bo'lsa-da, siz kod qatoriga tegishni xohlamasangiz ham undan foydalanishingiz mumkin. Kontentingizni tahrirlash oson.

WordPress singari, Joomla ham ochiq manba hisoblanadi va agar tiqilib qolsangiz, ko'plab hamjamiyat yordami mavjud.

Elektron tijorat do'konini ishga tushirish uchun Joomla'dan foydalanishingiz mumkin, chunki buning uchun kengaytmalar mavjud.

Kamchiliklari.

Hatto Joomla muxlislari bu juda murakkab bo'lishi mumkinligini tan olishadi. U bilan nima qilishni xohlayotganingizga qarab, sizga yordam berish uchun ishlab chiquvchini yollashingiz kerak bo'lishi mumkin.

Qo'shimcha kengaytmalar uchun juda ko'p imkoniyatlar mavjud emas. Agar siz WordPress kabi CMS-ga o'rganib qolgan bo'lsangiz, unda minglab mavjud mavzular va asosiy funksiyalarni kengaytiruvchi pluginlar mavjud bo'lsa, Joomla sizni xafa qilishi mumkin.

Agar sizda juda ko'p turli xil kengaytmalar va modullar o'rnatilgan bo'lsa, ba'zi moslik muammolari bo'lishi mumkin.

Joomla-ning o'zi bepul, ammo siz Joomla-ni qo'llab-quvvatlaydigan domen nomi va veb-xosting uchun to'lashingiz kerak bo'ladi. SiteGround bu erda yaxshi variant, chunki ular juda ko'p qulay xususiyatlarga ega Joomla xosting rejalariga ega.

Siz veb-saytingizga qo'shimcha funksiyalar qo'shish uchun ba'zi kengaytmalar uchun pul to'layotgan bo'lishingiz mumkin. Siz erishmoqchi bo'lgan narsangizga qarab, ishlab chiquvchidan yordam olish uchun byudjetni ham xohlashingiz mumkin.

3. Ta'limda ochiq kodli resurslar

Ochiq ta'lim - bu odamlar bilimlarni ishlab chiqarish, almashish va qurish usullari haqidagi falsafa. Ochiq ta'lim tarafdorlari dunyodagi har bir kishi yuqori sifatli ta'lim tajribasi va resurslaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishi

kerak, deb hisoblashadi va ular bu maqsad yo'lidagi to'siqlarni bartaraf etishga harakat qilishadi.

Ochiq ta'lim tarafdorlari dunyodagi har bir kishi yuqori sifatli ta'lim tajribasi va resurslaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak, deb hisoblashadi va ular bu maqsad yo'lidagi to'siqlarni bartaraf etishga harakat qilishadi. Bunday to'siqlarga yuqori pul xarajatlari, eskirgan yoki eskirgan materiallar va olimlar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlikka to'sqinlik qiluvchi huquqiy mexanizmlar kiradi.

Ochiq ta'lim resurslari (OER) tadqiqotchilar va o'qituvchilar tomonidan ilmiy va ijodiy suhbatlarga kirishni kengaytirish uchun qo'llaniladigan "jarayonlar qatori"ning bir qismidir [8]. [8] [9] [10] [11] OER atamasining ishchi ta'riflari ulardan foydalanish kontekstiga qarab bir oz farq qilishi mumkin bo'lsa-da, [12] YuNESKO tomonidan taqdim etilgan 2019 ta'rifi xususiyatlarni tushunishni shakllantirish uchun foydali bo'lgan umumiy tilni taqdim etadi. OER. [13] YUNESKOning 2019 yilgi ta'rifi OERni "o'quv, o'rganish va tadqiqot materiallarini ochiq litsenziyalash kabi tegishli vositalardan bepul qayta foydalanishga, boshqalar tomonidan ta'lim maqsadlarida doimiy takomillashtirishga va o'zgartirishga ruxsat berish" deb ta'riflaydi. [13]

Hamkorlik, almashish va ochiqlik "o'tmish va hozirgi ta'lim va tadqiqot amaliyotining davomiy xususiyati bo'lgan" bo'lsa-da, [8] "OER" atamasi birinchi bo'lib 2002 yilda YuNESKOning Ochiq kurslar bo'yicha forumida tegishli resurslarni tavsiflash uchun kiritilgan [14]] "Ochiq ta'lim resurslari (OER) har qanday formatdagi va ommaviy axborot vositalaridagi o'rganish, o'qitish va tadqiqot materiallari bo'lib, ular jamoat mulki bo'lgan yoki mualliflik huquqi ostida ochiq litsenziya asosida chiqarilgan, bepul foydalanishga ruxsat beradi. -boshqalar tomonidan foydalanish, qayta ishlatish, moslashtirish va qayta taqsimlash". [15]

Ochiq ta'lim uchun hamkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Ochiq ta'lim konsorsiumi aytganidek :

"almashish, ehtimol, ta'limning eng asosiy xususiyatidir: ta'lim - bu bilim, tushuncha va ma'lumotni boshqalar bilan bo'lishish, buning asosida yangi bilim, ko'nikma, g'oyalar va tushunchalar qurish mumkin".

Ochiq ta'lim resurslari nima?

Ochiq ta'lim resurslari (OER) o'zgartirilishi va yaxshilanishi mumkin bo'lgan o'quv materiallaridir, chunki ularni yaratuvchilari boshqalarga bunga ruxsat bergan. Taqdimot slaydlari, podkastlar, o'quv dasturlari, rasmlar, dars rejalari, ma'ruza videolari, xaritalar, ishchi varaqlar va hatto butun darslik kabi materiallarni o'z ichiga olishi mumkin bo'lgan OERni yaratuvchi shaxslar yoki tashkilotlar o'z mualliflik huquqidan ba'zilarini (agar hammasi bo'lmasa ham) voz kechadi. odatda Creative Commons litsenziyalari kabi yuridik vositalar orqali ishlaydi, shuning uchun boshqalar ularga erkin kirishlari, qayta foydalanishlari, tarjima qilishlari va o'zgartirishlari mumkin.

Ochiq ta'lim resurslari nima uchun foydali?

O'quv materiallariga ochiq litsenziyalarni qo'llash o'qituvchilarga o'z talabalari uchun alohida ajratilgan materiallarni qurishda hamkorlik qilish imkonini beradi. Misol uchun, matematika o'qituvchisi o'z talabalari uchun ochiq litsenziyalangan so'z muammolarini olishi mumkin, lekin mashqlarni geografik jihatdan aniqroq yoki demografik jihatdan mos bo'lgan tilni kiritish uchun qayta yozishi mumkin. O'z navbatida, u o'zgartirilgan muammolarini ulardan foydalanishni xohlaydiganlar bilan baham ko'rishi mumkin.

Shu bilan birga, OER bo'yicha hamkorlik o'qituvchilarga o'z materiallari o'rtasidagi izchillikni ta'minlashda birgalikda ishlash imkonini beradi. Masalan, Qo'shma Shtatlardagi davlat maktablari o'qituvchilari umumiy asosiy davlat standartlari kabi hukumat tomonidan belgilangan ta'lim standartlariga rioya qilish uchun o'zlari ishlab chiqqan resurslarni baham ko'rishlari mumkin.

Ba'zi o'qituvchilarning ta'kidlashicha, O'R boshlang'ich va o'rta ta'lim muassasalarida kurs materiallarini ishlab chiqarish

va tarqatish bilan bog'liq xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi. O'qituvchilar ushbu materiallarni (ko'pincha arzon narxlarda) o'z sinflarida foydalanish uchun yuklab olishlari mumkin, ammo ular ushbu materiallarni yangilashlari va o'z hissalarini boshqalar bilan baham ko'rishlari mumkin, kontentni o'z vaqtida, dolzarb va to'g'ri saqlashlari mumkin. Shunday qilib, ular darslik kompaniyalari o'zlarining (an'anaviy mualliflik huquqi bilan himoyalangan) o'quv materiallarining mutlaqo yangi nashrlarini chiqarishlarini kutishlari shart emas.

Talabalar, shuningdek, sinfda olishlari mumkin bo'lgan ta'limni to'ldirish uchun ushbu materiallarga kirishda ochiq ta'lim resurslaridan foydalanadilar. Ba'zi talabalar yuqori sifatli ta'lim olish imkoniga ega emaslar, ammo OERlardan foydalanish ularga o'zlari izlayotgan bilim va ko'nikmalarni egallashlariga to'sqinlik qiladigan to'siqlarga qaramay, mustaqil ravishda bilimlarini oshirish imkoniyatini beradi.

Ochiq ta'lim resurslari o'qituvchilar ularni ochiq formatlarda tarqatganda juda foydali bo'ladi, shuning uchun o'qituvchilar va talabalar o'zlarining maktablari qabul qilgan muayyan texnik platformalardan qat'i nazar, ushbu resurslardan foydalanishlari mumkin. OER Commons kabi loyihalar yuqori sifatli ochiq ta'lim resurslari uchun ombor vazifasini bajaradi.

MOOClar nima?

Ommaviy ochiq onlayn kurslar (MOOCs) - bu kompyuter va Internetga kirish imkoniga ega bo'lgan har bir kishi foydalanishi mumkin bo'lgan onlayn kurslar. Odamlar bu kurslarni "ommaviy" deb atashadi, chunki ularni ro'yxatga olish an'anaviy ta'lim muassasalari ruxsat berganidan ko'ra ko'proq talabalar uchun ochiq, ya'ni yuzlab (hatto minglab) talabalar ma'lum bir MOOCda qatnashishi mumkin. Bugungi kunda ko'plab kollejlarda va universitetlarda MOOCs orqali yuqori sifatli ta'lim berish majburiyatini olgan tashkilotlarga qo'shildi.

Bir misol, edX, notijorat ta'lim hamkorligi, 2012 yilda MIT va Garvard o'rtasidagi hamkorlikdan rivojlandi (Stenford bu sa'y-harakatlarga 2013 yilda qo'shilgan va hozirda butun

dunyo bo'ylab bir necha o'nlab kollej va universitetlar ham mavjud). edX talabalarga butun dunyo bo'ylab o'qituvchilardan turli fanlar bo'yicha kurslarga yozilish uchun bepul ta'lim imkoniyatlarini taklif etadi. Talabalar onlayn ro'yxatdan o'tadi, qatnashadi va darslarini yakunlaydi. 2013 yilda edX o'zining onlayn o'quv platformasi uchun manba kodini chiqardi, shuning uchun dasturchilar uni yuklab olishlari va yaxshilashga yordam berishlari mumkin edi. Boshqalar hatto o'zlarining ta'lim platformalarini yaratish uchun foydalanishlari mumkin.

Shu kabi onlayn ta'lim korxonalariga Khan Academy va Coursera kiradi. Turli MOOClar o'zlarining kurs materiallarini qayta aralashtirish va qayta ishlatish uchun litsenziyalash darajasi bir muassasadan boshqasiga farq qiladi.

Ochiq ta'lim tamoyillari akademik tadqiqotlarda qanday qo'llaniladi?

Ochiq ta'lim tarafdorlari ham akademik nashriyot jarayonini, ham akademik nashriyot sanoatini sinchiklab ko'rib. Ularning fikriga ko'ra, akademik ekspertiza - kasbiy bilim ishlab chiqaruvchilar bir-birining ishini ko'pincha anonim tarzda baholash jarayoni shaffofroq bo'ladi, shuning uchun o'quvchilar qanday qilib va nima uchun, masalan, olimlar ma'lum bir tadqiqotni akademik nashrda nashr etish uchun mos deb hisoblashlarini yaxshiroq tushunishlari mumkin. jurnali, yoki ularning usullari yoki xulosalaridagi kamchiliklarni aniqlang. Akademik o'zaro baholashning shaffofligi, shuningdek, tadqiqotni baholashda sharhlovchilarning motivlari ochiq bo'lishini ta'minlaydi.

Ochiq ta'lim tamoyillari "ochiq kirish" harakati orqali akademik nashriyot sanoatiga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Ko'pincha, tadqiqotchilar o'z ishlariga ega bo'lgan mualliflik huquqlaridan voz kechishlari kerak, ular jurnallar uni nashr etishga ruxsat berishadi. Jurnal noshirlari ushbu ilmiy materiallarga kirish uchun individual o'quvchilar va kutubxonalardan to'lov oladilar. Bu to'lovlar odatda juda yuqori; ko'p tadqiqotchilar va kutubxonachilar, buning uchun pul

to'lashga qodir bo'lgan odamlarga muhim tadqiqotlarga kirishni cheklashlarini da'vo qiladilar. Binobarin, olimlar va boshqa universitet tadqiqotchilari o'z sohalaridagi yangi ishlanmalar haqida bilish yoki boshqalarning topilmalarini o'qish, takrorlash va tekshirish uchun zarur bo'lgan materiallarga kira olmaydi.

Tadqiqotlarga kirishning cheklanganligidan norozilik oliy ta'limda turli " ochiq kirish " harakatlarini keltirib chiqardi. Ba'zi institutlar jamoatchilikka tadqiqot materiallaridan foydalanish imkoniyatini berish uchun ochiq kirish siyosatini qabul qildilar. "Ommaviy ma'lumot" loyihasi " Ochiq jurnal tizimlari" deb nomlangan ochiq manba nashriyot platformasini qo'llab-quvvatlaydi, muharrirlar guruhlar an'anaviy nashriyot tizimidan tashqarida ilmiy jurnallarni hakamlik qilish va chop etish (asosan ochiq kirish) uchun foydalanishi mumkin. Amerika Qo'shma Shtatlarida, Kaliforniya kabi shtatlar soliq to'lovchilar tomonidan moliyalashtiriladigan ekspertlar tomonidan ko'rib chiqilgan tadqiqotlarni o'qishni istagan har bir kishi uchun ochiq bo'lishini talab qiluvchi qonunni taklif qilishdi. Oq uy, shuningdek, akademik tadqiqotlarga ochiq kirishni qo'llab-quvvatlashini ta'kidladi.

Ochiq ta'lim haqida qayerdan ko'proq ma'lumot olsam bo'ladi?

Ochiq ta'lim konsorsiumi, Open Education Europa, OER Commons va Opensource.com saytlarida mavjud bo'lgan resurslarni o'rganishni tavsiya qilamiz.

TAKRORLASH UCHUN SAVOLLAR

1. Kontent boshqaruv tizimlari nima?
2. Kontent boshqaruv tizimlari nima maqsadda qo'llaniladi?
3. CMSning afzalliklari nimalardan iborat?
4. CMSda qanday kamchiliklar mavjud?
5. Shablon nima?

15-Mavzu. Web serverlar uskunaviy ta'minoti;

Reja:

1. Web serverlar haqida
2. Web serverlar uskunaviy ta'minoti
3. Lokal Web serverlar dasturiy ta'minoti

Hozirgi kunda internet, juda katta tezlikda rivojlanib ketmoqda. Shu bilan birga internetga oid har xil terminlar ko'paymoqda. Misol uchun, sayt, portal, veb sahifa, veb server,...Bu terminlarni o'rganish, hozirgi zamon uchun muhim hisoblanmoqda. Biror inson bilan internet haqida gaplashsangiz, bu terminlarni bilmasangiz, boshqa tildagi inson bilan gaplashganday bo'lasiz va uni tushunmaysiz. Bu maqolada shunday terminlardan biri – veb server haqida to'xtalib o'taman.

Biror bir internet saytga kirish uchun, brouzerga manzil yozsangiz, brouzer shu sayt joylashgan kompyuterga, saytdagi ma'lumotlarni ko'rsatish haqida so'rov jo'natadi, kompyuter oddiy temir bo'lgani uchun bu so'rovni tushunmaydi. Shuning uchun, ya'ni bu so'rovni tushunishi uchun, kompyuterga dastur o'rnatiladi. Mana shu dastur veb dastur deyiladi. Bu kompyuter esa, veb serverga aylanadi. Hozirda veb dastur deyilmasdan, umumiy holda veb server deyilmoqda.

Veb serverni siz o'z uyingizda yaratishingiz mumkin. Uning uchun bitta kompyuter ajratib, unga biror veb dastur o'rnatasiz va bu dasturni yaxshilab sozlashingiz kerak bo'ladi. So'ng o'z saytingizni shu serverga joylashtirasiz va biror domen sotib olasiz. Bundan kelib chiqadiki, saytingiz ishlashi uchun siz ajratgan kompyuter doim yoqilgan holatda bo'lishi kerak.

Veb serverni tushuntirish uchun bitta lirik chekinish, o'xshatish qilaman(qo'polroq bo'lishi mumkin. Tushuntirish uchun nimalar qilishmaydi-a). Biror saytni bitta somsa deb tasavvur qilamiz. Somsa ichidagi masalig'lar, saytning ichidagi

ma'lumotlar(matn, rasm, video,..). Bu somsani biror bir inson pishirgan, demak pishirgan odam, veb dasturchidir(kimlardir somsa pishishiga yordam bergan bo'lishi mumkin, bular veb dizaynerlar, verstkachilar). Bu somsani sotish kerak, uning uchun joy topish kerak va ruxsat olish kerak. Bu o'xshatish domen va hostingga mos tushadi. Sotuvchi bo'lsa, veb serverdir, ya'ni sotishni boshqaradi(puli borlarga sotadi, hohlasa sotmasligi ham mumkin), hullas sotishni boshqaradi.

2. Web serverlar uskunaviy ta'minoti

Veb serverga o'rnatiladigan veb dastur turlari ko'pdir. Eng zamonaviy va eng ommabop dastur bu – albatta "Apache"dir. Apache Software Foundation korxonasi tomonidan chiqarilgan. Quyida ba'zi bir veb serverlarni nomini keltirdim.

Apache – Apache Software Foundation.

IIS – Microsoft mahsuloti hisoblanadi. Server operatsion tizimlariga o'rnatilgan(Windows Server 2003, Windows Server 2008,..).

Nginx – ochiq veb server. Katta hajmdagi saytlar uchun.

Lighttpd – ochiq veb server.

Google Web Server – Google tomonidan ishlab chiqilgan veb server.

Resin

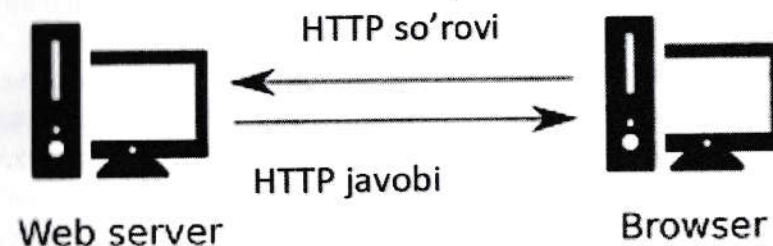
Cherokee – veb interfeys orqali boshqariladi.

Rootage – Java tilida yozilgan veb server.

THTTPD – oddiy, kichik hajmdagi, tez va xavfsiz veb server.

Web-sahifani Internet tarmog'ida chop etish; Web-sahifani Internet tarmog'iga joylashtirish..

Veb -server atamasi apparat yoki dasturiy ta'minotni yoki ikkalasi ham birgalikda ishlashini anglatishi mumkin.

1 Uskuna tomondan, veb -server — bu veb -server dasturlari va veb -sayt komponentli fayllarini saqlaydigan kompyuter. (masalan, HTML hujjatlari, rasmlar, CSS uslublar jadvallari va JavaScript fayllari) Veb -server Internetga ulanadi va Internetga ulangan boshqa qurilmalar bilan jismoniy ma'lumot almashishni qo'llab -quvvatlaydi.

2 Dasturiy tomondan, veb -server bir nechta qismlarni o'z ichiga oladi, ular veb -foydalanuvchilarning joylashtirilgan fayllarga kirishini boshqaradi. Hech bo'lmaganda, bu HTTP -server. HTTP -server — bu URL -manzillarni (veb -manzillar) va HTTP -ni (brauzer veb -sahifalarni ko'rish uchun foydalanadigan protokol) tushunadigan dasturiy ta'minot. HTTP -serverga u saqlaydigan veb -saytlarning domen nomlari orqali kirish mumkin va bu veb -saytlarning mazmunini oxirgi foydalanuvchi qurilmasiga etkazib beradi.

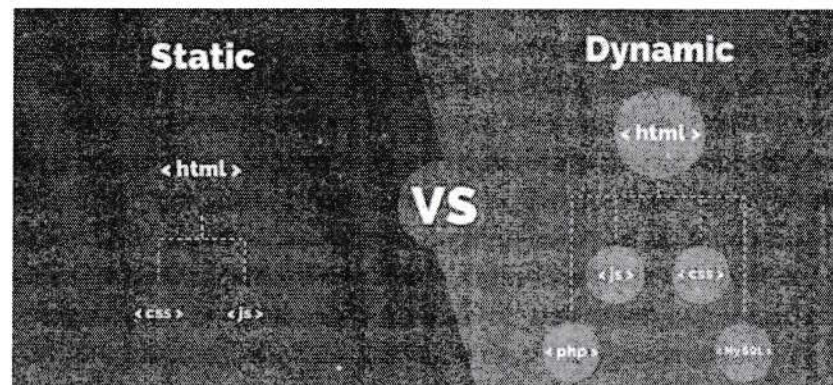
Eng oddiy darajada, qachonki brauzer veb -serverda joylashtirilgan faylga muhtoj bo'lsa, brauzer faylni HTTP orqali so'raydi. So'rov to'g'ri (apparat) veb -serveriga etib kelganida, (dasturiy ta'minot) HTTP -server so'rovni qabul qiladi, talab qilingan hujjatni topadi va uni brauzerga, shuningdek HTTP orqali yuboradi. Agar server talab qilingan hujjatni topmasa, u 404 ta javob qaytaradi.

Web -saytni nashr qilish uchun sizga statik yoki dinamik veb -server kerak.

Statik veb -server yoki stack HTTP -server (dasturiy ta'minot) o'rnatilgan kompyuterdan (apparat) iborat. Biz buni

“statik” deb ataymiz, chunki server o‘z joylashtirilgan fayllarini brauzeringizga yuboradi.

Dinamik veb -server statik veb -server va qo‘shimcha dasturiy ta‘minotdan, ko‘pincha dastur serveridan va ma‘lumotlar bazasidan iborat. Biz buni “dinamik” deb ataymiz, chunki dastur serveri HTTP -server orqali brauzeringizga kontent yuborishdan oldin joylashtirilgan fayllarni yangilaydi.

Demak veb server — foydalanuvchidan kelayotgan so'rovlarni qabul qilib, tegishli javobni jo'natadigan dasturdir. Foydalanuvchi sifatida veb brouzer(http, https protokoli orqali), mobil telefon(wapprotokoli orqali), ba'zi dasturlar(antiviruslar) bo'lishi mumkin. Veb server orqali butun sayt boshqariladi, ya'ni sayt kataloglariga ruxsatlarni beradi, xavfsizlik jihatidan IP manzillarni blokka oladi, foydalanuvchilarni ro'yxatdan o'tkazish va boshqa ko'plab ishlarni amalga oshiradi.

3. Lokal Web serverlar dasturiy ta'minoti

Lokal veb-server asosan veb-server imkoniyatlarini berish uchun kompyuteringizga dasturiy ta'minotni o'rnatish orqali o'rnatiladi ; Bu "mahalliy", chunki siz uni boshqarish uchun mas'ulsiz. Biz sizga kompyuteringizni HTTP serveriga qanday o'zgartirishni ko'rsatamiz, bu asosan Apache dasturini o'rnatishga asoslangan.

Mahalliy server - bu mahalliy tarmoq yoki LAN ichidagi mijozga xizmat ko'rsatadigan kompyuter. Bu shuni anglatadiki, aksariyat hollarda u internetga ulanmaydi. Agar u internetga ulangan bo'lsa, u odatda parol bilan himoyalanaolmaydi. shuning uchun hamma ham uning xizmatlaridan foydalana olmaydi. Qisqasi, ikkala server ham tarmoqqa ulangan kompyuterlardir. Mahalliy serverlar LANga ulangan va veb-serverlar WAN ga ulangan. Bundan tashqari, bu, albatta, siz ularga o'rnatgan dasturiy ta'minotga va ulardan qanday foydalanishga bog'liq.

Mahalliy veb-serverni sozlash

Oxirgi yangilangan : 2023-04-04

WebSphere® ilovalar serverini o'rnatgan mashinaga veb-server va veb-server pluginini o'rnatishingiz mumkin.

Boshlashdan oldin

Agar siz o'rnatayotgan veb-server IBM HTTP Server bo'lsa va siz ushbu veb-serverni root bo'lmagan foydalanuvchi sifatida ishlayotgan tugun agenti orqali boshqarishni rejalashtirmoqchi bo'lsangiz, quyidagi talablarga rioya qilishingizga ishonch hosil qilishingiz kerak:

IBM HTTP Server kataloglari va fayllariga egalik qiluvchi foydalanuvchi identifikatori sifatida siz belgilagan foydalanuvchi identifikatori root bo'lmagan tugun agenti ishlayotgan bir xil foydalanuvchi identifikatoridir. Agar IBM HTTP Serverni boshqarayotgan tugun agenti noroot tugun agenti sifatida ishlayotgan bo'lsa, siz IBM HTTP Serverni ildiz foydalanuvchisi sifatida ishga tushira olmaysiz, chunki root bo'lmagan foydalanuvchi sifatida ishlayotgan tugun agenti jarayoni ishlayotgan IBM HTTP Serverdan chiqa olmaydi. root foydalanuvchi sifatida.

Tinglovchi port qiymati uchun siz ko'rsatgan qiymat 1024 dan katta bo'lishi kerak. Root bo'lmagan foydalanuvchi identifikatori ostida ishlayotgan IBM HTTP serveri, agar tinglovchi porti uchun port raqami 1024 yoki undan kam bo'lsa, ishga tushmaydi.

Agar siz IBM HTTP serverini o'rnatishda IBM HTTP Server uchun foydalanuvchi identifikatori sifatida mahsulotni o'rnatishda foydalangan foydalanuvchi identifikatorini ko'rsatsangiz, root bo'lmagan tugun agenti va IBM HTTP Server bir xil foydalanuvchi identifikatoridan foydalanishiga ishonch hosil qilishingiz mumkin. Biroq, agar siz IBM HTTP Server va veb-server pluginini o'rnatganingizdan so'ng tugun agentini noroot foydalanuvchi sifatida ishga tushirishga qaror qilsangiz, tugun agenti va IBM HTTP Serverni noroot sifatida ishga tushirish uchun quyidagi amallarni bajarishingiz mumkin. foydalanuvchilar:

WebSphere Application Server uchun foydalanuvchi identifikatorini root bo'lmagan foydalanuvchi identifikatoriga o'zgartiring.

Tugun agenti uchun ishga tushirish parametrini sozlang.

Yangi IBM HTTP veb-serverini yaratish uchun ma'muriy konsoldan foydalaning, agar allaqachon aniqlangan IBM HTTP serveri kerakli xususiyatlarga ega bo'lmasa.

IBM HTTP Server katalogi va fayllari egaligini noroot tugun agenti ishlayotgan noroot foydalanuvchi identifikatoriga o'zgartiring.

Bu vazifa haqida

Siz boshqarilmaydigan yoki boshqariladigan tugunda mahalliy o'rnatilgan veb-serverni belgilashingiz mumkin. Agar veb-server boshqarilmaydigan tugunda aniqlangan bo'lsa, ma'muriy funktsiyalar IBM® HTTP Server boshqaruv serveri orqali boshqariladi. Agar veb-server boshqariladigan tugunda aniqlangan bo'lsa, veb-serverning ma'muriy funktsiyalari WebSphere Application Server tugun agenti orqali boshqariladi, bu foydalidir.

[z/OS]Muhim: z/OS® da ishlaydigan IBM HTTP serverlari boshqaruv serverini ta'minlamaydi. Boshqaruv serverini ta'minlamaydigan veb-serverlar plaginni boshqarish funktsiyalarini va ularni yaratish va tarqatishni osonlashtirish

uchun boshqariladigan tugunda joylashgan bo'lishi kerak. plugin-cfg.xml fayl.

Quyidagi qadamlar standart profilda veb-server ta'rifini yaratadi.

Jarayon qo'yidagicha.

- IBM Installation Manager-ni o'rnatish.
- WebSphere Application Server mahsulotingizni o'rnatish.
- IBM HTTP Server yoki boshqa qo'llab-quvvatlanadigan veb-serverni o'rnatish.
- Veb-server pluginlarini o'rnatish.
- WebSphere Customization Toolbox-ni o'rnatish.
- Veb-server pluginini sozlash vositasi yordamida veb-server pluginini sozlang.

WebSphere Application Server ma'muriy konsoli yordamida veb-server ta'rifini yaratish orqali sozlashni yakunlang yoki plugin konfiguratsiya skriptini ishga tushiring. Ushbu ob'ektni yaratish faqat veb-serverni o'rnatishdan iborat.

Veb-server ta'rifini yaratish uchun joylashtirish menejerining ma'muriy konsolidan foydalanishdan oldin dastur serveri profilini yoki maxsus profilni yaratishingiz va tugunni birlashtirishingiz kerak. Xuddi shu narsa veb-server pluginlarini sozlash vositasi tomonidan yaratilgan konfiguratsiya skriptini ishga tushirish uchun ham amal qiladi. Veb-serverni yaratganingizda uni boshqariladigan tugunga belgilashingiz kerak. Boshqariladigan tugun veb-server pluginlarini sozlash vositasini ishga tushirishdan oldin mavjud bo'lishi kerak. Aks holda, o'rnatish masofaviy o'rnatish hisoblanadi.

Quyidagi variantlardan birini tanlang:

Ma'muriy konsoldan foydalanish.

Mavjud dastur serverida yoki boshqarilmaydigan tugunda veb-server ta'rifini yarating:

Serverlar > Server turlari > Veb-serverlar > Yangi-ni bosing va veb-server ta'rifini yaratish uchun Yangi veb-serverni

aniqlash vositasidan foydalaning.

Tegishli tugunni tanlang.

Shablonni tanlang. Yaratmoqchi bo'lgan veb-server uchun tizim shablonini yoki foydalanuvchi tomonidan belgilangan shablonni tanlang.

Veb-server xususiyatlarini kiriting:

Turi: Veb-server sotuvchisi turi

Port: mavjud veb-server porti (standart: 80)

O'rnatish yo'li: veb-serverni o'rnatish yo'li. Bu maydon faqat IBM HTTP Server uchun talab qilinadi.

Xizmat nomi (Windows operatsion tizimlari): Veb-serverning Windows operatsion tizimining xizmat nomi. Asl qiymati IBMHTTPServer7.0.

Xavfsiz protokoldan foydalaning: veb-server bilan bog'lanish uchun HTTPS protokolidan foydalaning. Asl qiymati HTTP.

Plaginni o'rnatish joyi: plugin o'rnatilgan katalog yo'li.

Yangi veb-server yaratilishini tasdiqlang va Finish tugmasini bosing.

Veb-serverni yaratgandan so'ng, plugin-key.kdb fayli yaratilganligini tekshirish va veb-server pluginini SSL bilan sozlash uchun quyidagi amallarni bajaring:

Xavfsizlik > SSL sertifikatini va kalitlarni boshqarish- ni bosing.

Konfiguratsiya sozlamalari ostida Oxirgi nuqta xavfsizlik konfiguratsiyalarini boshqarish tugmasini bosing.

Kiruvchi yoki chiquvchi bo'limida hujayra_nomi > tugunlar > Veb_server_tugun_nomi > serverlar-ni kengaytiring va server_nomini bosing.

Tegishli elementlar ostida Kalit do'konlar va sertifikatlar ni bosing. Ma'muriy konsol CMSKeyStore konfiguratsiyasini plugin-key.kdb fayliga yo'l bilan ko'rsatadi.

Standart sertifikatni key.p12 dan eksport qiling va uni plugin-key.kdb ga imzolovchi sertifikatini sifatida qo'shing.

Plaginni sozlash skriptini ishga tushirish.

Agar siz plaginni o'rnatangiz, boshqariladigan tugunni yaratganingizdan so'ng ishga tushirish uchun plugin konfiguratsiya skriptini saqlang, aks holda xatolik yuz beradi. Skript muvaffaqiyatli ishga tushguncha va boshqariladigan tugunda veb-server ta'rifini yaratguncha kuting va veb-serverni ishga tushirishdan oldin tugun sinxronizatsiyasi sodir bo'ladi.

Tugunni qo'shish tugun agenti jarayonini boshlaydi. Agar tugun agenti ishlamayotgan bo'lsa, tugunni ishga tushiring.

Maslahat: Agar veb-server bir nechta boshqariladigan tugunlar uchun ilova so'rovlarini bajarishini istasangiz, ilovani har bir boshqariladigan tugunga va veb-server ta'rifiga o'rnatang. Skript allaqachon ma'muriy konsol opsiyasidan foydalanganda to'plashingiz kerak bo'lgan barcha ma'lumotlarni o'z ichiga oladi.

Keyinchalik nima qilish kerak

Siz IBM bo'lmagan HTTP Server veb-serverlarini boshqarilmaydigan tugunlarda masofaviy veb-server yoki boshqariladigan tugunlarda mahalliy veb-server sifatida sozlashingiz mumkin. Boshqariladigan tugundagi IBM bo'lmagan HTTP Server veb-serverlari uchun quyidagi funksiyalar qo'llab-quvvatlanadi:

WebSphere Application Server omboridagi o'zgarishlar asosida plugin konfiguratsiyasini yaratish.

ning tarqalishi plugin-cfg.xml WebSphere ilovalar serveri tugunlari bilan tugun sinxronizatsiyasidan foydalanishga asoslangan fayl. Konfiguratsiya o'zgarishlarini ta'sirlangan tugun yoki tugunlarga tarqatish uchun tugunlarni sinxronlashtirish kerak.

The plugin-cfg.xml fayl dastur serveri tugunlari ombori daraxtiga joylashtirish menejeri omboridan tarqaladi.

Muhim: The plugin-cfg.xml fayl dastur serveri tugunlari ombori daraxtiga tarqaladi. Bu standart emas plugin-cfg.xml faylni o'rnatish joyi. Joylashuvini yangilash uchun IBM

bo'lmagan HTTP Server veb-server konfiguratsiya fayllariga o'zgartirishlar kiritish kerak bo'lishi mumkinplugin-cfg.xmlplugin moduli tomonidan o'qiladigan fayl.

Masalan, Internet Information Services (IIS) fayl nomiga egaplugin-cfg.loc, joylashuvini aniqlash uchun IIS plugin modullari tomonidan o'qiladiplugin-cfg.xmlfayl. The plugin-cfg.locfaylni aks ettirish uchun yangilanishi kerakplugin-cfg.xmldastur serveri tugunlari omboridagi fayl joylashuvi.

Boshqa IBM bo'lmagan HTTP Server veb-serverlarida manzilni aniqlashning turli usullari mavjudplugin-cfg.xmlplugin moduli uchun fayl. Biroq, tarqatish ishlashi uchun dastur serveri tugunlari omboridagi joylashuvni aks ettirish uchun manzilni yangilang.

Quyidagi funksiyalar IBM bo'lmagan veb-server uchun boshqariladigan tugunlarda qo'llab-quvvatlanmaydi.

Veb-serverni ishga tushirish va to'xtatish.

Konfiguratsiya faylini ko'rish va tahrirlash.

Veb-server jurnallarini ko'rish.

Boshqarilmaydigan tugundagi IBM bo'lmagan HTTP Server veb-serveri uchun siz WebSphere Application Server omboridagi o'zgarishlarga asoslangan plugin konfiguratsiyasini yaratishingiz mumkin. IBM bo'lmagan HTTP Server veb-serverlari uchun boshqarilmaydigan tugunlarda quyidagi funksiyalar qo'llab-quvvatlanmaydi:

Veb-serverni ishga tushirish va to'xtatish.

Konfiguratsiya faylini ko'rish va tahrirlash.

Veb-server jurnallarini ko'rish.

Veb-serverning tarqalishi plugin-cfg.xml fayl.

Keyingi dasturiy ta'minon bu XAMP. XAMPP bu Apache Friends tomonidan ishlab chiqilgan, asosan Apache HTTP Server, MariaDB ma'lumotlar bazasi va skriptlar uchun tarjimonlardan iborat bepul va ochiq manbali kross-platforma veb-server yechimlari to'plami. Tashkiliy qismi PHP va Perl dasturlash tillari.

XAMPP serveri nima uchun ishlatiladi?

XAMPP - bu sinov va ishlab chiqish uchun mahalliy veb-server muhitini ta'minlovchi ochiq manbali dasturiy ta'minot to'plami. Bu veb-ilovalarni joylashtirishdan oldin mahalliy sifatida sinab ko'rishga yordam beradi va ularning jonli serverda to'g'ri ishlashini ta'minlaydi.

XAMPP ga umumiy nuqtai, XAMPP ga kirish

Muammoni tezda hal qilishingiz uchun biz sozlashning umumiy ko'rinishi bilan boshlaymiz.

XAMPP ochiq manbali veb-ishlab chiqish muhiti bo'lib, dasturchilarga oldindan litsenziya to'lovisiz dinamik veb-saytlar va ilovalar yaratish imkonini beradi.

Ushbu to'plam veb, ma'lumotlar bazasi va PHP bilan dasturlash uchun kerak bo'lgan hamma narsani taklif etadi: Apache veb-server, MySQL ma'lumotlar bazasi va PHP dasturlash tili, shuningdek, ko'plab qo'shimcha vositalar va yordamchi dasturlar.

Dasturiy ta'minot paketlarini o'rnatish ularni noldan yaratish uchun vaqt va kuchni tejaydi, shuningdek, ko'pchilik odamlar veb-ga asoslangan ilovalarni tezroq va samarali yaratishni boshlashlari uchun etarlicha tanish.

Apache Friends loyihasi XAMPP ni xavfsiz qilish uchun muntazam ravishda yangilab turadi va unga xizmat ko'rsatadi, foydalanuvchilarga uni o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirish imkonini beruvchi ko'plab konfiguratsiya opsiyalari mavjud.

Mahalliy yoki XAMPP yordamida veb-xost bilan joylashtirilgan veb-ilovalar ishlab chiqarish serverlariga chiqarilgunga qadar mahalliy sinovdan o'tkazilishi mumkin, bu esa ishlab chiquvchilarga dasturlarni ishlab chiqarish serverlarida chiqarilishidan oldin sinovdan o'tkazish uchun zarur vositalarni taqdim etadi.

XAMPP nima?

Keling, XAMPP nima ekanligini va u qanday ishlashini batafsil ko'rib chiqaylik.

Mahalliy ishlab chiqish va sinov ehtiyojlari uchun XAMPP Apache, MySQL, PHP va Perl-ni o'z ichiga olgan to'liq xususiyatli veb-server yechimini taqdim etadi, chunki uning harflari uning nomini talaffuz qiladi - Cloudflare yoki shunga o'xshash echimlar kabi server infratuzilmasi bo'lmagan muhitda mahalliy sinov uchun ideal.

XAMPP shuningdek, MySQL ma'lumotlar bazalarini osongina boshqarish uchun veb-asoslangan phpMyAdmin yordam dasturi bilan jihozlangan, shu bilan birga ishlab chiquvchilarga sinov maqsadlarida mahalliy veb-serverlarni tezda qurish uchun osongina o'rnatiladigan va oldindan sozlangan muhit bilan ta'minlaydi.

E'tibor bering, XAMPP ishlab chiqarish sozlamalarida ishlatilmasligi kerak, balki mustaqil ishlab chiqish laboratoriyalari uchun mo'ljallangan.

XAMPP ta'rifi

Dasturchilar tashqi serverga kirish yoki internetga ulanishni talab qilmasdan o'z shaxsiy kompyuterlarida veb-saytlarni yaratishi va sinab ko'rishlari mumkin.

Mahalliy veb-ishlab chiqish dasturiy ta'minotini sozlash va boshqarish jarayonini soddalashtirgani sababli, bu yondashuv yangi boshlanuvchilar va faxriylar orasida keng tarqalgan.

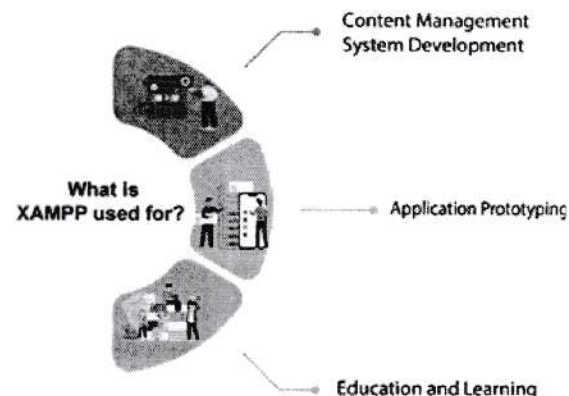
XAMPP nima qiladi va XAMPP nima uchun ishlatiladi?

Bu yerda XAMPP asboblari to'plami va ular bajaradigan ishlar haqida qisqacha ma'lumot.

XAMPP veb-saytlar va veb-ilovalarni sinab ko'rish va ishlab chiqish uchun shaxsiy kompyuteringizda ideal mahalliy veb-server muhitini ta'minlaydi.

Ishlab chiquvchilar ushbu vositadan shaxsiy kompyuterlarda to'g'ridan-to'g'ri ulanmasdan mahalliy sifatida foydalanilsa, tashqi serverga ulanish haqida tashvishlanmasdan veb-saytlar/ilovalarni yaratishi va sinab ko'rishlari mumkin. Uning eng ko'p qo'llaniladigan ba'zi funktsiyalariga quyidagilar kiradi:

Internetda veb-saytlar va ilovalarni ishlab chiqish va sinovdan o'tkazish haqida gap ketganda, XAMPP ishlab chiquvchilarga samarali vositani taqdim etadi. Kodni tuzatish yoki funktsionallik yoki dizaynni sinab ko'rishda endi onlayn bo'lish shart emas!

Kontentni boshqarish tizimini (CMS) ishlab chiqish: U WordPress, Joomla, Drupal va Magento kabi CMS platformalarini yaratish va sozlash uchun keng qo'llaniladi. Yakuniy kodlarini ishlab chiqarish serverlariga jo'natishdan oldin mavzular/pluginlar/kengaytmalar ustida ishlaydigan dasturchilar.

Ilova prototipi: XAMPP ning oldindan sozlangan server komponentlari bilan mahalliy muhiti tufayli veb-ilovalarni tezkor prototiplash hech qachon bunchalik oson bo'lmagan, bu esa prototiplashni ancha tezlashtiradi. Foydalanuvchilar to'liq ishlab prototiplarni mahalliy sinovdan o'tkazishdan oldin ularni ommaga ochiq qilishdan oldin tezda qurishlari mumkin.

Ta'lim va ta'lim: XAMPP ni o'quvchilar uchun veb-ishlab chiqish va dasturlashga kirish sifatida sinflarda ham topish mumkin. XAMPP ular uchun kodlash asoslarini o'rganish, server tomonidagi texnologiyalar bilan tajriba o'tkazish va veb-ishlab chiqish tajribalariga kirishish uchun ideal joy bo'lib xizmat qiladi.

XAMPP qanday ishlaydi?

Jarayon va uning tarkibiy qismlari bilan tanishmisiz? Agar shunday bo'lsa, o'qing va biz qisqacha eslatmalarni taqdim etamiz.

XAMPP veb-server to'plami shaxsiy veb-serverlarni sozlashni soddalashtiradigan dasturiy ta'minotni taqdim etadi.

U tegishli tarjimonlari bilan skript tillari sifatida Apache HTTP Server, MariaDB ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimini va PHP va Perl ni o'z ichiga oladi.

Nima uchun XAMPP va XAMPP ning afzalliklari nimada?

XAMPP haqida qayerdan xabardor bo'lganingiz va undan foydalanishni boshlashingizga nima turtki bo'lganiga hayron bo'ldim. Keling, men bilan birga eslatma qo'ying. Keling, uni yana bir bor ko'rib chiqaylik.

Uning o'rnatilishi nafaqat oddiy va tez; Shuningdek, ma'lumotlar bazalari bilan ishlash, ilovalarni ishlab chiqish, CMS'larni sozlash va hokazolar uchun qulay vositalar mavjud.

XAMPP shunchaki Apache, MySQL va PHP ni taklif qilishdan tashqariga chiqadi; u fayl va kataloglarni boshqarish va virtual xostni sozlash uchun qo'shimcha yordam dasturlarini taklif etadi.

GLOSSARY

Kengaytirilgan reallik (AR)

Ob'ektlar kompyuter tomonidan yaratilgan sensorli ma'lumotlar bilan to'ldiriladigan real muhitning interaktiv tajribasi. O'quv dizaynida AR foydalanuvchining jismoniy joylashuvida qiziqarli, interfaol kontentni taqdim etishda foydalidir (masalan, ko'rgazmani jismoniy ko'rishda foydalanish mumkin bo'lgan muzey eksponati haqidagi ma'lumotlarni bir-biriga joylashtirish).

Baholash

Muayyan kurs mazmuni bo'yicha o'quvchining bilim va ko'nikmalarini aniqlashning o'lchovli usuli.

Asinxron ta'lim

Ta'limning konstruktiv nazariyasiga asoslangan o'quvchiga yo'naltirilgan ta'lim usuli, bunda onlayn resurslar o'quvchiga o'z vaqtida va joyida materiallar bilan shug'ullanish imkonini beradi. Sinxron ta'limga qarama-qarshi.

Shuningdek, nomi bilan ham tanilgan: Joylashuvni mustaqil o'rganish (LIT)

Aralashtirilgan ta'lim

Maqsad va tuzilmani ta'minlagan holda interaktivlikni oshirish uchun sinfda (yoki yuzma-yuz o'rganish) onlayn ta'limni birlashtiradi.

O'z qurilmangizni olib keling (BYOD)

Rasmiy ish/maktab loyihalarida o'rganish va ishlashni osonlashtirish uchun talabalar yoki xodimlarni maktabga yoki ish joyiga shaxsiy qurilmalarini olib kelishga undash.

Boshqa nom bilan ham tanilgan: O'z Texnologiyangizni keltiring (BYOT)

Uzluksiz ta'lim bo'limi (CEU)

Uzluksiz ta'lim dasturlaridagi o'lchov birligi, kimgadir o'z kasbiy litsenziyasini saqlab qolishga yordam berish uchun ishlatiladigan akkreditatsiyalangan dasturda qatnashishning 10 soatiga teng.

Bo'lak

Kontentning haddan tashqari yuklanishiga qarshi kurashish va saqlashni oshirishga yordam beradigan kattaroq birlik ichidagi qisqacha tarkib.

Kontentni boshqarish tizimi (CMS)

Kontentni yaratish, tahrirlash, tartibga solish va nashr etishda yordam beradigan dasturiy ta'minot.

Talab bo'yicha kontent (COD)

Istalgan vaqtda va istalgan joyda iste'mol qilinadigan kontentni taqdim etish. Vebinar yoki an'anaviy sinf sessiyasidan farqli o'laroq, Talab bo'yicha kontent o'quvchiga o'zi tanlagan vaqt va joyda qatnashish imkonini beradi.

Kognitiv yuk

Operativ xotira bilan bog'liq harakatlar ko'pincha uch turga bo'linadi:

- Intrinsic - ma'lum bir mavzu bilan bog'liq harakat
- Chetdan - ma'lumot yoki vazifalarni taqdim etish usuli
- Germane - bilimlarning doimiy zaxirasini yaratish bilan bog'liq harakat

Ta'lim dizaynining maqsadi - o'rganish va saqlashni osonlashtirish uchun o'quvchining kognitiv yukini kamaytirishdir.

Uzluksiz kasbiy rivojlanish

Mutaxassislariga sohadagi o'zgarishlardan xabardor bo'lish va o'z ishiga oid ko'nikmalarni o'rganish va rivojlantirishda yordam berish uchun mo'ljallangan dasturlar.

Kompyuterga asoslangan trening (CBT)

Ta'lim va o'qitish kompyuterda amalga oshiriladigan interaktiv ta'lim usuli. An'anaga ko'ra, CBT eLearning va Web-asoslangan treningdan oldin paydo bo'lgan va veb-ga asoslangan bo'lmagan dasturlarga ishora qiladi.

Masofaviy ta'lim

Masofaviy ta'lim an'anaviy sinfdan uzoqda bo'lgan ta'limni anglatadi. Masofaviy ta'lim elektron ta'limdan oldin, talaba maktab bilan pochta orqali yozishmalari bo'lgan sirtqi kurslar bilan o'tkaziladi, ammo onlayn kurs o'z zimmasiga oldi va bu ikki atama asosan sinonimga aylandi, elektron ta'lim ko'proq qo'llaniladi.

EdTech

EdTech ta'lim texnologiyasini anglatadi va o'rganishni osonlashtirish va ish faoliyatini yaxshilash uchun texnologiyani yaratish, ishlatish va boshqarishni o'rganadi.

eLearning elektron ta'lim - an'anaviy sinfdan tashqarida elektron texnologiyalardan foydalangan holda o'rganishni anglatadi. eLearning hozirda sinfdan tashqarida o'rganish uchun bir xil soyabon atama sifatida ishlatiladi, ammo u an'anaviy ravishda masofaviy ta'lim shakli yoki mLearning kabi elektron ta'limning boshqa shakllariga qaraganda ancha tuzilgan va rasmiyroq bo'lgan onlayn sinf sifatida qaraladi.

Kengaytirilgan korxona zamonaviy korxonalar ko'proq o'zaro bog'langan hamkorlik tarmog'i ekanligi bilan bog'liq. Elektron ta'lim EEda hamkorlaringiz va iste'molchilaringizni mahsulotlarni qabul qilish va qo'llab-quvvatlash resurslarini yaxshilashga o'rgatish uchun foydali bo'lishi mumkin.

Yuzma-yuz trening (F2F)

An'anaviy, o'qituvchi boshchiligidagi trening.

Qaytarilgan model

O'quvchilar o'rganish va muhokama qilishlari uchun sinfdan tashqarida (ko'pincha onlayn) kontentni yetkazib berish orqali sinfni "aylantiruvchi" aralash ta'lim shakli, sinf esa o'qituvchi rahbarligida mavzularni chuqurroq o'rganish uchun ajratilgan.

Gamifikatsiya

Ishtirok etish, o'rganish va foydalanish qulayligini oshirish uchun ta'limda o'yin dizayni elementlari va o'yin tamoyillarini qo'llash, shu bilan birga nishonlar yoki ball kabi mukofotlar bilan muvaffaqiyat hissini qo'shish.

Gibrid o'rganish

Aralashtirilgan ta'limga o'xshash, Gibrid o'rganishdan tashqari, individual o'quvchiga eng mos keladigan har qanday o'rganish usullari kombinatsiyasini o'z ichiga oladi (faqat sinfdan va onlayn emas).

Norasmiy ta'lim

Rasmiy yoki norasmiy bo'lmagan har qanday o'rganish, masalan, tajribadan o'rganish yoki o'z-o'zini o'rganish. Norasmiy ta'lim sinfdan tashqarida amalga oshiriladi, o'quv dasturiga rioya qilmaydi va bevosita kuzatish va ijtimoiy faoliyatda ishtirok etish orqali sodir bo'ladi.

Ta'lim dizayni (ID)

Ta'lim ehtiyojlarini tahlil qilish va bilim va ko'nikmalarni uzatishni eng yaxshi tarzda osonlashtirish uchun o'quv dasturlarini ishlab chiqish va ishlab chiqish jarayoni.

Instruktor boshchiligidagi trening (ILT)

Yuzma-yuz ta'limga o'xshab, o'qituvchi boshchiligidagi trening - bu o'qituvchi va shaxs yoki o'quvchilar guruhi o'rtasida sodir bo'ladigan o'rganish modeli.

O'z vaqtida trening (JITT)

O'quv materiallarini o'quvchiga kerakli vaqtda va kerakli joyda taqdim etish jarayoni.

Talab bo'yicha o'rganish va "O'z vaqtida o'rganish" nomi bilan ham tanilgan.

O'rganish tajribasi platformasi (LXP)

O'rganish va rivojlantirish uchun an'anaviy LMS o'rniga yoki unga qo'shimcha ravishda taklif qilingan shaxsiylashtirilgan o'quv platformasi. Mobil va Microlearning texnikasidan foydalangan holda, LXP kamroq rasmiy, ko'proq shaxsiy o'qitish usuliga e'tibor qaratishga qodir, bu ishtirok etish, hamkorlik va bilimlarni saqlashni kuchaytiradi.

Ta'limni boshqarish tizimi (LMS)

Ta'lim kurslari va o'quv dasturlarini yaratish va etkazib berish uchun mo'ljallangan dasturiy ta'minot.

Ommaviy ochiq onlayn kurslar (MOOCs)

Internet bo'ylab o'quvchilarning cheksiz ishtiroki uchun mo'ljallangan onlayn kurslar bilan ochiq kirishni ta'kidlaydigan eLearning modeli.

Kognitiv yuklamani kamaytirish, axborotning haddan tashqari yuklanishiga qarshi kurashish va eslab qolishni yaxshilash uchun ma'lumotni o'lchamdagi qismlarda yetkazib beruvchi o'quvchiga yo'naltirilgan model. Ko'pincha treningda, ayniqsa JITTda qo'llaniladi va mobil ta'lim orqali istalgan joydan istalgan vaqtda iste'mol qilish va jalb qilish uchun taqdim etiladi.

eLearning, mLearning yoki mobil ta'limning hosilasi ta'lim berish uchun smartfon va planshetlar kabi mobil texnologiyalardan foydalanadi. Ko'pincha Microlearning do-dan ekran o'lchami, saqlash va o'tkazish qobiliyatidagi cheklolar uchun foydalanadi.

Modulli ob'ektga yo'naltirilgan dinamik ta'lim muhiti (MOODLE)

Ochiq manbali ta'limni boshqarish tizimi o'qituvchilar va murabbiylar uchun onlayn kurslar va o'quv dasturlarini yaratish uchun shablon sifatida ishlatiladi.

Ish joyida trening (OJT)

Ta'lim sinfda emas, balki ish joyida amalga oshiriladi. Amaliy mashg'ulotlar, o'qituvchi rahbarligidagi trening yoki elektron treningni o'z ichiga olishi mumkin va ish joyida allaqachon mavjud bo'lgan hujjatlar, vositalar va mutaxassislar tufayli samarali.

Bortga kirish

Yangi xodim, mijoz yoki mijozni kompaniya standartlari, mahsulotlari yoki xizmatlari bilan "bortga" olib kelish jarayoni.

Ochiq ta'lim resurslari (OER)

O'qitish, o'rganish va tadqiqotda yordam berish uchun mo'ljallangan ochiq manbali, erkin foydalanish mumkin bo'lgan manbalar (masalan, matn, tasvirlar va boshqa raqamli media aktivlari).

Ochiq kodli dasturiy ta'minot (OSS)

Har kim o'rganishi, o'zgartirishi va har kimga va istalgan maqsadda tarqatishi mumkin bo'lgan manba kodi bilan yaratilgan dasturiy ta'minot.

Pedagogika

Ta'lim va bilim va ko'nikmalar ta'lim kontekstida qanday almashinishini o'rganish.

Shaxsiylashtirilgan ta'lim

Har bir o'quvchining kuchli tomonlari, ehtiyojlari, ko'nikmalari va qiziqishlaridan kelib chiqib, individual o'quvchilarga qaratilgan va o'quv rejalarini moslashtiradigan ta'lim yondashuvi.

Muammoga asoslangan ta'lim (PBL)

Dastlab tibbiy ta'lim uchun ishlab chiqilgan Muammoga asoslangan ta'lim - bu bilimlarni egallash, guruh bilan hamkorlik va muloqot kabi boshqa kerakli ko'nikma va fazilatlarni rivojlantirish uchun aniq echimsiz ochiq muammolarni hal qilishga urg'u beradigan o'rganish modeli.

Professional ta'lim hamjamiyati (PLC)

Hamkorlik va bilim almashish orqali uzluksiz professional o'rganishni targ'ib qiluvchi ish muhitida hamkasblar va mutaxassislarning uyushgan hamjamiyati.

Shaxsiy/Professional ta'lim tarmog'i (PLN)

Maqsadlari o'zaro ta'limni yaxshilash bo'lgan shaxslar tarmog'i. Ushbu tarmoq shaxsiy yoki professional yoki ikkalasi ham bo'lishi mumkin, ammo asosiy element o'zaro ta'lim va rivojlanish uchun qimmatli ma'lumotlarning o'zaro bog'liqligidir.

Tez kontentni ishlab chiqish (RCD)

Shablona asoslangan qayta foydalanish mumkin bo'lgan komponentlar va eLearning vositalaridan foydalangan holda tezlik va iqtisodiy samaradorlikni birinchi o'ringa qo'yadigan tezkor o'rganish dizayni.

Xizmat sifatida dasturiy ta'minot (SaaS)

Dasturiy ta'minotni sotib olishdan farqli o'laroq, "Xizmat sifatida dasturiy ta'minot" - bu markazlashtirilgan obuna asosida dasturiy ta'minotni litsenziyalash amaliyotidir.

O'z-o'zidan ta'lim olish

O'quvchiga yo'naltirilgan yondashuv, bunda o'qitish tezligi o'quvchi tomonidan belgilanadi, u qachon material bilan shug'ullanishni tanlaydi va oldingi mavzularni bajarish asosida kursni o'z tezligida davom ettiradi.

Ijtimoiy tarmoqlarni o'rganish

Ijtimoiy media vositalari va texnologiyalaridan foydalanishga asoslangan hamkorlikdagi ta'lim shakli.

Sinxron ta'lim

O'quvchilar bir vaqtning o'zida material bilan shug'ullanadigan ta'lim shakli. An'anaviy sinfga qo'shimcha ravishda, takomillashtirilgan texnologiya veb/video konferentsiya, jonli chat va vebinarlardan foydalanish orqali sinxron o'rganishga imkon berdi. Asinxron ta'limga qarama-qarshi.

Virtual sinf

Foydalanuvchilar bir xil materiallarni mustaqil ravishda o'rganadigan an'anaviy onlayn kurslardan farqli o'laroq, virtual sinf o'quvchilarga o'zaro hamkorlikda, virtual tarzda resurslar bilan o'zaro aloqada bo'lish uchun guruhlarda ishlash imkonini beradi.

Virtual haqiqat (VR)

Interaktiv, simulyatsiya qilingan muhit. EdTech-da VR simulyatsiyalarni o'rgatish va virtual bo'lmagan sharoitlarda xavfli yoki qiyin bo'lgan o'rganish uchun foydalidir.

Webinar

"Veb" va "seminar" portmantosi bo'lgan veb-seminar real vaqt rejimida nuqtadan nuqtaga muloqot qilish imkonini beradi va undan turli joylarda o'quvchilar uchun o'quv mashg'ulotlari, ma'ruzalar va boshqa ta'lim imkoniyatlari uchun foydalanish mumkin.

Internetga asoslangan trening (WBT)

Kompyuterga asoslangan treningning ma'lum darajada sinonimi bo'lgan Internetga asoslangan trening internet orqali olib boriladigan treningdir.

Blog

Bloglar (veblogdan olingan) foydalanuvchilarga kontent yaratish va sharhlar orqali o'quvchilarning interaktivligini ta'minlash imkonini beradi. Maktab rahbarlaridan ma'lumot almashish uchun maktablar uchun ajoyib transport vositalarini bloglar

Kalendar

Taqvim funksiyasi kamida tuman va maktabning individual taqvimlarini va turli foydalanuvchilarga ularni boshqarish imkoniyatini berishi kerak. Shuningdek, ular iCal tasmasi va voqealarni shaxsiy kalendarlari bilan sinxronlashtirish imkoniyatini taqdim etishlari kerak. Qo'shimcha funktsiyalarga shaxsiy ko'rinishlar (ya'ni, siz belgilagan bir ko'rinishda bir nechta kalendarlar) va bildirishnomalar imkoniyati kiradi.

CMS

Kontentni boshqarish tizimi. Veb-dasturlash bo'yicha kam ma'lumotga ega bo'lgan foydalanuvchilarga veb-sayt tarkibini yaratish va boshqarish imkonini berish uchun mo'ljallangan veb-saytlarni yaratish, hamkorlik va boshqaruv vositalarini taqdim etadigan hamkorlikdagi dasturiy ta'minot tizimi.

Kontentni qayta ishlash

Yangi yoki boshqa usulda yoki vositada yaratilgan tarkibni o'zgartirish yoki qayta ishlatish. (masalan, bosh direktorning o'qituvchilar va xodimlarga yuborilgan xatini tayyorlash ota-onalar uchun qayta ishlanadi)

Dizayn mavzulari

Veb-saytni birlashtiruvchi g'oya yoki motiv, shu jumladan qo'shimcha shriftlar, ranglar va tartib xususiyatlari.

Munozara forumi

Talabalar, o'qituvchilar yoki ota-onalar uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan onlayn munozara guruhlar. Forumlarda taqdimotlarni nazorat qiluvchi maxsus ma'murlar (masalan, o'qituvchilar) mavjud. Forumlar, shuningdek, elektron pochta xabarnomalari va qidiruv funksiyalarini taqdim etadi.

Hujjatlarni boshqarish

Hujjatlarga kirish, kuzatish va saqlash usullarini soddalashtirish uchun hujjatlarni raqamli boshqarish tizimi; Buxgalteriya hisobi, talabalar va inson resurslarini boshqarishda samaradorlik va shaffoflik uchun samarali

Elektron tijorat

Veb-saytingizda narsalarni sotish yoki kredit kartalarini qabul qilish imkoniyati. Talabalar uchun to'lovlarni to'lash, ruhiy kiyimlarni sotish, o'quv qurollari, mablag' yig'ish uchun foydalaniladi. Veb-saytingiz bilan yonma-yon ishlashingiz mumkin bo'lgan, ammo to'liq integratsiyani cheklashi mumkin bo'lgan ko'plab uchinchi tomon bulutli echimlari mavjud.

Elektron xabarnomalar

Foydalanuvchilarga veb-sayt bo'ylab baham ko'rilgan tarkibni tanlash orqali raqamli axborot byulletenini yaratish va elektron pochta orqali yuborish imkoniyatini beruvchi onlayn vosita. Javob beruvchi dizaynga ega elektron pochta xabarnomalari tomoshabinlarga u ko'rilyotgan qurilmaga kirish imkonini beradi.

Elektron pochta portlashlari

Ota-onalarga katta hajmdagi elektron pochta xabarlarini

yuborish, masalan, ma'lumotlar bazasidan foydalanish. Odatda markali maktab elementlari va rasmlarini qo'shish uchun moslashtirilgan andozalar bilan birga keladi.

Favqulodda ogohlantirish banneri

Administratorga veb-saytda paydo bo'ladigan ogohlantirish xabarini yaratishga ruxsat beradi. Favqulodda xabarlar (masalan, maktabni bekor qilish, maxsus e'lonlar) uchun javob beradi.

Fakultet/xodimlar profili

Barcha belgilangan kontakt ma'lumotlarini (masalan, rasm, aloqa ma'lumotlari, tarjimai hol) o'z ichiga olgan Digital aloqa nuqtasi. Ko'pincha xodimlar katalogi bilan ishlatiladi.

Shakl quruvchi

Veb-sayt bo'ylab joylashtirilishi mumkin bo'lgan shakllarni yaratish uchun onlayn vosita. Asboblari odatda foydalanuvchiga barcha maydonlarni va savol berishning turli usullarini qo'shish imkoniyatini beradi - bir nechta ro'yxatlar, matnlar, ochiladigan menyular va hokazo. Ma'lumotlar ma'lumotlar bazasiga to'planadi.

Do'stona URL manzillar

Qidiruv tizimlari uchun juda muhim va sahifalarni almashish va muloqot qilish qulayligi. Bu, shuningdek, reklama qilish uchun sahifa nomlarini sozlashni osonlashtiradi.

Uy vazifasi tomchi qutisi

Talaba topshiriqlarini joylashtirish, rejalashtirish, almashish va yig'ish uchun onlayn vosita.

Til tarjimoni

Veb-saytingizni turli tillarga avtomatik ravishda tarjima qiladi. Veb-saytingizga osongina qo'llanilishi mumkin bo'lgan Google Translator ushbu funksiya uchun standartga aylanmoqda.

Mo'bil ilova

Smartfonlar, planshetlar va boshqa mobil qurilmalarda ishlash uchun mo'ljallangan dasturiy ta'minot.

Bildirishnomalar

Elektron pochta yoki matnli xabar orqali oldindan belgilangan odamlar guruhiga "surish" qilingan xabarlar. Odatda vaqtga sezgir bo'lgan asosiy ma'lumotlarni uzatish uchun ommaviy ravishda ishlatiladi.

Ota-ona portali

Portal ota-onalarga tizimga kirish va bolaning muvaffaqiyati hamda topshiriqlar, havolalar, baholar, videolar va h.k. kabi boshqa akademik ma'lumotlarga kirish imkonini beradi. Maktabda qanday boshqa tizimlar mavjudligiga qarab, funktsionallikda ustki qatlam bo'lishi mumkin.

Fotogalereyalar

Bir nechta rasmlarni osongina yuklash imkonini beradi va avtomatik ravishda rasmlarning o'lchamini o'zgartiradi va eskizlarni yaratadi. Galereyalarni veb-sayt bo'ylab baham ko'rish mumkin.

PDF foydalanish imkoniyati

Nogiron odamlar uchun PDF-fayllarga to'liq kirish imkoniyati (ADA-muvofiqlik talabi)

Podkast

Foydalanuvchilarga MPG4 kabi audio fayllarni yuklashiga ruxsat bering, bu tashrif buyuruvchilarga obuna bo'lish va yangi fayl yuklanganida bildirishnoma olish imkonini beruvchi tasma hosil qiladi. Aksariyat ilovalar yangi epizodlar chop etilganda ularning boshqaruv panelida paydo bo'lishiga imkon beradi.

So'rovlar/so'rovlar

Foydalanuvchiga turli xil savollar turlari bilan interaktiv so'rovlar yaratish va ma'lumotlarni olish imkonini beruvchi onlayn vosita. Shuningdek, sana arxivini taqdim etadi va uni veb-sayt sahifalarida osongina baham ko'rish mumkin.

Qalqib chiquvchi oynalar

Tomoshabin ekranida paydo bo'ladigan vaqtli veb-sayt bildirishnomalari, veb-saytga tashrif buyuruvchiga ma'lumot yoki kerakli harakatni surish

Nashriyotchi

Veb-kontentni yaratish, tahrirlash, nashr qilish ruxsatiga ega foydalanuvchi/kontent menejeri

RSS tasmasi (yangiliklar)

RSS - Real Simple Syndication sizga o'z kontentingizning tasmasini almashish mumkin bo'lgan shaklda yaratishga imkon beradi. Bu shuningdek, kontentning so'nggi yangilanishlarini olishni xohlaydigan tashrif buyuruvchilar uchun imtiyozlarni taqdim etadi.

Javob beruvchi dizayn

Har qanday qurilmada - har qanday mobil qurilmadan kompyuter ekranlarigacha - o'lchamini o'zgartirish, aylantirish, panoramani minimallashtirish uchun mo'ljallangan veb-sayt.

SLA

Xizmat ko'rsatish darajasi shartnomasi. CMS provayderingiz va siz o'rtasida taklif qilinadigan xizmatlar hajmini belgilaydigan shartnoma.

Tarkibni va amal qilish muddatini rejalashtirish

Foydalanuvchilarga xabarlarini avtomatik ravishda rejalashtirish va amal qilish muddati opsiyalarini boshqarish imkonini beruvchi veb-sayt yoki ijtimoiy media kanaliga o'rnatilgan yoki qo'shilgan vositalar.

Sayt xaritalari

Saytingizdagi barcha sahifalar, videolar va boshqa fayllarning "diagrammasi" va ular orasidagi ierarxik munosabatlar.

Ijtimoiy tarmoqlar integratsiyasi

Veb-sayt ijtimoiy media saytlari bilan do'stona bo'lib, kontentni veb-saytga tashrif buyuruvchilar yoki veb-sayt ma'murlari tomonidan osongina almashish imkonini beradi. Boshqa integratsiyalarga ijtimoiy media tasmalari kiradi, ularni veb-saytingizda ijtimoiy media kontentini almashishning boshqa shakllari sahifalariga joylashtirishingiz mumkin.

Xodimlar katalogi

Maktab tumanidagi yoki ma'lum bir maktabdagi barcha xodimlarning ro'yxati. Odatda asosiy aloqa ma'lumotlarini o'z ichiga oladi va fotosuratlar va shaxsiy biografiyalar kabi qo'shimcha ma'lumotlarni o'z ichiga olishi mumkin

Oqimli videolar

Yuklangan videolar osongina onlayn ko'rish mumkin bo'lgan formatga aylantirildi. Mavjud standartlar HTML5 dan foydalanadi, bu esa videolarni telefonlar va planshetlarda ko'rish imkonini beradi. YouTube - arzon narxlardagi mashhur variant.

Matnli xabarlar

"Elektron pochta portlatish"ga o'xshab, maktab ma'muriyatiga shaxslar yoki guruhlariga matnli xabarlar yuborish imkonini beradi. Bu odatda matnli bildirishnomalarga ixtisoslashgan maxsus uchinchi tomon xizmati orqali amalga oshiriladi.

Tarjima

Ko'p madaniyatli oilalarni jalb qilish va foydalanish imkoniyati qonunlariga javob berish uchun o'rnatilgan veb-kontentni tarjima qilish xizmatlari

WCAG

W3C tomonidan o'rnatilgan veb-kontentga kirish bo'yicha ko'rsatmalar, veb-kontentning hamma uchun ochiqligini ta'minlash uchun qoidalar va protokollarni belgilaydi.

Veb-sayt administratori (veb-administrator)

Veb-saytni umumiy boshqarish uchun mas'ul shaxs yoki guruh. To'liq ruxsatlarga ega, ruxsatlar beradi va saytni boshqarish vakolatiga ega.

Asosiy va qo'shimch adabiyotlar hamda axborot manbalari

Asosiy adabiyotlar:

1. U.Yuldoshev, M. Mamarajabov, S.Tursunov. Pedagogik Web-dizayn. O'quv qo'llanma. T.: "Voriz nashriyot". 2013 yil
2. M.Aripov, S.Dottayev, M.Fayziyeva. Web texnologiyalar. O'quv qo'llanma. T.: "Faylasuflar jamiyati", 2013 y.
3. X.N.Zaynidinov, E.SH.Nazirova va boshqalar. Web ilovalarni yaratish. Darslik. T.: "Aloqachi". 2020 yil.
4. M.Mamarajabov, S.Tursunov. L.M.Nabiulina. Kompyuter grafikasi va Web-dizayn. Darslik. T.: Cho'lpon nomida nashriyot-matbaa ijodiy uyi

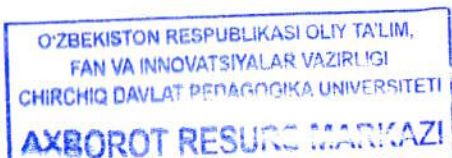
Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Ш. М. Мирзиёев. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Т.: «Ўзбекистон» НМИУ, 2016 й.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябр "Ўзбекистон Республикаси Олий Таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиqlаш тугрисида"ги ПФ-5847-сон Фармони.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида"ги Фармони.// Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами.-Т., 2017.
4. УТолипов. М. Усмонбоева «Педагогик технология: назария ва амалиёт» Тошкент 2005 йил
5. John Dean, Web programming with HTML5, CSS, and JavaScript. Jones & Bartlett Publishers, 2018 y.
6. Hege Refsnes, Ståle Refsnes, Kai Jim Refsnes, Jan Egil Refsnes with C. Michael Woodward Learn HTML and CSS with w3Schools, Wiley, 2010 y.
7. Micheal Knapp. HTML and CSS. Learn The Fundamentals In 7 days, 2017 y.

Internet saytlar:

1. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari miliy bazasi
2. www.ziyont.uz – Axborot ta'lim portali
3. www.w3schools.com – Dasturlashni o'rgatadigan platforma
4. www.lib.cspi.uz – Chirchiq davlat pedagogika universiteti ARM
5. www.tutorials.com – Veb-texnologiyalarni o'rgatuvchi platforma

-14467/26-

QAYDLAR UCHUN

Boymurodov A.X.

PEDAGOGIK WEB DIZAYN

O'QUV QO'LLANMA

Muharrir: X. Tahirov

Texnik muharrir: S. Meliquziyeva

Musahhih: M. Yunusova

Sahifalovchi: A. Isxoqov

Nashr. lits № 2244. 25.08.2020 y.

Bosishga ruxsat etildi 10.09.2024 y.

Bichimi 60x84 1/16. Ofset qog'ozi. "Cambria"
garniturası. Hisob-nashr tabog'i. 10,25.

Adadi 100 dona. Buyurtma № 2664552.

«Ilm nurli kitob» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.

+998 (94) 673-66-56, +998 (97) 017-01-01

ISBN 978-9910-9397-3-0

9 789910 939730